

Երկրորդ և ընդլայնված հրատարակություն

Արա Խ. Մանուկյան

Արա Խ. Մանուկյանը զբաղվում է մարդու իրավունքների պաշտպանությամբ, Շահան Նաթալի ընտանեկան հիմնադրության ներկայացուցիչն է Արցախում և Հայաստանում, անդամակցում է Վաշինգտոնում գործող [Policy Forum Armenia](http://PolicyForumArmenia.org) (PFA) կազմակերպությանը, հիմնել է www.thetruthmustbetold.com կայքը:

«Շահան Նաթալի» ընտանեկան հիմնադրությունը (ՇՆԸՀ) 1997 թ. Կալիֆոռնիայում գրանցված 501 (c)(3) շահույթ չհետապնդող կազմակերպություն է, որն ստեղծվել է իբրև հանրագուտ կորպորացիա: Հիմնադրությունը գրանցվել է Նաև Արցախում որպես ԱԱՀ-ից ազատված հասարակական կազմակերպություն 2000 թ. հուլիսի 26-ին:

Ուղեցույցի առանձին հատվածներ կարելի է վերահրատարակել՝ ըստ խնդրանքի:
Աղբյուրը պետք է պատշաճորեն նշվի վերահրատարակված տարբերակում:

ևԿայք՝ www.snff.org և www.ttmbt.com

Կապ՝ info@snff.org

«Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի մասին ուղեցույցը՝ 2011 թ. հուլիս

Հավելվածները՝ 2013 թ. նոյեմբեր

© «Շահան Նաթալի» ընտանեկան հիմնադրություն

Բովանդակություն

Համառոտագիր	4
Ներածություն	5
Մաս I	8
Մաս II	21
Մաս III	33
Մաս IV	50
Եզրակացություններ և լուծումներ	59
Օգտագործված գրականության ցանկ	66
Հավելվածներ	
Շուտով Արա Վարդանյանի հետ հեռուստաբանավեճն ուղիղ հեռուստաեթերում	75
«Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի ծածկադմիոցը մերկացված է	76
Բանավիճել, թե՞ չբանավիճել «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի շուրջ	82
Ճշդում՝ Հայաստան համահայկական հիմնադրամի մասին	85
Հայ լրագրողները՝ թիրախ. պատասխան «Ճշդում»ին	91
Պետրոս Թերզյանը տեսավ փղին	95
Ինչպես հիմնանորոգել արդեն հիմնանորոգված տուն-ինտերնատը	101
Այն, ինչ «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամը չի ուզում, որ իմանաք	109
Ինչպես հիմնանորոգել արդեն հիմնանորոգված տուն-ինտերնատը (ՆՈՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆԵՐ)	114
«Հայաստան» համահայկական հիմնադրամը և գրաքննությունը	119
Հարկերի կրճատում, թե՞ հարկերից խուսափում	122

Համառոտագիր

Այս ուղեցույցը ուսումնասիրում է պատճառների լայն շրջանակ, որոնցից ելնելով Հայաստանի տնտեսական կայունությամբ շահագրգռված մարդիկ հետ են կանգնում աշխարհի խոշորագույն հայկական բարեգործական կազմակերպությանը՝ «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամին նվիրատվություն անելուց: Օգտագործելով 1997-2011 թթ. հայկական լրատվամիջոցների արխիվային նյութեր; տեղեկություններ հիմնադրամի պաշտոնական կայքից; անձնական փորձը, ինչպես նաև հիմնադրամի ներկա և նախկին աշխատողների հետ տեղի ունեցած ոչ պաշտոնական հարցազրույցներ՝ տվյալ ուղեցույցը ներկայացնում է «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի գործունեության հետ կապված չարաշահումների բազմաթիվ հաղորդումներ և վկայություններ, որոնք տարիների ընթացքում խարխուլել են հիմնադրամի նկատմամբ հանրության վստահությունը:

Ուղեցույցը եզրակացնում է, որ իշխանություններից անկախացումը հիմնադրամին կօգնի նվազեցնել կոռուպցիոն ռիսկերը և կառավարության ներկայացուցիչներին դարձնել հաշվետու տրամադրված օգնության նկատմամբ: Որպես այդ նպատակին հասնելու միջոց է դիտվում իշխանության բոլոր ներկայացուցիչների հեռացումը հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդից: Հանրության վստահությունը վերականգնելու և գործունեության արդյունավետությունը մեծացնելու գործում ուղեցույցի առաջարկած առանցքային քայլերից են 1992 թ. հիմնադրամի պահից առ այսօր հիմնադրամի ողջ գործունեության դատական աուդիտի անցկացում; հիմնադրամի հետ կապված ցանկացած քրեական գործի մեջ ներքաշված անձանց դատական կարգով հետապնդում:

Ներածություն

Անել նվիրատվություն, թե՞ չանել: Այս է խնդիրը, որը 1992-ից սկսած ամեն Գոհաբանության օր ծառանում է միլիոնավոր հայերի առջև «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամին իրենց լուման ընծայելու որոշում ընդունելուց առաջ: Չնայած օգնության ձեռք մեկնելու իրենց ցանկությանը՝ բազմաթիվ մարդիկ հակված են մեկ անգամ կտրելուց առաջ տասն անգամ չափել: Մինչ նվիրատվություն անում են տասնյակ հազարավոր հայեր, միլիոնավոր են ձեռնպահ մնացողները: Հայաստանի և Արցախի սոցիալ-տնտեսական իրավիճակով մտահոգ մարդկանց մեծ մասը չնվիրաբերելու իր որոշումը փաստարկում է հիմնադրամի նկատմամբ վստահության բացակայությամբ, մինչդեռ այլք չեն հավատում ներկա իրավիճակում առհասարակ հումանիտար օգնության արդյունավետությանը: Այս ուղեցույցում փորձ է արվում գտնել հիմնադրամի նկատմամբ հանրության անվստահության հնարավոր պատճառները, ինչպես նաև գնահատականներ Հայաստանի տնտեսական բարգավաճման նպատակով արվող բարեգործական նվիրատվությունների նպատակահարմարության մասին:

Աղետալի տնտեսական իրավիճակը պատերազմից բզկտվող՝ 90-ականների հետխորհրդային Հայաստանում դրդեց այնպիսի մի հաստատության հիմնադրմանը, որը կմիավորեր Հայաստանի և արտերկրների բոլոր հայերին՝ փխրուն պետականությանն աջակցելու նպատակով: 1992 թ. հիմնադրման օրվանից սկսած՝ հիմնադրամը գումարներ է հանգանակում, որ օգնի ՀՀ կառավարությանը Հայաստանում և Արցախում ստեղծել կայուն տնտեսություն: Ամբողջ աշխարհում հիմնված քսան մեկ մասնաճյուղերի հետ հանդերձ «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամն այսօր աշխարհի խոշորագույն հայկական բարեգործական հաստատությունն է: Այդուհանդերձ, հիմնադրամի չափերի կայուն աճը չի ուղեկցվել նրա հեղինակության համամասն աճով: Նվիրաբերված գումարների ապօրինի տնօրինման մասին և նորմերին չհամապատասխանող շինարարական նախագծերի մասին հաղորդումները, որոնք հայկական լրատվամիջոցներում սկսեցին հայտնվել դեռ 90-ականների կեսերին, վնասեցին հիմնադրամի հեղինակությունը թե՛ նվիրատուների և թե՛ շահառուների շրջանում: Հիմնադրամի նկատմամբ

հանրության վստահությունն էլ ավելի է նվազել չարաշահումների հաղորդումներին իրավապահ մարմինների համարժեք արձագանքի բացակայության պատճառով:

Այսօր հիմնադրամը, կարծես, որդեգրել է իր խնդրահարույց անցյալի նկատմամբ ժխտողական քաղաքականություն: Չնայած իր խորդուբորդ անցյալին՝ հիմնադրամի գործադիր տնօրենները, թերևս մեկ բացառությամբ, ներողամտություն են դրսևորում իրենց նախորդների նկատմամբ: Թերացումները ճանաչելու և թարմ սկիզբ խոստանալու փոխարեն հիմնադրամը նախընտրում է սպիտակեցնել իր անցյալն ու համոզել հանրությանը, որ չարաշահումների մասին նրանց իմացությունը ոչ այլ ինչ է, քան բամբասանք և պատրանք:

2010 թ. հեռուստամարաթոնի նախօրեին լոսանջելեսյան «Յորիզոն» հեռուստաընկերությանը ՀՀ-ի ԱՄՆ արևմտյան շրջանի գործադիր տնօրեն Սարգիս Բոթանջյանի տված հարցազրույցն այս տեսակ ռազմավարության օրինակ է: Նա առանձնացրեց ութ խնդիր, որոնք նպաստել են հիմնադրամի նկատմամբ անվստահության առաջացմանը, դրանք պիտակելով առասպելներ: Այդ մտահոգություններից են հիմնադրամի նկատմամբ իշխանությունների գերիշխման խնդիրը և պետպաշտոնյաների կամ նրանց հովանավորյալների կողմից հիմնադրամի միջոցների մսխումը, ինչպես նաև ադմինիստրատիվ ծախսերն ու հանգանակված գումարի չափազանցումը: Այս ուղեցույցի չորս մասերից առաջին երկուսը նվիրված են այս և սրանց շաղկապված այլ խնդիրների մանրամասն վերլուծությանը թացը չորից ջոկելու նպատակով:

Հիմնադրամի գործունեության վրա իշխանությունների վնասաբեր ազդեցության, ինչպես նաև կառավարության՝ բարեգործության վրա հույս դնելու սոսկալի հետևանքների խնդիրները զանազան դիտանկյուններից արծարծվում են ուղեցույցի բոլոր չորս մասերում: Մասնավորապես երրորդ մասը կենտրոնանում է այն օրինակների վրա, թե ինչպես են իշխանավորները և նրանց հովանավորյալները շահադիտական նպատակներով օգտվում հիմնադրամի միջոցներից կամ ինչպես են հիմնադրամի վրա բարդվում կառավարության կողմից հատկացվելիք որոշ ծառայություններ: Հիմնադրամի հնազանդությամբ նվազում է իր առջև դրված խնդիրների լուծման համար հնարամտություն ցուցաբերելու կառավարության խթանը: Այս մասում է բարձրացվում նաև պարտադրվող նվիրատվությունների խնդիրը:

Ուղեցույցի չորրորդ մասը ծավալվում է տնտեսական ինքնաբավություն ապահովելու համար բարեգործական օժանդակության՝ Չայաստանի իրական կարիքի գնահատման շուրջ: Հեղինակավոր տնտեսագիտական ուսումնասիրություններ և վիճակագրական տվյալներ են վկայակոչվում՝ ցույց տալու ինքն իրեն և Արցախին ապահովելու Չայաստանի ներուժը: Այս համատեքստում դրամական փոխանցումներն ու նվիրատվությունները դիտարկվում են իբրև «պաշարի անեծք» (resource curse): Իրավապահների կողմից համարժեք լուծում չստացած խոշոր չափերի հասնող հարկերից խուսափելու դեպքերի օրինակները ցույց են տալիս, թե ինչպես է

ստացվում, որ Հայաստանին չի հաջողվում գանձել իր հասանելիքը տնտեսության գեներացրած իրական միջոցներից: Չորրորդ մասը նաև նշում է, թե ինչպես է «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամը նպաստում խոշորաչափ հարկերից խուսափման՝ թույլ տալով, որ իշխանություններն ու սրանց հովանավորյալները չարաշահեն իր՝ հարկերից ազատվածի կարգավիճակը:

Եզրակացությունների և լուծումների բաժնում ուղեցույցն առաջարկում է մի շարք քայլերի ձեռնարկում, որոնք կարող են փրկել հայկական խոշորագույն բարեգործական կազմակերպության պատիվն ու նպաստել Հայաստանի և Արցախի տնտեսությունների կայունությանը:

Ի ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ՝ Տվյալ ուղեցույցի առաջին մասի հրապարակումից հետո ինտերնետից անհետացան այս ուսումնասիրության մեջ հղված նյութերի զգալի մասը, որոնցից ամենաեականներից էր Երևանի Մամուլի ակումբի newspaper.yrc.am կայքում պահվող հայկական տպագիր մամուլի ողջ առցանց արխիվը: Բարեբախտաբար ուսումնասիրությանը առնչվող նյութերի մեծ մասը պահպանվել էին համակարգչում: Հաշվի առնելով ինտերնետային պաշարների անցողիկությունը՝ այս ուղեցույցում հղված նյութերի գերակշիռ մասը տեղադրվել է zlmedia.wordpress.com կայքում, որտեղ մանրամասն նշված են տեղեկության աղբյուրները:

Մաս I

Մոտ քսան տարի է, ինչ «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամը (այսուհետ՝ ՀՀՀ կամ հիմնադրամ) հանգանակություններ է անում աշխարհով մեկ սփռված հայերի միջոցով Հայաստանում և Արցախում սոցիալ-տնտեսական կարևորություն ունեցող ծրագրերի իրականացման նպատակով: Այսուհանդերձ, հայերի միայն փոքր մասն է որոշում աջակցել հիմնադրամին: Այս ուղեցույցը ուսումնասիրում է պատճառների լայն շրջանակ, որոնք Հայաստանի բարօրության նկատմամբ սրտացավ մարդկանց հետ են պահում ՀՀՀ-ին նվիրատվություններ անելուց:

Մինչ ավելի ու ավելի շատ մարդիկ են վճռում նվիրատվություն չանել՝ ելնելով հիմնադրամի նկատմամբ անվստահությունից, վերջինս հակված է չարաշահումների մասին նրանց պնդումները որակել իբրև ասեկոսներ: 2010 թ. հեռուստամարաթոնից մի քանի օր առաջ Յորիզոն հեռուստաընկերությունը եթեր հեռարձակեց ՀՀՀ-ի ԱՄՆ արևմտյան շրջանի գործադիր տնօրեն Սարգիս Քոթանջյանի հետ մի հարցազրույց, ով կոռուպցիայի մասին լուրերը որակեց իբրև առասպել և փորձեց փարատել դրանք (Kotanjian, 2010): Ստորև յուրաքանչյուր առասպել բառ առ բառ ներկայացված է պարոն Քոթանջյանի ելույթից, նրա մեկնաբանությունների հետ միասին, որոնք այստեղ ներկայացված են իբրև «հերքում»: Առանցքային խնդիրների այլընտրանքային մեկնությունները ներկայացված են իբրև «մերկացում»:

ԱՌԱՄԵԼ 1. Փորձում են քաղաքականացնել «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամը:

ՀԵՐՔՈՒՄ. «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամը որևէ հարցի մեջ չի մտնում: Եվ նույնիսկ անցյալ տարի, երբ որ եղան այս պրոտոկոլների հարցերը, «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամը միակ, շատ սակավաթիվ բարեգործական կազմակերպություններից էր, որը ասեց, որ դա մեզ չի վերաբերվում. «Մենք քաղաքական դաշտի մեջ չենք, մենք բարեգործությամբ ենք զբաղվում, և թողեք ամեն մեկը զբաղվի իր գործով»:

ՍԵՐԿԱՑՈՒՄ. Գովելի է, որ ՀՀ-ը հեռու է մնում քաղաքականությունից և զբաղվում իր գործով: Սակայն այս ռազմավարությունը չի խոչընդոտում կառավարությանն իր քիթը խոթել հիմնադրամի գործերի մեջ: Հարցը այն չէ՝ արդյոք ՀՀ-ը խառնվում է քաղաքական խնդիրների մեջ, այլ արդյո՞ք ռիսկ կանի նման քայլի դիմել՝ հաշվի առնելով հոգաբարձուների խորհրդում ծանրթաշային իշխանավորների առկայությունը:

Այս կազմակերպությունը քաղաքականացվեց այն պահին, երբ Մանուշակ Պետրոսյանը՝ Լևոն Տեր-Պետրոսյանի հին և հավատարիմ ընկերը, նշանակվեց գործադիր տնօրեն 1992 թ.: Ինչքան ահագնանում էր հիմնադրամի նկատմամբ իշխանությունների ազդեցությունը, այնքան մեծանում էր սփյուռքահայերի կողմից իրականացվող՝ ծրագրերի ֆինանսավորման կախումը նախագահի կողմից կայացվող քաղաքական որոշումներից:

ՀՀ-ի քաղաքականացումը ակնառու դարձավ, երբ ՀՀ-ի բոլորտեղ հիմնադրամի գործունեությունը այն բանից հետո, որ իշխանությունները սկսեցին դաշնակցականների հետապնդումը Հայաստանում 1997 թ.: Դա հատկապես ակնհայտ դարձավ, երբ Լևոն Տեր-Պետրոսյանի հրաժարականին 1998 թ. անմիջապես հետևեց Մանուշակ Պետրոսյանի հրաժարականը, որը ուղեկցվեց իր տնօրինության վեց տարիների ընթացքում դիզած հարստությունների, իր սեփական շքեղ դոլակի, ինչպես նաև հիմնադրամի տնօրինության այլ անդամներին պատկանող «Պիոներ» բարի, «Բիո» կոշիկի խանութի և այլ դրոշակների մասին մամուլում հայտնված սկանդալային հրապարակումներով:

Բաֆֆի Հովհաննիսյանը ՀՀ-ի թերևս միակ նախկին գործադիր տնօրենն է, ով հրապարակավ ընդունել է, որ հիմնադրամը քաղաքականացված կառույց է.

Անշուշտ, որոշ քաղաքականացվածության հանգամանք կար: Նախկին գործադիր տնօրենը՝ տկն Պետրոսյանը, փաստորեն, իր հրաժարականով միս ու արյուն տվեց կասկածողների այն տեսակետին, որ հիմնադրամն իսկապես քաղաքականացված, իշխանահաճո կազմակերպություն էր: Հենց այդ քաղաքականացվածությունն էլ բացասաբար ազդեց հիմնադրամի նկատմամբ մեր ժողովրդի ընկալման վրա թե՛ Հայաստանում, թե՛ Արցախում եւ թե՛ Սփյուռքում: (Մուրոյան, Գայանե, 1999)

Այդ նույն թվին «Առավոտ»-ը գրել է.

Հայկական սփյուռքը վերջին տարիներին Հայաստանին տրվող օգնությունը հիմնական կատարում էր զանազան հիմնադրամների միջոցով: Գործողությունների մեծ մասը հիմնականում իրականացվում էր «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի միջոցով: Հիմնադրամների մի մասը փորձում է հնարավորին չափ հեռու կանգնել քաղաքականությունից: Սակայն միշտ չէ, որ դա հաջողվում է: Հունահայ համայնքը տարիներ առաջ 300 հազար դոլար գումար էր հավաքել Հայաստանին տրամադրելու

համար: Քաղաքական պատճառներով գումարի տրամադրումը հետաձգվում էր: Համայնքի ներկայացուցիչները միայն 1998 թ. աշնանը այցելեցին հայրենիք եւ բանկային կտրոնը հանձնեցին ՀՀ Նախագահ Ռ. Քոչարյանին: («Առավոտ» օրաթերթ, 1999)

Ի՞նչ իմանային, թե ում են վստահում իրենց գումարը:

Ըստ 2009 թ. մայիսի 18-ին տեղի ունեցած հոգաբարձուների խորհրդի 18-րդ նիստի մասին տարածված մամուլի հաղորդագրության՝ հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի Նախագահ Սերժ Սարգսյանը նիստում անդրադարձել է հայ-թուրքական հարաբերությունների կարգավորման ուղղված ջանքերին եւ Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության կարգավորման բանակցային գործընթացին: ««Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի նիստերում քաղաքական հարցերի քննարկումը եւս մի նորամուծություն է», - եզրակացնում է «Հրապարակ» թերթը (Սիմոնյան, Սյուզան, 2009):

ԱՌԱՄՊԵԼ 2. *Հեռուստատեսությամբ կամ ինտերնետով կարդում ենք... բաներ են խոսում, որոնք որ չեն համապատասխանում իրականությանը: Օրինակի համար, որ իբր թե «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամը դա կառավարական հիմնադրամ է և կառավարվում է ՀՀ ղեկավարության կողմից:*

ՀԵՐԶՈՒՄ. Դա այդպես չէ: Մենք հասարակական կազմակերպություն ենք, բարեգործական, ոչ կառավարական: Թեև մեր հոգաբարձուների խորհրդի մեջ ընդգրկված են պետության ներկայացուցիչներ՝ թե՛ Հայաստանի և թե՛ Ղարաբաղի: Բայց ասեմ, որ նրանք գտնվում են փոքրամասնության մեջ: Ընդհանուր առմամբ կա 38 հոգաբարձու, որից ընդամենը 13-ն են, որ ներկայացնում են պետությունը: Եվ բոլոր քվեարկությունները կատարվում են պարզ մեծամասնությամբ: Այսինքն՝ եթե նույնիսկ ամեն մի պետական ներկայացուցիչ կառավարության, ինքը քվեարկի մի կերպ, ապա այդ որոշումը չի անցնի: Եվ դա արվել է հենց այն նպատակով, որպեսզի բոլոր որոշումները, որ կատարվում են բալանսավորված լինեն: Իսկ որոշումները կատարվում են տարբեր տեսակի՝ թե որն է լինելու դրամահավաքի նպատակը, թե ինչպես են ծախսվելու այդ գումարները:

ՄԵՐԿԱՑՈՒՄ. Նրանք, ովքեր ասում են, թե ՀՀ-ը կառավարական հիմնադրամ է դժվար թե նկատի ունենան կազմակերպության de jure կարգավիճակը: Սովորաբար ենթադրվում է հիմնադրամի ենթակայությունը ՀՀ իշխանություններին՝ de facto:

Պետական պաշտոնյաների թիվը՝ 13, ճշգրիտ չէ: Պարոն Քոթանջյանը պետք է որ բաց թողած լինի աշխարհառջակ Շառլ Ազնավուրին, ով 2009 թ. փետրվարի 12-ին նշանակվել է Շվեյցարիայում ՀՀ

դեպքերում: Իսկ մի քանի ամիս անց Սերժ Սարգսյանը հրամանագիր է ստորագրել նրան ժնկի ՄԱԿ-ի գրասենյակում ՀՀ մշտական ներկայացուցիչ նշանակելու մասին: Հարաբերակցությունն այլևս 14 և 24 է:

Եթե հիմնադրամի նպատակը որոշումների կայացման հավասարակշռումն է, ապա դա նրան չի հաջողվել, քանի որ 14-ն ու 24-ը ակնհայտորեն հավասար չեն: Այս թվային անհավասարակշռությունը, մյուս կողմից, ցույց է տալիս, որ հիմնադրամը ընդունում է այնպիսի առանցքային գործոնի առկայությունը, ինչպիսին իշխանությունների քվեն է: ՀՀ-ը, այնուամենայնիվ, թերագնահատել է իշխանությունների քվեի իսկական հզորությունը: Հոգաբարձուների խորհրդի բոլոր նախագահները — Լևոն Տեր-Պետրոսյան, Ռոբերտ Քոչարյան, Սերժ Սարգսյան — բազմաթիվ առիթներով ապացուցել են, որ շատ ավելի դժվարին անհավասարակշռությունների հախից են եկել 1996-2008 թթ նախագահական ընտրությունների ժամանակ: Այդ դժվարին դեպքերում ձայների տարբերությունը ոչ թե տասն էր, այլ տասնյակ հազարներ, որոնք կեղծվում էին նրանցից յուրաքանչյուրի օգտին: Պետական պաշտոնյաների քվեն այնքան էական է հոգաբարձուների խորհրդում, որ այդ 24 անդամներից և ոչ ոք՝ ճշող մեծամասնությունը, երբևէ հրապարակավ չի արտահայտել զանգվածային ընտրական կեղծիքների վերաբերյալ իր մտահոգությունը:

1999, 2000 և 2001 թվականներին հայկական մամուլը մտահոգություն էր արտահայտում այն փաստի առթիվ, որ խորհրդի ամենակարևոր անդամներից ոմանք՝ Շառլ ազևափուրը, Վաչե Մանուկյանը, Հրայր Հովսեփյանը, Լուիզ Սիմոն Մանուկյանը, նախընտրում էին չմասնակցել ՀՀ-ի հոգաբարձուների խորհրդի ութերորդ, իններորդ և տասներորդ նիստերին: Պաշտոնական արդարացումը զբաղվածությունն է եղել: Թերևս, հետ քաշվելն է իշխանություններին իրենց դժգոհությունն արտահայտելու նրանց նախընտրած մեթոդը:

Հիմնադրամի ութերորդ նիստի մասին «Հայոց Աշխարհ» օրաթերթում 2001 թ. մայիսի 8-ին հրատարակված հաղորդագրությունը շեշտում է երկրի նախագահի ազդեցությունը հիմնադրամի ներսում որոշումների կայացման վրա. «Նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի ամփոփիչ գնահատականով՝ 2000 թվականին «Հայաստան» հիմնադրամն աշխատել է իր կողմից ընդունված որոշումների շրջանակներում, եւ ծրագրերը հիմնականում հաջողված կարելի է համարել» (Եսայան, Անահիտ, 2001):

Ուժերի հավասարակշռության մասին խոսելիս՝ պ-ն Քոթանջյանը չնշեց հոգաբարձուների խորհրդի շրջանակներում գործող այնպիսի վերադաս կառույցի մասին, ինչպիսին այդ իսկ խորհրդի նախագահությունն է, որտեղ ճնշող մեծամասնությունը պետական պաշտոնյաներ են: Ստորև հոգաբարձուների խորհրդի նախագահության անդամների ցուցակն է (տրամադրել է Ս. Քոթանջյանը).

1. **ՍԵՐԺ ՍԱՐԳՍՅԱՆ՝** ՀՀ Նախագահ, հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի նախագահ
2. **ԳԱԳԻԿ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ՝** ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ, հոգաբարձուների խորհրդի փոխնախագահ
3. **ԱՐԿԱԴԻ ՂՈՒԿԱՍՅԱՆ՝** հատուկ հանձնարարություններով ՀՀ դեսպան
4. **ՀՈՎԻԿ ԱՔՐԱԽԱՄՅԱՆ՝** ՀՀ ԱԺ նախագահ
5. **ՏԻԳՐԱՆ ՍԱՐԳՍՅԱՆ՝** ՀՀ վարչապետ
6. **ԲԱԿՈ ՍԱԽԱԿՅԱՆ՝** ԼՂՀ նախագահ
7. **ԷՂՎԱՐԴ ՆԱԼԲԱՆՈՅԱՆ՝** Արտաքին գործերի նախարար
8. Գարեգին Բ՝ ամենայն հայոց կաթողիկոս
9. Հրայր Հովնանյան՝ Ամերիկայի հայկական համագումար
10. Պետրոս Թերզյան՝ Ֆրանսիա
11. Ալբերտ Բոյաջյան՝ ԱՄՆ
12. Սամվել Կարապետյան՝ Ռուսաստան

Նախագահությունում իշխանությունների մեծամասնության քաջը ռազմավարորեն մեծացնում է հոգաբարձուների խորհրդի երկու փոխնախագահների առկայությունը: Երկուսն էլ պետություն են ներկայացնում՝ Գագիկ Հարությունյանը, ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահը (ով հիմնադրամի վատահամբավ նախկին գործադիր տնօրեն Մանուշակ Պետրոսյանի մոտ գործընկերն էր) և Արկադի Ղուկասյանը՝ ԼՂՀ նախկին նախագահը, այժմ հատուկ հանձնարարություններով ՀՀ դեսպան: Արկադի Ղուկասյանը երկրորդ փոխնախագահ դարձավ հիմնադրամի կանոնադրության մեջ մտցված փոփոխությամբ, որով նոր պաշտոն ստեղծվեց հոգաբարձուների խորհրդի նախագահության կազմում: Ըստ այդ փոփոխության՝ փոխտնօրենի երկու պաշտոնների միջև միակ տարբերությունն այն է, որ մեկն ի պաշտոնն է (Գագիկ Հարությունյանը):

Նույն օրը Լուիզ Սիմոն Մանուկյանը լքեց հոգաբարձուների խորհրդի նախագահությունը՝ ստանալով հոգաբարձուների խորհրդի պատվավոր անդամի կոչում: Նա փաստորեն փոխարինվեց «Տաշիր» ընկերությունների խմբի ղեկավար բազմամիլիոնատեր Սամվել Կարապետյանով, ով Սերժ Սարգսյանի վարչակազմի ղեկավար Կարեն Կարապետյանի եղբայրն է: Մանուկյանի ելքն ու Կարապետյանի մուտքը հոգաբարձուների խորհրդի նախագահության կազմ մատնանշում են, որ 7 իշխանավոր ընդդեմ 5 ոչ-իշխանավորի հարաբերակցությունը իրականում de jure պատկերն է: Սամվել Կարապետյանը խախտեց de facto հարաբերակցությունը իշխանությունների օգտին՝ 8-ն ընդդեմ 4-ի:

ՀՀ-ի կանոնադրության գլուխ 5-ի 45ա կետի՝ «Հիմնադրամի Խորհրդի Նախագահությունը նշանակում է Հիմնադրամի Գործադիր տնօրեն, փոխտնօրեններ և ներկայացնում Խորհրդի հաստատմանը»:

Եվս մեկ խոսուկ հանգամանք հիմնադրամի և ՀՀ կառավարության փոխհարաբերության վերաբերյալ՝ ՀՀ-ի հասցեն է Կառավարության 3-րդ շենք, Երևան, 0010, Հայաստանի Հանրապետություն:

ԱՌԱՍՊԵԼ 3. *Եվս մի առասպել կա, որ «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի գումարները, երբ որ հավաքվում են, նրանք անցնում են պետության ձեռքը՝ կառավարության ձեռքը:*

ՀԵՐԲՈՒՄ. Սա ևս այդպես չէ, սա թյուրիմացություն է: «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամը ունի մի քանի տասնյակ բանկային հաշիվներ, որոնք որ պատկանում են «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամին: Այդ մի քանի տասնյակ բանկային հաշիվները գտնվում են աշխարհի տարբեր ծայրերում: Ինչպես գիտեք կան քսան տարբեր «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի տեղական մարմիններ աշխարհի տարբեր երկրներում: **Որևէ մի դոլար, մի սենթ, մի դրամ, մի euro երբեք չի հայտնվում որևէ մի պետական, կառավարական հաշիվների վրա:** Հսկվում է «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի կողմից, ծախսվում է «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի կողմից, որի մասին **հաշվետվությունը հանրությանն է ներկայացվում նմանատիպ (ցույց է տալիս), այսպիսի տարեկան մեր, ուրեմն, հաշվետվության միջոցով, որի մեջ կա ամբողջ տեղեկությունը ֆինանսական՝ ինչպես են ծախսվել գումարները, ինչքան է եղել և այլն և այլն:** Այս ֆինանսները նաև, ասեմ, որ ստուգվում են, **audit են լինում Grant Thornton-ի միջոցով**, որը որ մեծ միջազգային ընկերություն է, որը որ նաև իր ներկայությունը ունի Հայաստանում:

ՍԵՐԿԱՑՈՒՄ. Կարող է և ճիշտ է, որ «որևէ մի դոլար, մի սենթ, մի դրամ, մի euro երբեք չի հայտնվում որևէ մի պետական, կառավարական հաշիվների վրա»: Սակայն նվիրատուների շրջանում հիմնական մտահոգությունը ոչ թե կառավարական հաշվեհամարներն են (ինչը ենթադրում է պետբյուջե), այլ ավելի շուտ կառավարության անդամների անձնական հաշվեհամարները: Գոհացուցիչ է, որ նվիրատվությունները պահվում են ՀՀ-ի բազմաթիվ հաշվեհամարներում, սակայն հարցն այն է, թե ուր են հոսում այդ գումարներն այնտեղից: Կան բազմաթիվ եղանակներ, որոնցով պետ. պաշտոնյաները կարող են ուղղորդել այդ նվիրատվությունները սեփական օգուտի համար: Ահա մի քանիսը.

ա) Կարգադրել գործադիր տնօրենին որոշակի գումարներ նստեցնել այնպիսի բանկային հաշվեհամարների վրա, որոնք չեն պատկանում հիմնադրամին:

Այն բանից հետո, երբ Մանուշակ Պետրոսյանը լքեց ՀՀ-ը, Ռոբերտ Քոչարյանն այդ պաշտոնը 1998 թ. առաջարկեց արտաքին գործերի նախկին նախարար Րաֆֆի Յովհաննիսյանին: Վերջինս ընդունեց առաջարկը մի այնպիսի ժամանակաշրջանում, երբ Սփյուռքի և Հայաստանի միջև հարաբերությունները սառել էին նախորդ գործադիր տնօրեն Մանուշակ Պետրոսյանի հարստությունների բացահայտումների, ինչպես նաև իշխանափոխության պատճառով:

Նոր գործադիր տնօրենը դժգոհ էր նախորդի աշխատանքներից. նա կատարեց որոշ կադրային փոփոխություններ և արեց ամեն ինչ, որ հիմնադրամի ծրագրերից հեռու պահի Մանուշակ Պետրոսյանին: 1998 թ. «Առավոտ»-ը մի հոդված է հրատարակել «Նախկինների մոտքն արգելված է» վերնագրով.

«Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի միջոցներով կառուցվող Գորիս-Լաչին-Ստեփանակերտ ավտոճանապարհի հերթական հատվածի բացմանը Րաֆֆի Յովհաննիսյանի կարգադրությամբ չեն հրավիրվել հիմնադրամի նախկին և ներկայիս այն աշխատակիցները, որոնք աշխատել են նախկին տնօրեն Մանուշակ Պետրոսյանի օրոք: Հրավերը չի ստացել նաև Մանուշակ Պետրոսյանը: («Առավոտ» օրաթերթ, 1998)

Հիմնադրամի որոշ աշխատողներ լքեցին հիմնադրամը սեփական նախաձեռնությամբ՝ դժգոհ լինելով Րաֆֆու աշխատանքից ու ռազմավարությունից: Նրանցից էր Տիգրան Պասկևիչյանը՝ հիմնադրամի հանրային կապերի բաժնի նախկին վարիչը, ով «Առավոտ»-ի փոխանցմամբ ասել է.

Ղարաբաղ կատարած այցելության ժամանակ Րաֆֆի Յովհաննիսյանը Ղարաբաղի հեռուստատեսությանը տված հարցազրույցում այսպիսի մի արտահայտություն էր արել. «Մենք պետք է ստեղծենք» փրկենք եւ կատարելագործենք հիմնադրամը» <...> Դրանից հետո ես հասկացա, որ չեմ կարող մասնակցել մի բանի ստեղծմանը, ինչը վաղուց արդեն ստեղծված է, մի բանի փրկությանը, որը փրկության կարիք չունի, իսկ կատարելագործման ուղիներ Րաֆֆի Յովհաննիսյանի հետ ես չէի տեսնում: (Բաբաջանյան, Ավետիս, 1998)

Միայն վեց ամիս հիմնադրամին ծառայելով՝ Րաֆֆի Յովհաննիսյանը 1998 թ. աշնանը հրաժարական տվեց: Երեք անընդմեջ կարճատև պաշտոնավարումները — ՀՀ արտաքին գործերի նախարար (1991-1992), ՀՀ տեղեկատվական վարչության պետ (40 օր 1998 թ.) և ՀՀ-ի գործադիր տնօրեն (վեց ամիս 1998 թ.) — մեծ հարված հասցրին Րաֆֆի Յովհաննիսյանի համբավին՝ որպես առաջնորդի:

չնայած նրան, որ թերի են գործել անցյալում (Խանումյան, Քրիստինե, 2010) Հոդվածի հեղինակ Քրիստինե Խանումյանը առանձնացնում է «Վրեժ», «Քարավան» և «Ճանշին» շինարարական ընկերությունները: «Վրեժ»-ը պատկանում է Կարեն Հակոբյանին՝ Արցախի ԱԺ պատգամավոր օլիգարխ Սամվել Հակոբյանի եղբորը, «Քարավան»-ը պատկանում է Հակոբ Հակոբյանին, ով ժամանակին եղել է Սամվել Բաբայանի նախկին դաշնակիցն ու կարողացել շահել ներկա իշխանությունների վստահությունը, իսկ «Ճանշին»-ի տերը Ռուբեն Աղաջանյանն է՝ արցախյան ղեկավարության մտերիմներից — վերջինիս կապերի մասին մանրամասներն այսքանով են սահմանափակված հոդվածում:

«Ահա, այս երեք անձինք հերթով շահել են «Հյուսիս-Հարավի» համար հայտարարված բոլոր մրցույթները, կատարել ասֆալտապատում, որի որակից սկսել էին բողոքել անգամ ԼՂՀ ԱԺ պատգամավորները»,- գրում է Քրիստինեն: Նրանց կատարած աշխատանքի որակի և այլ չարաշահումների մասին կիսովի այս ուղեցույցի երկրորդ մասում: Մինչ այդ կուզեի առաջ ընկնել՝ ներկայացնելու Քրիստինե Խանումյանի հոդվածում հնչեցված տազնապը, այն է՝ չնայած աշխատանքի վատ որակին և բազմաթիվ խախտումներին, այս ընկերություններից մեկը՝ «Քարավան»-ը հերթական անգամ հաղթել է Արամ Մանուկյան և Գարեգին Նժդեհ փողոցների բարեկարգման համար 2009 թ. դեկտեմբերին անցկացված մրցույթում:

Իր աղմկահարույց հրաժարականից մոտ մեկ ու կես տարի անց Մանուկյան Պետրոսյանը ասաց «Առավոտ»-ին, որ ՀՀ-ը լքելուց հետո նա շինարարությամբ զբաղվելու սկզբունքային որոշում է կայացրել (Չաքարյան, Արմեն, 1999): «Այդ նպատակով էլ, մի խումբ համախոհների հետ Մանուկյան Պետրոսյանը հիմնադրել է «Սպեկտրում» ընկերությունը, որի գործունեության առանցքը շինարարական գործի կազմակերպումն է»,- գրում է թերթն ու մեջբերում նրա խոսքը. «Այսօր ունենք տարբեր ընթացիկ ծրագրեր: Ծինարարություն ենք իրականացնում աղետի գոտում, Գյումրիում, Ստեփանակերտում»:

Այդ շինարարական ծրագրերից մեկի՝ Գյումրու «Անի» թաղամասի մանկական արվեստի կենտրոնի կառուցման իրավունքը պարգևել է «Սպեկտրում», «Անի» և «Կամաս» կապալառուներին ոչ այլ ոք, քան ՀՀ-ը (ՀՀՀ). Թեև պաշտոնական կայքը չի հաղորդում նախագծի իրականացման ժամկետները, սակայն շնորհիվ վերոնշյալ հոդվածի (Չաքարյան, Արմեն, 1999) պարզ է դառնում, որ 242.903,23 դոլարանոց գործարքը կնքվել է Բաֆֆի Հովհաննիսյանին հաջորդած գործադիր տնօրենի՝ Վահան Տեր-Ղևոնդյանի օրոք:

Ոչ մի գործ չի հարուցվել Մանուկյան Պետրոսյանի դեմ նրա հրաժարականից հետո, ինչը շատ զարմանալի չէ, քանի որ 1998 թ. իշխանափոխության պատճառով նրա դաշնակիցը՝ Գագիկ Հարությունյանը, չկորցրեց ՀՀ սահմանադրական դատարանի իր պաշտոնը և, հետևաբար,

պահպանեց ՀՀ-ի հոգաբարձուների խորհրդի ի պաշտոնե անդամակցությունը: Դեռ ավելին, տիկին Պետրոսյանի շինարարական ընկերությունը, ըստ երևույթին, ծաղկում էր՝ չնայած իր հանրային խայտառակությանը:

Ավելի ուշ նա կրկին հայտնվեց քաղաքական հարթակի վրա 2008 թ. որպես Լևոն Տեր-Պետրոսյանի նախընտրական շտաբի անդամ: Այսօր Մանուկյան Պետրոսյանը կրկին իր տարերքի մեջ է՝ զբաղվում է Հայաստանում քաղաքատարկյալների համար օգնություն բաշխելով: Այս հանգամանքը լարվածություն է ստեղծել Հայ ազգային կոնգրեսի շարքերում՝ նրանց մոտ, ովքեր դեռ հիշում են ՀՀ-ում գործադիր տնօրեն եղած Ժամանակ Նրա կատարած արարքների մասին: Ո՞վ գիտի՝ ինչ պաշտոններ են սպասում, եթե Լևոն Տեր-Պետրոսյանը վերադառնա նախագահական աթոռին:

գ) ՀՀ-ի կողմից կառուցված շինության հետագա սեփականաշնորհում:

2007 թ. հուլիսի 7-ին «Հայելի» ակումբում, որտեղ հայ հասարակական-քաղաքական գործիչները բանավիճում են սոցիալ-տնտեսական և քաղաքական հարցերի շուրջ, հյուրընկալել էր ՀՀ անդամ, նախկինում կառավարության անդամ Արծվիկ Մինասյանին և «Ժառանգություն» կուսակցության անդամ Արմեն Մարտիրոսյանին: Վերջինս մատնանշեց մի տիպիկ դեպք, որը բացահայտում է կառավարության և ՀՀ-ի միջև տեղի ունեցող մութ գործարքների մեխանիզմներից մեկը.

Դեռևս երեք օր առաջ «Ժառանգություն» կուսակցության պատգամավորների ակտիվ միջամտությամբ կասեցվեց Պուշկին-Եկմալյան փողոցների խաչմերուկում տեղակայված կանաչ տարածքի վայրագ ոչնչացումը: Ըստ Էության Կառավարության կողմից համահայկական հիմնադրամին հողահատկացում է տեղի ունեցել, որն էլ այն վաճառել է որևէ ֆիզիկական անձի: Սա արգելված է, քանի որ չի կատարվել օրենքի սահմաններում: («Հայելի» ակումբ, 2007)

Սա դավի հայտնաբերման և խոչընդոտման, թերևս, եզակի դեպք է: Բանաձևը հետևյալն է. նախ ՀՀ-ին խնդրվում է կառուցել կամ բարեկարգել որոշակի շենք, ապա, ավարտելուն պես, պետ. պաշտոնյան կամ իր ընկերը, ազգակիցը, գործընկերը սեփականաշնորհում են այն:

դ) Պետական պաշտոնյայի կամ նրան մոտ կանգնած անձնավորության սեփականությունը հանդիսացող հողակտորի բարեկարգում:

Սմբատ Հակոբյանը՝ առաջաստանավային սպորտի Հայաստանի հավաքականի գլխավոր մարզիչը, «Առավոտ»-ին տված հարցազրույցում ասաց. «Երևանում բացվել է

առաջաստանավորողների միություն, որին՝ հանրապետության նախագահի հովանու ներքո ՀՀ-ի գումարներով վինդսերֆինգներ են հատկացվել ու Սեւանա լճի ափին վինդսերֆինգի ակումբ է հիմնադրվում» (Հակոբյան, Աշոտ, 2007ա). Մոտ մեկ ամիս անց՝ 2007 թ. հուլիսի 21-ին, Ռոբերտ Քոչարյանը՝ այն ժամանակ դեռ ՀՀ նախագահի պաշտոնում, կատարեց ՀՀ պատմության մեջ առաջին վինդսերֆինգի կենտրոնի հանդիսավոր բացումը:

Ըստ «Նովոստի-Արմենիա»՝ ՀՀ-ը հատկացրել է 257 միլիոն դրամ (մոտ \$767.000), և շինարարությունը սկսվել է 2006 թ. նոյեմբերին («Նովոստի-Արմենիա», 2007). Սակայն ՀՀ-ն այլ գումար է նշում իր նորությունների բաժնում.

«Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի միջոցներով ձեռք է բերվել մոտ 40 առաջաստ եւ առաջաստային տախտակ, համապատասխան հագուստ, հիմնական շենքի, հարակից օժանդակ շինությունների, սպորտային հրապարակների կառուցման, տարածքի բարեկարգման եւ գույքի ձեռքբերման համար տրամադրվել է մոտ 320 միլիոն դրամ: (ՀՀ, 2007ա)

Դեռ ավելին, հիմնադրամի ծրագրերի բաժնում, այլ թիվ է ներկայացվում՝ \$814.288,77 (ՀՀ, 2007բ):

Նախ և առաջ, պարզ չէ, թե ինչու է հիմնադրամը ծրագրի ծախսը մի էջում ներկայացնում դրամով, մեկ այլ էջում՝ դոլարով, հատկապես երբ դրանք չեն համապատասխանում՝ տվյալ ժամանակի փոխարժեքի համաձայն: Եթե գումարը տրամադրվել է ծրագրի իրականացման սկզբում, ապա \$814.288,77 գումարը 302.915.422,95 դրամ է կազմում (2006 թ. նոյեմբերին \$1=372 դրամ փախարժեքով՝ ըստ «Առկա» լրատվական գործակալության տվյալների (Arka News Agency, 2007)). Այս թիվը փոքր է հիմնադրամի նորությունների էջում նշված 320.000.000 դրամից 17.084.578 դրամով: Ի՞նչ պատահեց այդ գումարին: Եթե ենթադրենք, որ գումարները հատկացվել են ծրագրի ավարտի շրջանում՝ 2007 թ. հուլիսին, ապա մեկ դոլարը 335 դրամ փոխարժեքով, \$814.288,77 հայտարարված ծրագրի արժեքը կազմում է 272.786.737,95 դրամ: Սա էլ ավելին է, քան «Նովոստի-Արմենիա»-յի հաղորդած 257 միլիոն դրամը («Նովոստի-Արմենիա», 2007) և պակաս, քան ՀՀ-ի հաղորդած 320 միլիոնը (ՀՀ, 2007բ): Այս խառնաշփոթը հիմնադրամի թափանցիկությունն է:

Այժմ հասկանալ, թե ինչու էր այդքան կարևոր վինդսերֆինգի կենտրոն ստեղծելու համար այդքան գումար ծախսելը, մինչդեռ այնքան խնդիրներ կային, որոնք անհապաղ լուծում էին պահանջում, ինչպես, օրինակ, ջրամատակարարումը գյուղական վայրերում: Վինդսերֆինգի կենտրոնը կառուցվել է մի տարածքում, որը կոչվում է «Կապուտակ Սևան»: Ըստ լրատվական արտահոսքերի՝ այն պատկանում է Ռոբերտ Քոչարյանին:

«Առավոտ»-ում 2007 թ. դեկտեմբերի 7-ին համարում ««Կապուտակ Սևանի» սպասուհին՝ դպրոցի տնօրեն» բոլորովին այլ թեմայի շուրջ գրված հոդվածում Բելլա Քոչարյանը ներկայացվում է որպես «Կապուտակ Սևան» առողջարանի տերը (Յակոբյան, Գոհար, 2007)։ Չկա որևէ վկայություն այն մասին, թե Քոչարյանը հերքել է տվյալ տեղեկությունը, ոչ էլ ինքը թերթն է այդ առնչությամբ հերքում տպագրել հետագա համարներից որևէ մեկում։ Սեփականության մասին այս տեղեկությունը հետագայում մասամբ հաստատվել է 2010 թ. հոկտեմբերին ռուսական մամուլում հայտնված աղմկահարույց «Ինչի տեր է Հայաստանի քաղաքական Էլիտան» վերնագրով հոդվածում, ("Bek", 2010), որը 2010 թ. հոկտեմբերին հայտնվեց ռուսական լրատվամիջոցներում, ապա իսկույն ողողեց հայկական վեբ ոլորտը։ Հայ առանցքային իշխանավորների և օլիգարխների կարողությունների մասին զեկուցող հոդվածը տրամադրում է Նան Ռոբերտ Քոչարյանի ունեցվածքի ցուցակը, որտեղ նա ներկայացված է որպես «Կապուտակ Սևան» հանգստյան համալիրի 100 տոկոսանոց տեր (Արտակ Ոսկանյանի անվան տակ գրանցված)։

ՀՀ-ն այլ բացատրություն ունի տարածքի ընտրության համար. «Սպորտային բազայի համար ընտրվել Սեւանի հյուսիս-արեւմտյան ափը, որտեղ մշտապես նպաստավոր քամի կա» (ՀՀ, 2007ա)։

Համաձայն ՀՀ-ի կանոնադրության գլուխ 5-ի (Հիմնադրամի կառավարման մարմինները) կետ 37-ի՝ «Եթե խորհրդի նիստում քննարկվում է խորհրդի որևէ անդամի կամ նրա հետ փոխկապակցված անձի գույքային և այլ շահերին վերաբերող հարց, ապա խորհրդի տվյալ անդամը քվեարկությանը չի մասնակցում»։

Հետաքրքիր է՝ արդյոք Ռոբերտ Քոչարյանը մասնակցել է տվյալ ծրագրին առնչվող քվեարկությանը։ Նույնչափ հետաքրքիր է իմանալ, թե կոնկրետ ինչ է հիմնադրամը նկատի ունեցել՝ որպես վինդսերֆինգային ծրագրի հովանավոր ներկայացնելով Հայաստանի Հանրապետությունը։

Լրատվական աղբյուրները շեշտում են, որ երիտասարդությունը կարող է կենտրոնում անվճար մարզվել։ Միևնույն ժամանակ ՀՀ-ն ավելացնում է, որ «ակումբի պահպանման, միջոցառումների անցկացման եւ ուսուցման համար հատկացումներ կարվեն պետբյուջեից» (ՀՀ, 2007ա)։ Այդպիսի միջոցառումներից են վինդսերֆինգի «Նախկին նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի գավաթի» առաջնությունը, որը տեղի է ունեցել 2009 թ. օգոստոսին («Sportinfo.am», 2009)։

«Կապուտակ Սևան»-ը բավականին թանկ հաճույք է։ Այնքան թանկ, որ ՀՀ քաղաքացիները հաճախ նախընտրում են 10-15 անգամ ավելի երկար ճանապարհ կտրել, իրենց հանգիստը կազմակերպել Սև ծովի ափին՝ Բաթումում, և լցնել հարևանի գրպանները։ «Կապուտակ Սևան»-ը, այնուամենայնիվ, գտնում է իր գլուխը պահելու միջոցներ։ «Հանրապետության 70 հաշմանդամ

Երեխաներ օգոստոսի 3-24-ը Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի հիմնադրամի ֆինանսավորմամբ հանգստացել են Գեղարքունիքի մարզի «Կապուտակ Սեւան» առողջատանը»,- հաղորդում է «Արմենպրես»-ը 2010 թ. օգոստոսի 27-ին («ԱրմենՊրես», 2010):

«Կապուտակ Սևան»-ում է այս օրերին թռչակի անցած Ռոբերտ Քոչարյանը սիրում անցկացնել իր ամառային հանգիստը: Այսպես է News.am-ը նկարագրում Նախկին Նախագահի հանգիստը 2010 թ. օգոստոսի 9-ին. «Նախկին Նախագահը, ինչպես հայտնի է, ջրային մարզածեղերի՝ վինդսերֆինգի, ջրամոտորասպորտի սիրահար է եւ ամառային հանգստի զգալի մասը հատկացնում է այդ մարզածեղերով զբաղվելուն» («News.am», 2010):

Եվ վերջապես, այն փաստը, որ «Գրանթ Թորնթոն Ամյոտ» (Grant Thornton Amyot) ընկերությունն է իրականացնում ՀՀ-ի աուդիտը, բավական չէ կազմակերպության ֆինանսների տնօրինության նկատմամբ խաթարված վստահությունը վերականգնելու համար: Կան երեք պատճառներ, որոնք կարող են հարցականի տակ դնել աուդիտները:

1. ՀՀ-ի վերստուգիչ հանձնաժողովի ղեկավարը Գագիկ Խաչատրյանն է՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի Նախագահը, ով չնկատելու է տվել չափից ավելի խախտումներ և չարաշահումներ իր պետական պաշտոնում, որպեսզի վստահությունն ներշնչի այստեղ:
2. Այն կազմակերպությունները, որոնք ապահովում են աուդիտային ընկերությունների ռոտացիա ավելի վստահելի են: «Գրանթ Թորնթոն»-ը ՀՀ-ի աուդիտ է իրականացնում 2005 թվականից սկսած անընդմեջ: «Աուդիտորները կարող են դառնալ պակաս զգոն և աուդիտն ընկալել իբրև Նախորդ գործողությունների կրկնություն: Այս բթացումը բերում է արդյունքների ակնկալման, փոխանակ՝ հանգամանքներում նուրբ, սակայն կարևոր փոփոխությունները նկատելու զգոնության հաշվին»,- հավաստիացնում են Բարբարա Արելը, Ռիչարդ Գ. Բրոուդին և Քլորթ Փեյնին իրենց «Աուդիտային ընկերությունների ռոտացիան և աուդիտի որակը» հոդվածում (Barbara Arel, Richard G. Brody, and Kurt Pany, 2005): Հաշվի առնելով ՀՀ-ի նկատմամբ վստահության նվազման տեմպերը՝ Նպատակահարմար է, որ հիմնադրամն աուդիտային ընկերությունների ռոտացիա ապահովի առնվազն երկու տարին մեկ:
3. Երրորդ գործոնի մասին խոսվում է երկրորդ մասում:

Մաս II

Տվյալ մասում քննվում են մնացած հինգ առասպելները: Ինչպես առաջին մասում, Ինչպես առաջին մասում, ստորև յուրաքանչյուր առասպել բառ առ բառ ներկայացված է պ-ն Քոթանջյանի ելույթից, նրա մեկնաբանությունների հետ միասին, որոնք այստեղ ներկայացված են իբրև «հերքում»: Առանցքային խնդիրների այլընտրանքային մեկնությունները ներկայացված են իբրև «մերկացում»:

ԱՌԱՍՊԵԼ 4. Ասում են, որ իբր թե «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի ծախսերը վերադիր ծախսերը, այսինքն՝ administrative expense-ը մեծ է, չգիտեմ՝ կեսն է, էս է, էն է և այլն և այլն:

ՀԵՐՔՈՒՄ. Իրողության մեջ ընդամենը 7% է կազմում administrative expense-ը կամ... Գումարների, ընդհանուր առմամբ, եթե ըստ տոկոսի տեսենք, թե ինչպես են ծախսվում տարվա ընթացքում, 20%-ը ծախսվում է ջրամատակարարման ծրագրերի վրա, 10%-ը գազաֆիկացում և ճանապարհաշինություն, 11%-ը, սոցիալական, մշակութային և այլ ծրագրեր, 11%-ը՝ առողջապահություն, 41%՝ կրթության ոլորտ և ընդամենը 7%-ն է, որը գնում է «administrative expense»՝ վերադիր ծախսեր, որը, իրանց մեջ մտնում է՝ աշխատավարձեր, **հսկողություն այս բոլոր ծրագրերի, որովհետև ամեն օր...** մոտ քառասուն շինհրապարակ ունենք մենք ամբողջ Հայաստանով և Ղարաբաղում: Եվ **մարդիկ են պետք, ովքեր որ կլինեն այդ շինհրապարակներում, որպեսզի հսկեն, որ ճիշտ է արվում շինարարությունը:** Եվ այս ամեն աշխատանքը պետք է վերահսկվի, այնտեղ պետք է մարդիկ լինեն, և այդ 7% մեջ է մտնում այդ ծախսերը:

ՄԵՐԿԱՑՈՒՄ. Բարեգործական ընկերություններ գնահատող ամերիկյան ամենախոշոր ընկերության՝ «Charity Navigator»-ի տվյալները ցույց են տալիս, որ իրենց գնահատած ընկերությունների մեջ 10-ից 7-ը իրենց ծրագրերի և մատուցած ծառայությունների վրա ծախսում

Են իրենց բյուջեի առնվազն 75%, իսկ 10-ից 9-ը՝ առնվազն 65%: «Charity Navigator»-ը հավաստիացնում է, որ «այն բարեգործական ընկերությունները, որոնք իրենց ծրագրերի ծախսերի համար ծախսում են ավելի պակաս, քան իրենց բյուջեի մեկ երրորդը, ապա նրանք պարզապես անկարող են իրենց առաքելություններն ըստ արժանվույն իրականացնել» (Charity Navigator):

Վարչական կարիքների համար միայն 7% ծախսելով՝ ՀՀ-ը ինքնաբերաբար ընկնում է այլ դասի բարեգործական ընկերությունների շարք — այլ համայնքային բարեգործական ընկերությունների համար կիրառվող դրամահավաք գործիք: Նրանց վարչական ծախսերի միջինը կազմում է 6,9%: Այդ ծախսերի մեջ մտնում են նվիրատվություններ խնդրելն ու հավաքելը, սակայն բացառվում է բուն ծրագրերի հսկողությունը:

Վարչական կարիքների համար անբավարար ծախսը պատճառում է թե՛ ծրագրերի և թե՛ դրանց իրականացմանն ուղղված նվիրատվությունների անարդյունավետ կառավարում: Միջոցների անտնտեսվարության օրինակ է, երբ ծրագրի իրականացումը հետաձգվում է հանուն նվիրատվություններից տոկոսներ ստանալու: 2001 թ. «Հայկական Ժամանակ» օրաթերթում մի հոդված հրատարակվեց զոհված ազատամարտիկների կանանց մասին, ովքեր իրենց բողոքի ձայնն էին հնչեցրել ՀՀ-ի հասցեին (Արմեն Մկրտչյան, 2001). Վերջինս հրաժարվել էր վճարել անչափահաս զավակների համար մինչև չափահասությունն նշանակված 2000-ական դրամը: Նրանք հանգիստ 18 ամիս սպասել էին: Հանրային հեռուստատեսությամբ լսելով, որ «Իզմիրյան» հիմնադրամը 50.000 ԱՄՆ դոլար է հատկացրել՝ վերոնշյալ նպաստները վճարելու համար, համբերում են եւս մեկ-երկու ամիս: Սպասելով ու այդպես էլ գումարները չստանալով՝ կանայք զանգում են ՀՀ: «Մի աղջիկ էր, որը չներկայացավ <...> Հետո այդ աղջիկը պատասխանեց, որ այդ գումարները տոկոսի տակ են դրել, ու շահույթից նպաստները կվճարվեն», - պատմեց զոհված ազատամարտիկի այրի, 2 երեխաների մայր Անահիտ Համբարձումյանը:

Վարչական կարիքների համար միայն 7%-ի ծախսումը կարող էր նաև նշանակել, որ ՀՀ-ը խնայում է՝ աշխատակազմի փոքրության շնորհիվ: Սակայն այդպիսի տպավորություն չի թողնում Հայաստանում օպտիկական մանրաթելի ծրագրի հիմնադիր, ՀԲԸՄ, Ամերիկայի հայկական համագումարի և Հայաստանի ամերիկյան համալսարանի նախկին խորհրդի անդամ, ամերիկյան «Ellis Island» պատվո մեդալի արժանացած հանգուցյալ բարերար Վարդգես Պարսամի վկայությունը: Հայաստան համակարգիչներ հասցնելու գործում հարավամերիկյան մի բարեգործի օգնելուց հետո նա որոշում է այցելել ՀՀ-ի երևանյան գրասենյակը, որտեղ իրենց վերջին հանգրվանն էին գտել այդ համակարգիչները: «Ուզեցի գնալ ու տեսնել, թե ինչ են այդ բոլոր աղջիկներն այնտեղ անում: Բոլորը կենտրոնացած են իրենց համակարգիչների վրա: Բոլորը խաղե՛ր են խաղում: Ես ուզում էի իմանալ, թե ինչ գործի են ու ինչու իրենց պետք եկան այդ բոլոր

համակարգիչները», ասում է Վարդգես Պարսամը ««Հայաստան» համահայկական հիմնադրամը աշխատանքի է հրավիրում խաղեր խաղալու համար» վերնագրով ձայնային նիշքում (Barsam, Vartkes, 2008): «Վարդգես Պարսամն իր իսկ խոսքերով» բլոգում տեղադրված նյութում նա նկատի է ունեցել այն ժամանակահատվածը, երբ Մանուշակ Պետրոսյանն Էր ԶԶԻ-ի գործադիր տնօրենը (1992-1998):

Եթե վերադիր ծախսերի մեջ իրոք մտնում է նաև շինարարական աշխատանքների հսկումը, ապա վատ որակը չպետք է զարմացնի: Սակայն կա ևս մի գործոն, որը կարող էր բարձրացնել շինարարական աշխատանքների որակը: Այս խնդիրը մեզ վերադարձնում է տվյալ ուղեցույցի առաջին մաս՝ լրացնելու այն բացը, որը խոստացվել էր կատարել այս մասում, այսինքն՝ «Գրանթ Թորնթոն»-ի (Grant Thornton Amyot)՝ ԶԶԻ-ի աուդիտային ընկերության ստուգումների նկատմամբ վստահությունը նվազեցնող երրորդ գործոնը: 2010 թ. հեռուստամարաթոնից օրեր առաջ «Policy Forum Armenia»-յի (PFA) ֆեյսբուքյան էջում ծավալված քննարկման ժամանակ ԶԶԻ-ի ԱՄՆ արևմտյան շրջանի գործադիր տնօրեն Սարգիս Քոթանջյանը ասաց. «Գրանթ Թորնթոնը ոչ միայն ֆինանսական աուդիտ է անցկացնում ԶԶԻ-ի համար, այլև ֆիզիկական աուդիտ: Այսինքն՝ ստուգում է շինարարական աշխատանքի որակը, օգտագործվող նյութերը, շինարարական կողերի հետ համապատասխանությունը և այլն»: Այսպիսով, ենթադրաբար գործում է որակի ապահովման կրկնակի վերահսկողություն — մեկը՝ ԶԶԻ-ի կողմից, մյուսը՝ «Գրանթ Թորնթոն»-ի:

Կրկնակի հսկողությունը, սակայն, որակի բարձրացում չի ապահովել բազմաթիվ դեպքերում: Սա նշանակում է հիմնադրամի գումարների գրեթե եռակի վատնում — ԶԶԻ-ի ընդհանուր վերադիր ծախսից հսկողություն ապահովելու համար հատկացված գումարը; վերահսկողություն ապահովելու նպատակով «Գրանթ Թորնթոն»-ին վճարվող վարձավճարը; և վատորակ շինարարական արտադրանք, ինչը ենթադրում է ծրագրի վրա՝ ներկայացվածից պակաս ծախսված գումար:

1996 թ. ԶԶԻ-ի կազմակերպած դրամահավաքի ժամանակ հայտարարվեց, որ Գորիս-Ստեփանակերտ ճանապարհի մեկ մետրի արժեքը 250 դոլար է: Չորս տարի անց, ես ծրագրի առաջարկ ներկայացրեցի Մարտունի-Ստեփանակերտ ճանապարհի համար, որտեղ մետրի արժեքը հաշվարկված էր 94 դոլարի սահմաններում: Մի քանի օր անց Մարտունու շրջանի ճարտարապետի համագործակցությամբ կազմված ծրագրի վերաբերյալ զանգ ստացա Արցախի Նախագահի գրասենյակից: Նախագահի մտահոգությունն այն էր, որ ծրագրի արժեքը սովորականից ցածր է ստացվել. նրան պարզաբանումներ էին անհրաժեշտ մեր հաշվարկների մասին: Բավարարվելով իմ պատասխաններով՝ ինձ շնորհակալություն հայտնեցին և բարի բախտ՝ ծրագրի համար ֆինանսավորում գտնելու գործում: Իրականում նպատակս ոչ թե ֆինանսավորում հայթայթելն էր, այլ օգնել ԶԶԻ-ին ստեղծել ճանապարհաշինության իրական արժեքի վրա հիմնված չափանիշ:

Հակված ենք մտածելու, որ այն իրոք որոշ չափով ազդեցություն ունեցավ նրանց ապագա հաշվարկների վրա, քանի որ հետագայում Հյուսիս-Հարավ մայրուղու արժեքը 100 դոլարով պակաս գնահատեցին:

Վերադառնալով Գորիս-Ստեփանակերտ մայրուղուն՝ հարկավոր է նշել, որ մետրը 250 դոլար գնահատված արժեքի մասին ՀՀ-ի հայտարարությունը ենթադրում է, որ նրանք շինարարական ընկերությանը գերավճարել են կատարած աշխատանքի դիմաց՝ հավանաբար, տարբերությունն առանց հայտարարագրման ստանալու ակնկալիքով:

Համացանցն ու տպագիր մամուլը հեղեղված են ՀՀ-ի կարևորագույն նվաճումների՝ Գորիս-Ստեփանակերտ և Հյուսիս-Հարավ մայրուղիների վատ որակի մասին հրապարակումներով: Ես անձամբ եմ վատորակության ականատեսը եղել ամեն անգամ, երբ այս կամ այն հատվածը շահագործման էր հանձնվում 1997-2005 թթ. Մի անգամ ծայրաստիճան հիասթափվեցի՝ տեսնելով, թե ինչպես էր Լաչինի հատվածում ամբարձիչը սուզվում ասֆալտի մեջ, երբ փորձում էի բարձրացնել թեթևաքաշ մեքենաս անիվը փոխելու համար: Ես նաև հայտնաբերել էի, որ ասֆալտը ճանապարհի կենտրոնական հատվածում անհամեմատ ավելի բարակ է, քան եզրերին, ինչը, թերևս, տեսողական խաբկանք էր՝ հավաստիացնելու, որ ճանապարհի շինարարության վրա բավականաչափ ասֆալտ է օգտագործվել:

Սովորական երևույթ էր ասֆալտի տակի շերտը հատուկ լվացած խճաքարի փոխարեն սովորական լեռնային խճաքարով լցնելը, գրում է լրագրող Քրիստինե Խանումյանը «Ժամանակ»-ում 2010 թ. փետրվարի 3-ին (Խանումյան, Քրիստինե, 2010). Շինարարական ընկերությունները խնայողություն էին անում նաեւ ասֆալտապատման համար անհրաժեշտ բիտումի քանակության վրա: Արդյունքում՝ մեկ տարի անց ճաքեր սկսեցին հայտնվել ասֆալտապատ մակերեսին, իսկ տեղ-տեղ նաև խոտեր էին աճում այդ արանքներից:

Վերջնական արդյունքի վատորակության համար գոյություն ունի ավելի քան մեկ պատճառ: Կարևոր է հասկանալ, թե ինչպես է գործում ողջ մեխանիզմը: Ցածր որակի համար անմիջական մեղքն ընկնում է այն շինարարական ընկերության վրա, որին վստահվել է ծրագրի իրականացումը: Հաջորդ տրամաբանական հարցն այն է, թե ինչու էր հենց այդ շինարարական ընկերությունը ընտրվել ծրագրի իրականացման համար:

Արցախում, ինչպես նշվել է տվյալ ուղեցույցի առաջին մասում, կան գլխավորապես երեք շինարարական ընկերություններ, որոնք սովորաբար հաղթում են հայտարարված մրցույթներում՝ «Վրեժ», «Ճանշին» և «Քարավան»: Այս ընկերությունների տերերն են, համապատասխանաբար, Կարեն Հակոբյանը, Հակոբ Հակոբյանը և Ռուբեն Աղաջանյանը: Նրանք հաղթում են, չնայած նրան, որ բավարար որակ չեն ապահովել անցյալում: Արցախում իրականացվելիք ծրագրերի համար

կազմված մրցութային հանձնաժողովում ներգրավված են համապատասխան մասնագետներ արցախյան կառավարությունից: Ինչպես նշվել է ավելի վաղ, այս ընկերությունները վայելում են որոշակի ազդեցիկ պետական պաշտոնյաների հովանավորությունը, որոնց թվում է Արցախի նախկին նախագահ Արկադի Դուկասյանը: Ազատ շուկայական տնտեսության ամանցքային կանոնը՝ հավասար հնարավորություններ, գործում է միայն իշխանությունների հովանու տակ գտնվող շինարարական ընկերությունների համար: Հազվադեպ չէ նաև մրցութում շահած շինարարական ընկերության կողմից որոշ ճանապարհահատվածների կառուցման իրավունքի վերավաճառումը այլ շինարարական ընկերությանը: Այսպիսի քայլ առաջինը ձեռնարկել է «Ճանշին»-ը՝ վերավաճառելով մայրուղու Հյուսիս-Հարավ մայրուղու Դաշբուլաղ-Խաչենագետ հատվածի որոշ մասերի կառուցման իրավունքը «Քարավան» և «Վրեժ» ընկերություններին: Վերջիններս, ըստ Խանումյանի, հետագայում կապկեցին այդ մարտավարությունը: Հետևանքն ավելի վատթար որակն էր, ինչը վերջ ի վերջո չափազանց ակնառու էր չնկատելու տալու համար:

2006 թ. մայիսի 5-ին Արկադի Ղուկասյանը վերջապես որոշեց բարձրաձայնել հիմնադրամի հսկողության տակ գտնվող շինարարական աշխատանքների որակի մասին մտահոգությունները: Ըստ «Առավոտ»-ի հրապարակման՝ երևանում լրագրողներին նա ասաց, որ դժգոհ է ՀՀ-ի շինարարական աշխատանքի որակից («Առավոտ» օրաթերթ, 2006): Արցախի նախկին նախագահը շեշտեց, հիմնադրամը պետք է առավել կոշտ վերահսկողություն իրականացնի իր աշխատանքների նկատմամբ: Այս խնդիրը վեճ հարուցեց Արցախի կառավարության և ՀՀ-ի միջև, որի գործադիր տնօրենը 2004-2007 թթ. Արցախի արտաքին գործերի նախկին նախարար Նաիրա Մելքումյանն էր: Վերջինս մեղքը բարդեց արցախյան իշխանությունների վրա, քանի որ կառավարության ներկայացուցիչներն էին շինարարության ավարտից հետո աշխատանքի արդյունքը վավերացնողները: Այս առճակատումը Հայաստանում և Արցախում 2006 թ. երկրորդ կեսի տաք թեմաներից էր: Հարցը բարձրացվեց հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի նիստում: Ինչպես հասնումյանն է մեջբերում Նաիրա Մելքումյանի խոսքերն իր «Հիմնադրամ-ԼՂՀ. հակասությունները խորանում են» հոդվածում. «ՀՀ և ՀՀ-ի հոգաբարձուների խորհրդի նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի կարգադրությամբ, անորակ աշխատած կազմակերպությունների գործերն ուղարկվեցին ԼՂՀ դատախազություն» (հասնումյան, Քրիստինե, 2006): Թիրախում «Վրեժ» և «Ճանշին» շինարարական ընկերություններն էին: Մինչ օրս նրանց նկատմամբ գործ չի հարուցվել:

Տարօրինակ է, որ հիմնադրամի աուդիտն իրականացնող Գրանթ Թորնթոն ընկերությունը, որն, ըստ Սարգիս Քոթանջյանի, պայմանագրով պարտավորված է ֆիզիկական աուդիտ անցկացնել և, հետևաբար, ունի շինարարական աշխատանքի որակի համար պատասխանատվության իր բաժինը, ոչ մի անգամ չի հիշատակվել որպես հիմնադրամի և կառավարության միջև ծագած առճակատման մասնակից: Ինչո՞ւ է հիմնադրամը վճարում Գրանթ Թորնթոնին, եթե վերջինս չի

պատրաստվում կիսել վատորակ աշխատանքի պատասխանատվությունը: Եվ ինչո՞ւ է համահայկական հիմնադրամը գումար հատկացնում 7% կազմող իր վարչական ծախսերի մի մասը հսկողության վրա, եթե այն արդյունավետ չէ:

ԱՌԱՍՊԵԼ 5. Այն գումարները, որ մարդիկ տալիս են հեռուստամարաթոնին այդ գումարներից մեծ մասը պահվում է որպես հեռուստամարաթոնի production cost:

ՅԵՐԶՈՒՄ. Այսինքն՝ ծախսը, որ այդպես չէ: Հեռուստամարաթոնը, ընդհանուր առմամբ, ամբողջությամբ մենք կատարում ենք մեր հովանավորների շնորհիվ: Եվ այստեղ ուզում եմ մեծ շնորհակալություն հայտնել մեր հովանավորներին: <...> Կազմակերպչական ծախսերը հոգում են մեր հովանավորները, որին մենք շատ շնորհակալ ենք: Իհարկե, մեր հովանավորները դրա շուրջ ստանում են գովազդ, որը բնական է: **Բայց ամեն մի դուլար, որ տրվում է հեռուստամարաթոնի ընթացքում գնում է ծրագրերին:** Ես էլ փակեցինք թեման:

ՄԵՐԿԱՑՈՒՄ. Պետե՛լ, թե հավաքագրված գումարների մեծ մասը ծախսվում է հեռուստամարաթոնի կազմակերպչական ծախսերի վրա իրոք չափազանցություն է: Այնուամենայնիվ, նույնքան չափազանցություն է հավաստիացումն առ այն, որ յուրաքանչյուր դուլարն ուղղված է ծրագրերի իրականացմանը՝ հաշվի առնելով նախորդ հայտարարությունը 7% վարչական ծախսերի վերաբերյալ: Դեռ ավելին, այս ուղեցույցի առաջին մասում ներկայացվում են նվիրատվություններն անձնական շահի համար բանեցնելու զանազան եղանակներ: Այս թեման դեռ փակված չէ, քանի որ հաջորդ առասպելը այս մեկի շարունակությունն է, որտեղ օրինակներ են բերվում այն մասին, թե ինչպես են նվիրաբերված գումարները տնօրինվում մինչև բուն ծրագրերին հասնելը:

ԱՌԱՍՊԵԼ 6. Ասում են, որ 25-30 հոգի գալիս են Հայաստանից պաշտոնյաներ, որպեսզի մասնակցեն հեռուստամարաթոնին. սա մեծ ծախս է, Ես է, Էն է, բան:

ՅԵՐԶՈՒՄ. Եվս սա ստահող տեղեկություն է: Ընդամենը այս տարի, օրինակի համար, **գալիս է 5 հոգի, որոնց մեջ է Բակո Սահակյանը՝ Լեռնային Ղարաբաղի հանրապետության նախագահը, որոնց մեջ է Պարզև սրբազանը՝ Արցախի թեմի առաջնորդ, Արա Վարդանյանը՝ գործադիր տնօրեն:** Ընդամենը 5 հոգու կամ վեց հոգու մասին է խոսքը գնում: **Եվ այդ ծախսերը ևս մտած են այդ 7%-ի մեջ,** որի մասին մենք խոսեցինք՝ վերադիր ծախսերի մասին: Իրենց թռիչքը, հյուրանոցը և այլն: Երգիչներ են գալիս, այո, ճիշտ է, որպեսզի մասնակցեն նոյեմբերի 21-ին բարեգործական

համերգին: Եվ մենք պարտավորվել ենք, որպեսզի մենք կծածկենք նրանց թռիչքը և հյուրանոցում մնալը՝ հինգ օր: Բայց նաև, եկեք չմոռանանք, որ այդ բոլոր երգիչները անվճար են երգելու: Եթե իրանք բոլորը ներկայացնեն իրենց հաշիվները, որ ընդհանրապես այդպես է լինում, ապա դա տասնյակ հազարների մասին է խոսքը գնում: Բայց նրանք... դա իրենց նվերն է «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամին և իրենց հայրենիքին: Այնպես որ... և այս ծախսերը ևս մտնում են հեռուստամարաթոնի ծախսերի մեջ, որը որ արդեն մեր հովանավորների միջոցով ընդհանրապես փակված է: Ենպես որ մեծ խումբ չի գալիս: Ընդամենը 5-6 հոգի են, որոնց ծախսերը այն 7%-ի մեջ են, որի մասին որ մենք խոսեցինք:

ՄԵՐԿԱՑՈՒՄ: Գլենդելի «Հիլթոն» հյուրանոցում 2010 թ. հեռուստամարաթոնից մի քանի օր անց, մարդու իրավունքների տեսակետից Արցախում տիրող իրավիճակի վերաբերյալ իմ մտահոգությունները Արցախի Նախագահին ուղղված Նամակի տեսքով հանձնեցի մի մարդու, ով Բակո Սահակյանին ուղեկցող թիմից էր: Այդ օրը ես տեսա ևս մի քանի հոգու միևնույն թիմից: Եթե ճիշտ է պնդումը, որ միայն 5-6 հոգու ծախսն է հիմնադրամը հոգացել, ապա ստացվում է, որ կա՛մ Արցախի Նախագահի թիկնապահներն իրենց գրպանից են վճարել ճանապարհորդության համար, կա՛մ էլ Արցախի բյուջեն է փակել նրանց ճանապարհորդության և հյուրանոցի ծախսերը:

Սկզբում Սարգիս Քոթանջյանը հայտնում է, որ հիմնադրամը պարտավորվում է փակել նրանց թռիչքի և հինգ օր հյուրանոցում մնալու ծախսերը: Իսկ վերջում նա ավելացնում է, որ «այս ծախսերը ևս մտնում են հեռուստամարաթոնի ծախսերի մեջ, որը որ արդեն մեր հովանավորների միջոցով ընդհանրապես փակված է»: Եթե դա իրոք այդպես էր, ապա բոլորովին կարիք չկար, որ պ-ն Քոթանջյանը հավաստիացներ հեռուստադիտողներին, թե երգիչների ծախսն այնքան մեծ չէ, ինչքան կարծում են:

Գովազդի դիմաց հեռուստամարաթոնի ծախսերը հովանավորի միջոցով փակելու գաղափարը հիանալի է: Ինչևէ, կարծես՝ այն իրականություն է դարձել միայն 2010 թ. հեռուստամարաթոնի դեպքում: 2009 թ. սեպտեմբերի 29-ին «Հայկական ժամանակ» օրաթերթի փոխանցմամբ ՄԴՀԿ Արեւմտյան Ամերիկայի Շրջանի ատենապետ և ՀՀՀ-ի Կալիֆորնիայի կառավարող մարմնի անդամ Համբիկ Սարաֆյանը դժգոհել է, որ «հիմնադրամի ղեկավարությունը անիմաստ հսկայական գումարներ է ծախսում մարաթոնի կազմակերպման համար՝ «փոխանակ այդ գումարները ռեալ նպատակներով օգտագործվեն»» («Հայկական ժամանակ» օրաթերթ, 2009): Այդ նույն օրը ՀՀՀ-ի ներկայիս գործադիր տնօրեն Արա Վարդանյանը լրագրողներին տեղեկացրել է, որ 2009 թ. սեպտեմբերի դրությամբ միայն հիմնը պատվիրելու վրա արդեն ծախսվել է մոտ 22 հազար դոլար:

ԱՌԱՄՊԵԼ 7. Իբր թե մեծ գումարներ են հայտարարվում, և չեն հավաքվում այդ գումարները հեռուստամարաթոնի ժամանակ:

ՅԵՐԶՈՒՄ. Սա ևս սուտ է: 95% այն բոլոր գումարների, որը որ հեռուստամարաթոնի օրը հայտարարվում է, հավաքվում է: Ընդամենը 5 տոկոսն է, որ չենք կարող հավաքել: Նա է պատճառը, որ շատ ժամանակ տեխնիկական որևէ պատճառներով: Այսինքն՝ մարդը փոխել է իր հասցեն, տեղափոխվել է մի ուրիշ տեղ, հասցեն իր չի թողել կամ երկու անգամ է իր գումարը այնտեղ երևացել մեր քրմփյուրթերի սիստեմի մեջ: Խոսքը գնում է 5%-ի մասին: 95% բոլոր գումարների հայտարարված, հավաքագրվում է մի քանի ամսվա ընթացքում:

ՍԵՐԿԱՑՈՒՄ. Խոստացվածից պակաս ՆԱԺԻՐԱՏՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ հավաքագրման խնդիրը, թերևս, հիմնադրամի հասակակիցն է: Վահան Տեր-Ղևոնդյանը՝ ՀՀ-ի Նախկին գործադիր տնօրենը (1998-2004), այնուամենայնիվ, այլ պատկեր է ներկայացնում: 2002 թ. Նա ասել է «Հայկական ժամանակ» օրաթերթին, որ.

օրինակ, Լուս Անջելեսում բնակվող մեր հայրենակիցների 5 տոկոսը, որպես կանոն, խոստումնազանց է լինում եվ գումարները հավաքելու ժամանակ հրաժարվում է վճարել Ազգային տուրքը: Ավելին, երբ հեռուստամարաթոնի կազմակերպիչները մի շարք խոշոր ՆԱԺԻՐԱՏՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ժամանակ 5 րոպե անց փորձել են ստուգել զանգի իսկությունը, պարզվել է, որ իրենց պարզապես խաբել են ու եթերի ժամանակ ներկայանալով՝ բոլորովին ուրիշ հասցե ու հեռախոսի համարներ են թողել: (Բարսեղյան, Լուսինե, 2002)

2004 թ. մայիսին Նաիրա Մելքումյանը՝ ՀՀ-ի Նախկին գործադիր տնօրենը (2004-2007), լրագրողների հետ հանդիպման ժամանակ իր դժգոհությունն է հայտնել, որ հիմնադրամը չի կարողանում օգտագործել Լուս Անջելեսի ողջ ներուժը: Ըստ նրա՝ 2003 թ. հիմնադրամին փոխանցվել է 910 հազար դոլար խոստացված 1,3 միլիոն դրամի փոխարեն: «Այս խնդիրը կա. խոստումը տրվում է, հետո՝ չի կատարվում, մենք պետք է պահանջատեր վերաբերվենք մեր խոստումներին և հնարավորություններին», - «Հայկական ժամանակ» օրաթերթի փոխանցմամբ հայտարարել է Նաիրա Մելքումյանը (Հակոբյան, Աննա Վ., 2004):

ՀՀ-ը 2005 թ. հայտարարեց, որ հավաքել է 7,7 միլիոն դոլար, մինչդեռ, կես տարի անց, ըստ «Հայկական ժամանակ»-ի (Չախարյան, Աննա, 2006) ստիպված էր խոստովանել, որ հաջողվել է հավաքել հազիվ 5 միլիոն դոլար (խոստացված գումարների մոտ 35%, մինչև պ-ն Քոթանջյանը խոսում էր 5%-ի մասին):

Իրավիճակը շատ չփոխվեց չորս տարի անց: 2008 թ. «Հետք»-ին տված հարցազրույցում, Վահե Աղաբեկյանը՝ ՀՀ-ի Նախկին գործադիր տնօրենը (2007-2008) ասել է, որ ՆԱԺԻՐԱՏՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ հավաքագրելու ձախողումը հիմնականում կախված է ՆԱԺԻՐԱՏՎՈՐ Ֆինանսական իրավիճակից

(Բաղդասարյան, Էդիկ, 2008ա): Աղաբեկյանցը բերեց մի բարերարի օրինակ, ում ընկերության բաժնետոմսերը 900 միլիոն դոլարի արժեք ունեին խոստումը տալու պահին, սակայն երբ արժեքի անկումը 150 միլիոն դոլարի, նա այլևս անկարող էր նվիրաբերել իր խոստացած կես միլիոն դոլարը:

Ինչևէ, կա մեկ այլ մեխանիզմ, որը ՀՀ-ը լայնորեն կիրառում է մեծ թվեր ցուցադրելու նպատակով: 1996 թ. «Մոնթե Մելքոնյան» հիմնադրամի լուսանջեղային գրասենյակի հետ կապվեց ՀՀ-ը՝ խնդրելով նվիրաբերել այն գումարը, որը նախատեսված էր «Մոնթե Մելքոնյան» հիմնադրամի երևանյան գրասենյակի համար, և հավաստիացնելով, որ նույն գումարը կվերադարձվի երևանում: Այս քայլով ցուցադրվելու էր աշխարհին, թե սփյուռքից ինչքան օգնություն է ուղարկվում Հայաստան և Արցախ: Որպես «Մոնթե Մելքոնյան» հիմնադրամի այն ժամանակվա նախագահ՝ Ես ներկա գտնվեցի 1996 թ. հեռուստամարաթոնին, հանձնեցի 3.000 դոլարի չեքը և խոսեցի հայրենիքի ու ՀՀ-ին մեր օժանդակության մասին՝ քաջալերելով մարդկանց կատարել նվիրատվություն: Հետագայում ինձ հայտնի դարձավ, որ Քրոք Քրոքոյանի «Լինսի» հիմնադրամը, որը կրկնապատկում էր ՀՀ-ին ուղղված յուրաքանչյուր նվիրատվություն, կրկնապատկել էր նաև մեր «նվիրատվությունը»՝ հավելյալ 3.000 դոլար ներդնելով համահայկական հիմնադրամի հաշվի վրա: Կարող եմ միայն պատկերացնել, թե քանիսին է նմանատիպ խնդրանքներով դիմել ՀՀ-ը:

Ավելի քան տասը տարի անց՝ 2007 թ., ՀՀ-ի մասին քննարկում ունեցա Արցախի տարածքային կառավարման նախարար Արմո Շատուրյանի հետ: Մենք հատկապես շոշափեցինք նվիրատվությունների մասին թյուր տեղեկություններ տարածելու խնդիրը: Նա գիտեր իր սեփական հիմնադրամն ունեցող Վահե Կարապետյանի մեկ միլիոն դոլարը որպես ՀՀ-ին ուղղված նվիրատվություն մատուցելու մասին: Սակայն նա չգիտեր, որ այդ նույն շարքին էր դասվում 4,5 միլիոն դոլարի չափ գումար, ներառյալ՝ այնպիսի խոշոր նվիրատուների լուծման, ինչպիսիք են Քրոք Քրոքոյանն ու Ժերար Գաֆեսճյանը: Պ-ն Շատուրյանն ասաց, որ թե՛ ինքը և թե՛ արցախյան կառավարությունն ընդհանրապես չէին սպասում, որ սփյուռքը նվիրատվություն կանի 2006 թ. վատորակ աշխատանքի շուրջ հիմնադրամի և արցախյան իշխանությունների միջև ծագած վեճերի պատճառով: Այս համատեքստում նրանք բոլորը զարմացել էին՝ լսելով 13,7 միլիոն ռեկորդային գումարի մասին ՀՀ-ի հայտարարությունը: Մեր գրույցի մանրամասներն իմ անձնական բլոգում՝ «Martuni or Bust!»-ում (Manoogian, Ara K., 2007ա), տեղադրելուց մեկ օր հետո, ինձ զանգահարեց Արմո Շատուրյանը՝ վշտացած: Պարզվեց, որ նրան զանգել էին հիմնադրամից և բողոքել բլոգում տեղադրված նյութի կապակցությամբ: Ինչևէ, խոսքն արդեն հրապարակվել էր: Հիմնադրամի հեռախոսազանգին հաջորդած մեր գրույցի մանրամասները ևս հրապարակված են «Martuni or Bust!»-ում (Manoogian, Ara K., 2007բ). Պարզ չէ, թե մնացած 9,2 միլիոնից որքանն է իրականում ուղղված եղել բուն համահայկական հիմնադրամի ծրագրերի իրականացմանը:

ԱՌԱՄԵԼ 8. Իբր թե հայաստանցիները չեն մասնակցում հեռուստամարաթոնին: Հայաստանցի ասելով՝ մեր հայրենակիցները, որոնք որ եկել են Լոս Անջելես կամ Ամերիկա Հայաստանից:

ՅԵՐԶՈՒՄ. Դա Էդպես չէ: Նախ և առաջ, ես ուզում եմ ասել, որ ամենամեծ բարերարությունը, որ անում են դա հայաստանցիներն են: Ինչո՞ւ: Որովհետև **չմոռանանք, որ բոլորս մեր ընտանիքները, որ կան Հայաստանում, մեծ մասը հայաստանցիների այդ ընտանիքներին օգնում է: Ամեն ամիս, լինի դա 50, 100 կամ... Անկախ «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամից: Եվ ես կոչ կանեմ, որ, ինչքանով հնարավոր է, էլ ավելի իրենց շատով օգնեն, որովհետև կարիքներ ունեն այս մարդիկ Հայաստանում: Բայց շատերը կան, որոնք որ դա անելով հանդերձ չեն օգնում են «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամին, որովհետև հարցը գնում է խոշոր ծրագրերի մասին, ինչպիսին է ջրամատակարարումը: Եվ Հայաստանցիների թիվը 40% է կազմում մեր բարերարների: Բավականին մեծ տոկոս է:**

Այնպես որ, եկեք չփորձենք ինչ-որ հարցեր առաջացնել, որոնք իրողության մեջ չկան: Եկեք չփորձենք պղտորել այս վեհ աշխատանքը, այլ ամեն մեկս մեր կարողացածի չափով եկեք օգնենք, չլինենք անտարբեր:

ՄԵՐԿԱՑՈՒՄ. Պարոն Բոթանջյանի կոչը հայաստանցի հայերին ոչ միայն շարունակել, այլև ավելացնել Հայաստանում ապրող իրենց ընտանիքների ֆինանսական օժանդակությունը և, ընդհանրապես, շարունակական օգնության հետևանքները կքննարկվեն այս ուղեցույցի չորրորդ մասում:

Ինչ վերաբերում է նվիրատուների 40%-ին, այդ նվաճման մասին պատմելու համար կուզեի կիսվել իմ անձնական փորձով: Հայաստանից և Արցախից արձանագրված մուտքերի մի մասը պետական հաստատությունների և պետական ուսումնական հաստատությունների ղեկավարության կողմից պարտադրված նվիրատվություններ են: Երբ Արցախում էի ապրում, ճանաչում էի մի կնոջ, ով աշխատում էր Արցախի Նախագահի աշխատակազմում: 2003 թ. Նա բացահայտորեն հրաժարվել էր թույլ տալ իր աշխատավարձից պահում անել, որը ենթադրաբար պետք է փոխանցվեր ՀՀ-ին իբրև կամավոր նվիրատվություն: Այն ժամանակ ԱԺ Նախագահ և այժմ Ռուսաստանում Հայաստանի դեսպան Օլեգ Եսայանը, ում վստահված էր պարտադիր նվիրատվությունների հավաքագրումը, կարգադրել էր պահումների համար համաձայնության ստորագրություններ հավաքող իր աշխատակցին ստորագրել այդ կնոջ փոխարեն:

Մեկ այլ անգամ, 2004 թ. Նոյեմբերին, ինձ մոտեցավ մեկը հիմնադրամին 500 դրամ նվիրատվություն անելու խնդրանքով: Ես այն ժամանակ Մարտունիում գործող իմ քարի

գործարանի արհմիության անդամ էի: Ես հրաժարվեցի, և ինձ հանգիստ թողեցին: Սակայն միևնույն կոլեկտիվի մեկ այլ անդամի հետ, ով վարսավոր էր, ուրիշ կերպ վարվեցին: Ինչպես մի քանի տասնյակ հոգու, նրան ևս չէին էլ հարցրել ուզում է, թե չի ուզում նվիրաբերել — նրանց ամսական աշխատավարձից ավտոմատ կերպով 250 դրամ էր հանվել: Ըստ արցախյան պետական պաշտոնյաների՝ Արցախի քաղաքացիների պարտադրված նվիրատվությունները հիմնադրամն օգտագործել է, որպեսզի շատ ավելի ծաղկուն կյանքով ապրող սփյուռքահայերին ցույց տա, որ տեղացիները վստահում են հիմնադրամին՝ այսպիսով քաջալերելով նրանց ևս նվիրատվություններ անել:

Պարտադրված նվիրատվությունների մեթոդը լայնորեն կիրառվել է նաև Հայաստանի Հանրապետությունում: 2003 թ. նոյեմբերի 19-ին մի ծնող է զանգել «Առավոտ»-ի խմբագրություն՝ ահազանգելու Երևանի թիվ 132 միջնակարգ դպրոցում ՀՀՀ-ի համար աշակերտներից 3000-ական դրամ պարտադրաբար հավաքելու մասին (Հ.Բ., 2003) Թերթը պարզել է, որ ո՛չ քաղաքապետարանի կրթության վարչությունը, ո՛չ էլ ԿԳ Նախարարությունը նման կարգադրություններ չեն տվել որևէ դպրոցի: Լրագրողին հաջողվել է խոսել միայն դպրոցի փոխտնօրենի հետ, ով հավաստիացրել է, որ եղածը պարզապես 10-20 դրամի նվիրատվության առաջարկ էր: «Մի խոսքով, ստացանք նույն պատասխանը, ինչ ամեն անգամ, դրամահավաքության ահազանգերից հետո՝ այս կամ այն դպրոցի ղեկավարից», - եզրահանգում է թերթը:

1993-2003 թթ. ՀՀՀ-ում հանրային կապերի բաժնի վարիչ աշխատած Տիգրան Պասկևիչյանը 2004 թ. դեկտեմբերին իր մտահոգությունն է արտահայտել Վանաձորի մանկատան կողմից արված նվիրատվության կապակցությամբ: «Համահայկական հիմնադրամ, թե՞ մեծահարուստների ակումբ» վերնագրված իր հոդվածում, որը դառնացրել էր այն ժամանակ հիմնադրամի նորանշանակ գործադիր տնօրեն Նաիրա Մելքունյանին, պ-ն Պասկևիչյանը գրում է.

Ամբողջ աշխարհում ամեն մարդ գիտի, որ մանկատներն իրենք են ապրում բարեգործության շնորհիվ: Մեզ մոտ մանկատունը դառնում է նվիրատու: <...> Մանկատան երեխեքը, գիտեք, փող չունեն, որտեղի՞ց ունենան, ուրեմն աղմինիստրացիան ինչ-որ ծախսերից կրճատելով է տալիս, եւ հենց այդ պատճառով էլ անհեթեթ է: (Պասկևիչյան, Տիգրան, 2004)

2007 թ. հեռուստամարաթոնից հետո ՀՀՀ-ը հայտարարեց, որ 15 միլիոն դոլարի խոստում է ստացել: 2007 թ. դեկտեմբերի 19-ին «Հայկական ժամանակ»-ը գրեց, որ մի քանի շաբաթ շարունակ խմբագրությունը ահազանգեր էր ստանում տարբեր պետական կառույցներից, «որ սույն կառույցների աշխատողների աշխատավարձից պահվում է երկու տոկոս՝ պատճառաբանելով, թե դա «Հայաստան» հիմնադրամի մարաթոնի համար է» («Հայկական

Ժամանակ» օրաթերթ, 2007)։ Թերթին հաջողվել է պարզել, որ Հանրային հեռուստաընկերության աշխատակիցների աշխատավարձերից պահվել է 10% հիմնադրամի կարիքների համար։

Իրոք այս հարցերը կան իրողության մեջ և կշարունակեն պղտորել «այս վեհ աշխատանքը», քանի դեռ ՀՀ-ը արհամարհում է դրանց գոյությունը։ Կորցրած լինելով իր ամենաարժեքավոր պաշարը՝ վստահությունը, հիմնադրամը ստիպված է ստվերային եղանակներով երկարաձգել իր գոյությունը։ Կարևոր է այս հարցերի քննարկումը դիտարկել իբրև անտարբեր լինելուց հրաժարում և հիմնադրամի աջակցության արտահայտություն։

Մաս III

Երբ «Հազարամյակի մարտահրավերներ» հիմնադրամի (ՀՄՀ) գլխավոր գործադիր տնօրեն Ջոն Դանիլովիչը 2008 թ. Մարտի 11-ին զգուշացրեց Ռոբերտ Քոչարյանին, որ ծրագիրը կարող է տուժել ժողովրդավարությունից Հայաստանի նահանջի պատճառով — մարտի 1, քաղաքատարկյալներ — Ռոբերտ Քոչարյանը՝ իր ինքնանշանակ նախագահության վերջին օրերին, պատասխանեց, որ այլ աղբյուրներ կգտնի: Այս անպատասխանատու հայտարարությունը հիշեցնում է ֆրանսիական թագավոր Լուի XV-ին (1710-1774), ում վերագրում են այս խոսքը. «*Après moi, le déluge*» (*Ինձից հետո՝ ջրհեղեղ*):

ՀՄՀ որոշում կայացրեց կրճատել օգնությունը: Արդյունքում՝ 265 գյուղական համայնքներում 943 կմ ընդհանուր երկարությամբ գյուղական ճանապարհներ մնացին առանց վերանորոգման, ինչպես նաև ակնկալվող 6 տոկոսով աղքատության նվազեցումը մնացին թղթի վրա: 2009 թ. մարտի 11-ին հրապարակված ՀՄՀ մամուլի հաղորդագրությունում, մասնավորապես, ասվում է. «Խորհրդի այսօրվա որոշումը ազդանշան է կառավարությանը, որ վերջինս տարիներ շարունակ չի որևէ լուծում չի տվել այն խնդիրներին, որոնք բարձրացվել էին ոչ միայն ՀՄՀ, այլև՝ ԱՄՆ կառավարության մարմինների և միջազգային հանրության կողմից» (Millennium Challenge Corporation, 2009): Դեռ ավելին, Հայաստանը գրկվել է երկրորդ գրանտին հավակնելու հնարավորությունից, ի տարբերություն Վրաստանի: 2011 թ. Հունվարի 5-ին ձմեռային եռամսյակի հանդիպման ժամանակ, երկրորդ գրանտային փաթեթի համար հայտ ներկայացնելու հնարավորություն ՀՄՀ տվել է Վրաստանի և Գանայի, «ինչը պայմանավորված է առաջին գրանտային փաթեթների բարեհաջող ավարտով և շարունակվող բարենպաստ քաղաքականության իրականացմամբ» (Dunning, Casey , 2011).

Ո՞վ էր Ռոբերտ Քոչարյանին այդքան վստահություն ներշնչել: Հնարավոր է, որ այնպիսի կառույցներ, ինչպիսիք են «Լինսի» հիմնադրամը, ՀՀԴ-ը և այլ հայկական բարեգործական կազմակերպությունները նպաստել են նախորդ ինքնահռչակ նախագահի անհոգությանն ու գոռոզությանը՝ Հայաստանում ճչացող տնտեսական, քաղաքական և սոցիալական

անարդարության նկատմամբ պասիվ կեցվածքի շնորհիվ: ԶԶ-ը ներկայանում է իբրև ապաքաղաքական միավոր, որը հոգ է տանում հասարակ մարդկանց մասին՝ անկախ նրանից, թե ով կամ ինչպես է նրանց ղեկավարում: Հեղանքն այստեղ նրանում է, որ ոչ-հայկական մի կազմակերպություն, ինչպիսին «Հազարամյակի մարտահրավերներ» հիմնադրամն է, թերևս ավելի շատ է մտահոգված հայ քաղաքացիների իրավունքներով, քան բոլոր հայկական բարեգործական կազմակերպություններն այսօր:

Հայաստանի անկախության քսանամյա պատմությունը լի է ողբերգական իրադարձություններով և պետական ղեկավարության կողմից կատարված միանգամայն հակաժողովրդական որոշումների ընդունմամբ— սկսած 1995 թ. կեղծված ընտրություններին հետևած իշխանական բռնություններից և վերջացրած 2008 թ. կեղծված նախագահական ընտրություններին հաջորդած ժողովրդական ըմբոստության արյունալի ճնշմամբ, ներառյալ՝ այդ ողջ ժամանակահատվածում տեղի ունեցած մարդու իրավունքների անթիվ խախտումները: Ինչևէ, համահայկական հիմնադրամը ոչ մի անգամ չի հանդգնել ի ցույց դնելու պետական անարդարությունների նկատմամբ իր դիրքորոշումը, քանի որ ինքը Հ պետությունը: Հենց այդ բացարձակ քաղաքականացվածությունն է (Հայաստանի և Արցախի բարձրագույն ղեկավարների հետ մեկտեղ սփյուռքում գործող հայկական խոշոր քաղաքական կուսակցությունների ներկայացուցիչների ընդգրկումը), որ կաթվածահար է արել հիմնադրամը՝ վերջինիս անզգայացնելով սոցիալ-տնտեսական ցնցումների նկատմամբ, որոնք միայն մեծացնում են կախվածությունը բարեգործությունից:

Խորհրդի անդամներից Լուիզ Սիմոն Մանուկյանն է, ով ի վերջո դադարեցրեց հոգաբարձուների խորհրդի իր անդամությունը 2009 թ.՝ չնայած նրան խաղի մեջ պահելու բարձր պաշտոնյաների ջանքերին: Այնուամենայնիվ, խորհրդի նախագահությամբ հաջողվել է համոզել մեկ այլ անդամի չհեռանալ հիմնադրամից: Ըստ հիմնադրամի նախկին աշխատողի, ով խոսել է անանուկության նախապայմանով, Պետրոս Թերզյանին՝ հոգաբարձուների խորհրդի մեկ այլ անդամ, ով 2008 թ. մարտի 1-ի իրադարձությունների պատճառով մեծ հիասթափություն էր ապրել Սերժ Սարգսյանից և ցանկանում էր լքել դադարեցնել իր անդամությունը, ի վերջո համոզել են մնալ: Թերզյանով ներկայացված Ֆրանսիայի օտարումը ցավալի կորուստ կլիներ հայկական կառավարության համար:

Այդուհանդերձ ինքն իրեն բարենորոգելու կառավարության հրաժարումը անխուսափելիորեն հանգեցնելու է ավելի մեծ կորուստների: «Լինսի» հիմնադրամի լուծարման և վերջինիս ունեցվածքից Հայաստանին ոչինչ չհատկացնելու մասին վերջին լուրերը վկայում են հայկական իշխանությունների նկատմամբ ամերիկահայ միլիարդատեր բարեգործ Քըրք Քըրքորյանի վերաբերմունքի շեշտակի փոփոխման մասին:

««Լինսի հիմնադրամ»-ի ներկայացուցիչը «Լոս Անջելես Թայմզ»-ին ասել է, որ UCLA որպես 200 միլիոն դոլարի ֆինանսական նվիրատվությանը արժանացել է այն պատճառով, որ սրանից առաջ նույն համալսարանին տրամադրված 70 միլիոն դոլարի օգտագործումը գոհացրել է հիմնադրամին», գրում է «Յոլիվուդ Ռիփորթեր»-ը (THR staff, 2011).

Ըստ «Առաջին լրատվական»-ում վերջերս հրատարակված լուրի, որում վկայակոչվում են ՀՀ կառավարության ներսում գտնվող աղբյուրներ, Հայաստանից ՀՄՀ-ի հեռացումը, «Լինսի» հիմնադրամի փակումը, ինչպես նաև ռուսաստանյան վարկեր ապահովելու ՀՀ վարչապետ Տիգրան Սարգսյանի ձախողումը խուճապ են առաջացրել կառավարության անդամների մոտ, ովքեր սկսում են ընդունել, որ Հայաստանի տնտեսությունը տապալման եզրին է («Առաջին լրատվական» գործակալություն, 2011ա):

Այս ուղեցույցի առաջին և երկրորդ մասերը ցույց տվեցին, որ հիմնադրամի հիմնական արատներն, իրականում, ունեն մեկ աղբյուր՝ իշխանությունը: Ավելին, սա խնդրի քառակուսի է, քանի որ մեկ չէ՝ երկու կառավարություններ են վերահսկում հիմնադրամը՝ Հայաստանի և Արցախի հանրապետությունները: Երրորդ մասը քննության է առնում կառավարության կողմից ՀՀՀ-ի նկատմամբ իր անվերապահ վերահսկողությունը օգտագործելու այլ եղանակներ, դրանց առկա պատճառներն ու հետևանքները:

1. Ինչքան շատ է հեղինակագրվում իշխանությունը, այնքան պակասում շատ տուժում է հիմնադրամի ժողովրդականությունը. իշխանավորները բաց չեն թողնում հիմնադրամը, որովհետև վերջինիս հաջող դրսևորումը կարճ ճանապարհ է դեպի սեփական վարկանիշի բարձրացում:

Դատելով 1998 թ. 63-ամյա թոշակառու կնոջ գրած և այն ժամանակ ՀՀՀ-ի նորանշանակ գործադիր տնօրեն Րաֆֆի Հովհաննիսյանին հասցեագրված բաց նամակից, հիմնադրամը, կարծես, լավ սկիզբ է ունեցել.

Ես 63 տարեկան եմ: Բարձրագույն կրթությունս ստացել եմ Մոսկվայում, վերադարձել եմ Հայաստան եւ 40 տարուց ավել աշխատել եմ տարբեր նախագծային ինստիտուտներում՝ որպես գլխավոր մասնագետ: Մասնակցել եմ Երեւան քաղաքի շատ եւ շատ գեղեցիկ շինությունների նախագծմանը եւ այժմ էլ նայելով դրանց՝ հպարտանում եմ: Ժամանակին վարձատրվել եմ նորմալ եւ ապրել բարվոք: Այժմ թոշակառու եմ, ստանում եմ 3.760 դրամ (ոչ դոլար) թոշակ: Իմ շատ հայրենակիցների պես իմ «հարազատ» պետության կողմից օրը ցերեկով թալանվեցի? զրկվեցի ինսայրոքամարկղում գտնվող իմ համեստ կուտակումներից:

1992թ. ստեղծվեց «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամը: Մեր առաջին նախագահը կոչ արեց ժողովրդին. «Յուրաքանչյուր մարդ ազատ, անկախ հայրենիքի բարգավաճման համար հիմնադրամին հանձնի 1 գրամ ոսկի»: Ես հանձնեցի ոչ թե 1, այլ 6 գրամ ոսկի:

Շատ հայրենակիցների պես ես էլ հիասթափություն ապրեցի իմ ընտրած նախագահից եւ իշխանության եկածներից, աղքատացա, տարա մուրձ, ցուրտը, սովը: Ղարաբաղյան պատերազմում կորցրեցի շատ ազնվագույն հարազատ երիտասարդների, տեսա իմ ժողովրդի նոր արտագաղթը: Տեսա եւ տեսնում եմ՝ ինչպես քաղաքի կենտրոնում (եւ ոչ միայն կենտրոնում) բարձրանում են հայտնի չէ ինչպես, միանգամից հարստացածների բարձրահարկ սեփական դղյակները (այդ թվում նաեւ «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի նախկին տնօրեն Մանուշակ Պետրոսյանի սեփական դղյակը):

Եվ հիմա թերթերից իմանում եմ, որ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի կլանի անունով «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամից մեծ գումար է փոխանցվել Արեւմտյան Եվրոպայի մի շարք անձնական հաշվեհամարների վրա:

Պրն Բաֆֆի Յովհաննիսյան, որպես Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացի եւ «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի նվիրատուներից մեկը՝ ես Ձեզանից պահանջում եմ՝

- կատարել ծառայողական քննություն այս փաստի վերաբերյալ.
- փաստերը հաստատվելու դեպքում հրապարակել բոլոր թալանչիների անունները՝ առանց բացառության եւ հարուցել նրանց նկատմամբ քրեական գործ:

Եթե այս բոլորը չարվի, ես պահանջում եմ (եւ ոչ խնդրում) ինձ վերադարձնել «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամին իմ նվիրատվությունը՝ 6,086 գրամ ոսկին:

Նվիրատվության հ. 1956 անդորրագրի պատճենը ներկայացնում եմ:

Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացի՝

ԼԱՌԻՐԱ ԲԱՐՍԵՂՅԱՆ

Յ.Գ.- Դիմում եմ հանրապետության այն քաղաքացիներին, ովքեր «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամին կատարել են նվիրատվություն. եթե ձեզ մտահոգում է ձեր նվիրատվության ճակատագիրը, խնդրում եմ ուղարկել նվիրատվության անդորրագրի պատճենը «Իրավունք» շաբաթաթերթի խմբագրություն: Լաուրա Բարսեղյանի անունով: (Բարսեղյան, Լաուրա, 1998)

Այս բաց նամակը ցույց է տալիս, թե գեթ վստահությունն ինչ հրաշքներ կարող է գործել: Նամակի հեղինակը կարիքավոր թոշակառու է, ով նվիրաբերում է 6 գրամ ոսկի (իր \$7 թոշակի

մոտավորապես տասնապատիկը): 12 տարի տևեց, մինչև որ տիկին Բարսեղյանի հիշատակած պնդումներից՝ մսխումների պատասխանատու առնվազն մեկ անուն — Ռոբերտ Քոչարյանին — հրապարակվեց Կարին Յովհաննիսյանի կողմից (տես՝ Մաս I): Հայտնի չէ արդյոք Լաուրա Բարսեղյանը դեռ ողջ էր իր խնդրանքի մասնակի պատասխանը ստանալու համար:

Բաց նամակը պարզ ցույց է տալիս, որ հաճախ այն ամենն, ինչ անհրաժեշտ է հանուն բարի գործի մեծ զանգվածներին ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ անել ոգեշնչելու համար այդ նույն խորհրդի կազմում ժողովրդավարորեն ընտրված պետական այրի առկայությունն է: Սակայն 1990-ականների կեսերին Լևոն Տեր-Պետրոսյանի՝ ազգային հերոսի կերպարի սրընթաց փոխակերպումը ազգային չարիքի ՀՀՀ-ի վրա ծանր նստեց: Ինչպե՞ս են մինչ օրս իշխանությունները 1990-ականների կեսին առաջացած վստահության վակուումի տակից դուրս եկել:

Սփյուռքում, Հայաստանում և Արցախում ավելի ու ավելի շատ մարդիկ են հրաժարվում ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ անելուց, քանի որ չեն վստահում կառավարությանը, որին նույնացնում են ՀՀՀ-ի հետ: Եթե երկու հանրապետությունների նախագահներն իրոք մտահոգված լինեին ՀՀՀ-ի ճակատագրով և նրա արդյունավետությամբ, նրանք սեփական կամոք իրենք իրենց կհեռացնեին հոգաբարձուների խորհրդի և վերջինիս նախագահության կազմից, իսկ իրենց հետ կտանեին նաև այդ կառույցներում անդամություն ունեցող յուրաքանչյուր պետական պաշտոնյայի և կուսակցությունների ներկայացուցչի համար: Սակայն նրանք հակառակն են արել ու անում, քանի որ իրենց նպատակը ոչ այնքան հիմնադրամի արդյունավետությունն է, որքան իր խորհրդանշական նշանակությունը:

Իր գոյության ընթացքում ՀՀՀ-ը դարձել է ավելին, քան բարեգործության գեներատոր: Համաշխարհային մասշտաբով ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ բազայի և համապետական մակարդակի ծրագրերի շնորհիվ հիմնադրամը խորհրդանշական տարրի է վերածել, որը միավորում է Հայաստանի, Արցախի և սփյուռքի համայն հայությունը: Եվ քանի որ երկրի ղեկավարը կանգնած է նաև հիմնադրամի ղեկին, հասարակությունն ու ՉԼՄ-ները հակված են կապ տեսնել հիմնադրամի դրամահավաքի արդյունքների և իշխանությունների ժողովրդականության միջև:

2. «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի դիմաձգումը. *Իշխանությունները ստիպում են պետական աշխատողներին ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ անել ՀՀՀ-ին, ուռճացնում են հավաքված ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆների թվերը և կիրառում այլ ռազմավարություններ հասարակության վստահության վակուումը փոխհատուցելու համար: Որպես հետևանք՝ հիմնադրամի արդյունավետության սիմուլյացիան իշխանությունների ժողովրդականության պատրանք է ստեղծում:*

Լևոն Տեր-Պետրոսյանին հաջորդած ղեկավարները՝ Ռոբերտ Քոչարյանն ու Սերժ Սարգսյանը, հիմնադրամը դիմաձգելու նպատակով օգտագործել են և՛ արտաքին (սփյուռք) և ներքին (Հայաստան և Արցախ) ռազմավարություններ:

ա) Արտաքին ռազմավարություն

1998 թ. Նախագահ դառնալուց հետո Ռոբերտ Քոչարյանը մտադրված էր շահել սփյուռքահայերի սրտերը: Նա ՀՀ-ի գործադիր տնօրենի պաշտոնին նշանակեց ամերիկահայ Րաֆֆի Յովհաննիսյանին, չեզոքացրեց ՀՀ-ում ՀՀԴ գործունեության արգելքը, իսկ արդեն 2003 թ. կասկածելի վերընտրությունից հետո նրանց մասնակցությամբ կառավարական կոալիցիա ձևավորեց: Այդ վերջին երկու քայլերը ոչ միայն լավ տրամադրեցին սփյուռքահայությանը հայկական իշխանությունների նկատմամբ, այլև նպաստեցին ՀՀ-ի դրական քարոզչությանը աշխարհասփյուռ հայկական համայնքներում ՀՀԴ հսկայական ազդեցության շնորհիվ:

Նոր իշխանությունը կարիք ուներ նոր դաշնակցի, հատկապես որ հասցրել էր տեսնել նրա ատամները: Արձագանքելով 1995 թ. իրենց կուսակցության գործունեության արգելմանը՝ ՀՀԴ-ն արդեն ցույց էր տվել իր ատամները՝ բոյկոտելով ՀՀ-ի դրամահավաքը, ինչպես նաև իր քաջը սփյուռքում՝ կարողանալով հանգանակել 7 միլիոն դոլարի չափ գումար Արցախի օգնության համար: (Երբ ավելի ուշ, երբ ՀՀԴ Արևմտյան Ամերիկայի կենտրոնական կոմիտեի նախագահ Յովիկ Սալիպային հարցրեցի իմ և այլոց Նվիրատվությունների ճակատագրի մասին, նա ասաց, որ դրանք օգտագործվել են կուսակցության կարիքների համար: Սակայն դա այլ թեմա է):

Ինչպես կարելի էր կանխատեսել, Սերժ Սարգսյանը պատճենեց իր նախորդի ռազմավարական քայլը՝ 2008 թ. մարտիմեկյան արյունահեղությունից 20 օր անց ՀՀԴ-ին իր քառակողմ կոալիցիայի անդամ դարձնելով: ՀՀԴ-ն դեմ գնաց Սերժ Սարգսյանին և լքեց կոալիցիան միայն մեկ տարի անց 2009 թ. խորհրդանշական ապրիլի 24-ին: Այդ քայլի դրդապատճառը հայ-թուրքական արձանագրությունների ստորագրման հեռանկարն էր, ինչն էլ, այնուամենայնիվ, տեղի ունեցավ 2009 թ. հոկտեմբերի 10-ին: Մաթեմատիկայից ուժեղ լինելու կարիք չկա այդ տրամաբանությունը հասկանալու համար — 10 զոհը շատ ավելի աննշան թիվ է, քան 1,5 միլիոնը:

Իշխանությունների և նրանց նախաձեռնությունների (ներառյալ ՀՀԴ-ը) բարենպաստ կերպարի ստեղծմանը նպաստող արտաքին ռազմավարության արդյունավետ բաղադրիչներից է իրենց գործընկերներին մեղսակից դարձնելու միտումը: Իշխանության հետ համագործակցություն իրականացնող սուբյեկտը հաճախ կիսում է ոչ միայն համատեղ նախաձեռնությունից բխող բացթողումների պատասխանատվությունը, այլև հենց միայն համագործակցության բերումով՝

Ելնելով ՀՀ իշխանությունների արդար ընտրված չլինելու և կոռումպացվածության հանգամանքներից:

Չնայած արտաքին քաղաքականության մեջ առկա տարաձայնություններին, «Դաշնակցությունը» անցած տասը տարիների ընթացքում գործող իշխանությունների հետ չափազանց շատ է սերտաճել՝ նրանց հետ թշնամանալու և բոլոր հարաբերությունները խզելու համար: Լուս Անջելեսում գործող դաշնակցական «Ասպարեզ» օրաթերթի հետ վերջերս տեղի ունեցած իմ առնչությունը ցույց է տալիս, որ արտաքին քաղաքական հարցերի շուրջ տարաձայնությունը բացասաբար չի ազդել ՀՀ-ի նկատմամբ ՀՀ վերաբերմունքը: Քոչարյանի ղեկավարման ժամանակներից ներդրված այդ բարեկամական կեցվածքը վերջերս վերահաստատվել է վերոնշյալ Սարգիս Թոթանյանի հարցազրույցի տակ իմ մեկնաբանությունները (ներառյալ՝ այս ուղեցույցի առաջին և երկրորդ մասերի հղումները)՝ հրապարակելու «Ասպարեզ»-ի հրաժարումով: Բացատրություններ ստանալու նպատակով օրաթերթի խմբագրի հետ կապվելու իմ փորձերը մնացին անպատասխան: «Հայաստան-Սփյուռք հարաբերություններ. 20 տարի անկախությունից ի վեր» 2010 թ. փետրվարին Վաշինգտոնում հիմնված «Policy Forum Armenia» հետազոտական կենտրոնի հրապարակված զեկույցից մեկ հատված պերճախոսորեն է նկարագրում նման այս տեսակ վերաբերմունքը.

Մինչ սփյուռքահայերից շատերը բնակվում են ժողովրդավարական երկրներում, այնուամենայնիվ ժողովրդավարությունը հազվադեպ է տեղ գտնում սփյուռքյան կառույցներում: Սա կարող է գոնե մասամբ բացատրել, թե ինչու են մեծ թվով հայեր նախընտրել մնալ համայնքային կազմակերպություններից դուրս և դառնալ սփյուռքի պասիվ ու լուռ անդամներ: Տարակարծությունը — թե՛ կազմակերպությունների ներսում, թե՛ դրսում — ճնշվում է և երբեմն հանգեցնում մերկացմամբ զբաղվող անձանց դուրս մղումով: Թեև կուսակցական հայացքները սովորաբար ժխտվում են բաժանարար գծի մյուս կողմում կանգնածների կողմից, անկախ դիրքորոշումները կասկածանքով են դիտվում բոլորի կողմից: (Policy Forum Armenia (PFA), 2010, էջ 23)

Ավելի ուշ նման վարքագիծ դրսևորեց ֆրանսիական «Nouvelles d'Arménie» ամսագրի ղեկավարությունը: 10 օրում ավելի քան 200 փոստից և 5000 դիտումից հետո «Toute la vérité sur le Fonds Pan-Arménien» («Ողջ ճշմարտությունը համահայկական հիմնադրամի մասին» – Ա.Խ.Մ.) վերնագրով ֆորումային թեման ամբողջովին ջնջվեց: «Nouvelles d'Arménie» ամսագրի խմբագիր Արա Թորանյան հետևյալ բացատրությունը տվեց.

À la demande du président du fonds arménien de France les messages estimés calomnieux des internautes HB et Shant Mamaz ont été supprimés du fil de discussion sur le Fonds arménien de France. La suppression du premier message entraînant automatiquement l'effacement du reste des messages dans notre logiciel, c'est toute la discussion qui a été supprimée. (Toranian, Ara, 2011)

(Ֆրանսիայում հայկական հիմնադրամի նախագահի պահանջով ֆորումի թեմայից ջնջվել են HB և Shant Mamaz օգտատերերի փոստերը, որոնք ընկալվել են որպես զրպարտություն: Առաջին հաղորդագրության ջնջման հետևանքով ջնջվել են մեր ծրագրում տեղակայված մնացած բոլոր փոստերը: Ողջ ֆորումային թեման ջնջվել է – Ա.Խ.Մ.):

Արա Թորանյանի բացատրությունը հիասթափեցնող էր ֆորումի օգտատերերի մեծ մասի համար և ի վերջո վերաճեց մի ընթացիկ ֆորումային թեմայի, որին կարելի է ծանոթանալ (Toranian, Ara, 2011). Իսկ Արա Թորանյանի հիշատակած առաջին փոստը պարզապես հղում էր «Հրապարակ»-ում վերահրատարակված այս ուղեցույցի առաջին մասին (Մանուկյան, Արա Խ., 2011) և հետևյալ նախադասությունը. «Dommage pour ceux qui ne lisent pas l'arménien!» (*Տալում եմ նրանց համար, ովքեր չեն կարդում հայերեն – Ա.Խ.Մ.*). Բարեբախտաբար ես պահպանել էի ֆորումային թեմայի բոլոր 9 էջերը, մինչև ջնջվելը: Վերականգնված քննարկմանը (Ֆրանսերեն) կարելի է ծանոթանալ TheTruthMustBeTold.com կայքում (TheTruthMustBeTold.com, 2011).

Սակայն ամենահետաքրքրական այստեղ այն է, որ Պետրոս Թերգյանն էր ֆորումային քննարկումների մասին բողոքողը, և նա էր կարգադրել Արա Թորանյանին հեռացնել այն փոստերը, որոնք ենթադրաբար զրպարտում էին ՀՀ-ը: Մի մարդ, ով երեք տարի առաջ ուզում էր լքել հիմնադրամը այժմ ստիպված է պաշտպանել այն լռեցնելով բաց հասարակական քննարկումն ու քննադատությունը: Պարոն Թերգյանն ի վերջո 2011 թ. փետրվարի 22-ին «Nouvelles d'Arménie»-ում հրատարակեց իր պատասխանը, որն իր գոյության մոտ քսան տարիների ընթացքում հիմնադրամի իրականացրած բոլոր կենսափրկիչ ծրագրերի քաջ հայտնի զգացմունքայնությամբ լիցքավորված հիշատակում էր (Terzian, Bédros, 2011). Կարծես՝ ասել կուզի՝ բոլոր լավ արարքները ինքնաբերաբար ներում են շնորհում վատ արարքների համար: Միևնույն ժամանակ պարոն Թերգյանի պատասխանը զիջում էր Սարգիս Քոթանջյանի հարցազրույցում նկատված արսուլուտիզմին — որևիցե բացթողում ընդունելու բացարձակ հրաժարում: Նա գրում է. «Mais nous essayons de faire de notre mieux et nos donateurs peuvent en être fiers. Le miracle, quand on y pense, ce n'est pas d'avoir commis des erreurs, mais d'en avoir commis si peu en dépit du contexte extrêmement difficile de ces années» («Մենք անսխալական չենք: Սակայն փորձում ենք անել լավագույնս, և մեր նվիրատուները կարող են դրանով հպարտանալ: Հրաշքը, եթե մի քիչ մտածենք, ոչ թե սխալներ ամենևին գործած չլինելն է, այլ, չնայած այս տարիների ծայրաստիճան ծանր իրավիճակներին, այդքան քիչ սխալ գործելը»):

Այնուամենայնիվ, այն ինչ աչք էր ծակում Պետրոս Թերգյանի պատասխան հոդվածում կարելի է նկարագրել ամերիկյան հայտնի արտահայտությամբ՝ տեքստում փիղ կա («Elephant in the room» արտահայտությունը նշանակում է անխուսափելի և ակնառու խնդիր, որը գիտակցում են բոլորը, սակայն, նախընտրում են անտեսել): Ողջ տեքստում գոնե մեկ անգամ չի հիշատակվում այս ուղեցույցը, որի առաջին երկու մասերն էին, որ փաստորեն հրահրեցին տաք ֆորումային

քննարկումը, որն էլ, իր հերթին, առաջացրել էր նրա բարկությունը: Փոխարենը՝ պարոն Թերզյանն իր ամոթանքի խոսքն ուղղում է վերոնշյալ երկու ֆորումի օգտատերերին՝ HB-ին, ով ամբողջությամբ ֆրանսերեն թարգմանելով այս ուղեցույցի առաջին երկու մասերը՝ մաս առ մաս տեղադրում էր ֆորումում ու կարևոր հարցեր բարձրացնում հիմնադրամի վերաբերյալ, և Շանթ Մամազին, ով արատների շուրջ հաճախ սուր դատողություններ էր ներկայացնում: Ուղեցույցի և/կամ դրա հեղինակի դիտավորյալ շրջանցման՝ պարոն Թերզյանի շարժառիթներն այնքան էլ պարզ չեն: Ինչևիցե, դատելով վերը մեջբերված վստահելի անանուն աղբյուրի տրամադրած տեղեկության մասին՝ Պետրոս Թերզյանը փաստորեն դատապարտված է պաշտպանելու հիմնադրամը:

բ) Ներքին ռազմավարություն

Առանց նախ և առաջ համահայկական հարստությունները վատնածներին պատժելու ԶՀԶ-ը մարդկանց աչքերում սպիտակեցնելու ներքին ռազմավարությունը փոքր-ինչ ավելի դժվար առաջադրանք է: Իշխանությունները անում են այն, ինչը հակասում է նվիրատվության էությանը. նրանք պարտադրել են նվիրատվություն անել (տես՝ մաս II):

Խոստումները որպես նվիրատվություն ներկայացնելը եղել է թվեր ուռճացնելու այլընտրանքային մի ռազմավարություն: Այս հանգամանքը ակնհայտ է 2008 թ. հեռուստամարաթոնի ընթացքում ռեկորդային 35 միլիոն դոլար հավաքագրման մասին հայտարարությամբ: Այս ապշեցուցիչ գումարը, որը ենթադրաբար գոյացել էր արյունալի մարտիմեկյան իրադարձություններից գեթ ութ ամիս անց, Հայաստանում և Արցախում շատերի կողմից որպես ապտակ էր ընկալվել՝ սփյուռքի կողմից աջակցության անպաճույճ խոստովանություն ապօրինի վարչակազմին: Սակայն 2008 թ. հեռուստամարաթոնից մոտ մեկ տարի անց՝ 2009 թ. հոկտեմբերի 17-ի դրությամբ, հաղորդվում է, որ ԶՀԶ-ին խոստացված 35 միլիոնից հաջողվել էր հավաքագրել միայն տասը (Չախարյան, Աննա, 2009ա): Հետագայում պարզվեց, որ, ըստ ԶՀԶ-ի նախկին լավատեղյակ աշխատակցի, 2008 թ. հավաքվել է 7 միլիոնից ոչ ավել գումար, ինչը ոչ միայն ռեկորդակիր չէր, այլև պակաս էր նախորդ չորս տարիներին ներկայացված գումարից: Այդ փոքր թիվը համայն հայության կողմից, իհարկե, մեղմ, սակայն առավել արժանահավատ վերաբերմունք էր մարտի 1-ի արյունահեղությանն ու դրան հետևած իրավիճակի նկատմամբ:

Միևնույն լավատեղյակ ներսի մարդը հաստատել է, որ որոշ միլիոնանոց նվիրատվություններ արվում են դրանց մի մաս՝ առնվազն կեսը, այնուհետև հետ վերցնելու պայմանով:

3. Խորհրդագարը. 333-ը որպես Սերժ Սարգսյանի խորհրդամուտության զոհ:

Բոլոր տրամաբանական փաստարկներից զատ կա նաև հոգեբանական պատճառ, թե ինչու Սերժ Սարգսյանը չի բաժանվի հոգաբարձուների խորհրդի նախագահի պաշտոնից: Լինելով ինքնանշանակ նախագահ՝ Սերժ Սարգսյանի մոտ զարգացած է իր ղեկավարած երկրում անցանկալի անձի բարոյությունը, ինչի պատճառով նա անում է ամեն ինչ՝ արդար ընտրությունների արդյունքում 33 ռազմավարական նշանակության ամեն տեսակ խորհուրդների նախագահ դառնալու համար: Աթոռների կոլեկցիոներ Սերժ Սարգսյանը՝ 333-ի նախագահը վերջերս վերընտրվել է Երևանի պետական համալսարանի խորհրդի նախագահի և 33 Շախմատի ֆեդերացիայի նախագահի պաշտոններում: Երկու դեպքում էլ վերընտրվել է ձայների 100% առավելությամբ — հավանաբար, ոչ ոք չի հանդգնել այլ կարծիք ունենալ: Այս միևնույն ընտրությունները միխիթարանքի աղբյուր են մեկի համար, ում անընդհատ հիշեցնում են 2008 թ. ընտրությունների կեղծումն ու գլխին մեղադրանքներ տեղում:

Իր համայն վերահսկողությունը ամրապնդելու նպատակով Սերժ Սարգսյանն իր ամենահավատարիմ դաշնակիցներին՝ վարչապետ Տիգրան Սարգսյանին և Աժ նախագահ Զովիկ Աբրահամյանին, ևս հետևել է տվել իր օրինակին: Վարչապետը դարձել է Երևանի պետական մանկավարժական համալսարանի խորհրդի նախագահ, իսկ Աժ նախագահը՝ Երևանի պետական ճարտարագիտական համալսարանի:

Ամենուրեքյան նախագահությունը նաև Սերժ Սարգսյանի տոտալիտար նկրտումների քող է: 2008 թ. սեպտեմբերին նա օգտագործեց իր այլընտրանքային նախագահությունը ընդդիմադիր հայացքների պատճառով Երևանի պետական համալսարանից չորս դասախոսի հեռացնելու համար: Նրանց մեջ էին Հայաստանի քաղաքացիական հասարակության կարկառուն ներկայացուցիչներ հետաքննող լրագրող Էդիկ Բաղդասարյանը և ռեժիսոր Տիգրան Խզմալյան:

4. Հետևիցդ ո՞վ պիտի մաքրի. Իշխանությունները վերանորոգել կամ վերականգնել են տալիս 333-ին այն, ինչ վնասվել կամ ավիրվել է անպատիժ իշխանավորի կամ նրա «պրոտեժեի» կողմից:

Քանի դեռ կա 333 և նրա միջոցները վերահսկելու համար իշխանություններն ունեն բավականաչափ վերահսկողություն, պետական պաշտոնյաներն ու նրանց «ծանոթները» կարող են անպատիժ շարունակել սեփական շահերի համար ենթակառույցներ կողոպտել: Ստորև ներկայացվում են երկու անձինք, ովքեր կա՛մ մսխել, կա՛մ ավիրել են այն, ինչ 333-ը հետագայում

ստիպված է եղել վերականգնել նվիրատուների բարի կամքի շնորհիվ: Այս երկու անձանց շարունակվող կործանարար վերելքը նրանց ժամանակին չկանգնեցնելու հետևանքն է:

ա) Գրիշա (Գրիգորի) Հարությունյան

«Առավոտ» օրաթերթը 2002 թ. հոդվածների շարք էր հրատարակում ՍՍՀՄ փլուզումից հետո Հայաստանում վեր խոյացող դոյակների մասին: Հոդվածների նպատակը այդ կալվածքների տերերին և դրանք կառուցելու համար ծախսված ֆինանսական աղբյուրները բացահայտելն էր: Այդ շարքի հոդվածներից մեկում 2002 թ. փետրվարի 2-ի համարում պատմվում է Բջնիում գտնվող ամրոցատիպ մի դոյակի մասին. «Ոչ ոք չի մոռացել, թե ինչպիսի աղմուկ բարձրացավ Չինվորական բարձրագույն ուսումնարանի կառուցապատման ժամանակ» (Սեյրանյան, Սաթիկ, 2002): Այդ դոյակը պատկանում է Գրիշա Հարությունյանին՝ Հայաստանի սովետային տնտեսության խոշոր ձկներից մեկը:

1994 թ. դառնալով ՀՀ պաշտպանության նախարար՝ Սերժ Սարգսյանը Գրիշա Հարությունյանին նշանակեց իր տեղակալի պաշտոնում և նրան վստահեց երևանում զինվորական ուսումնարանի շինարարության հարցերի համակարգումը: Ուսումնարանի շինարարությունը հովանավորվում էր սփյուռքահայերի կողմից: Մեկ տարի անց պաշտպանության նախարարի պաշտոնում փոխարինելով Սերժ Սարգսյանին՝ Վազգեն Սարգսյանը որոշեց հետաքրքրվել այդ շինարարության հաշվետվություններով: Խոշոր չափերի հասնող ֆինանսական մանիպուլյացիաների հայտնաբերումից հետո Գրիշա Հարությունյանը հեռացվեց պաշտպանության նախարարությունից:

Չինվորական ուսումնարանի շինարարությունն ավարտին հասցնելու համար Վազգեն Սարգսյանը ներգրավում է ՀՀ-ին: Երեք տարվա ընթացքում հիմնադրամին հաջողվում է ավարտել ուսումնարանի 3-րդ, 9-րդ, 4-րդ և 7-րդ մասնաշենքերը, ընդհանուր առմամբ, ծախսելով երկու միլիոն դոլար: Համաձայն պաշտոնական կայքի՝ զինվորական ուսումնարանի 4-րդ և 7-րդ մասնաշենքերի հովանավորը «Իզմիրյան» հիմնադրամն է Շվեյցարիայից:

Ինչ վերաբերում է Գրիշա Հարությունյանին, քրեական պատասխանատվության ենթարկվելու փոխարեն, նա նշանակվեց Ազգային անվտանգության նախարարի տեղակալ: Նրա պետք կրկին անգամ նրա պահապանն էր՝ Սերժ Սարգսյանը, ով արդեն Ազգային անվտանգության նախարարն էր: Ինչո՞ւ քրեորեն չհետապնդվեց Գրիշա Հարությունյանը: Արդյո՞ք Սերժ Սարգսյանի պահպանությունն ավելի զորեղ էր, քան Վազգեն Սարգսյանի ցասումը: Թեև կան չհաստատված տեղեկություններ, որ Վազգեն Սարգսյանն ուզեցել է համարժեք պատիժ սահմանել Գրիշայի

համար, սակայն վերջնական արդյունքն այն է, որ սփյուռքահայ նվիրատուներն ու ՀՀ-ն օգտագործվել են խարդախությունների հետևանքները կոծկելու համար: Նրանք բավականաչափ գորեղ և անկախ չէին պահանջելու, որ իշխանությունները պատժեն գողին, վերականգնեն գողացված գումարն ու օգտագործեն շինարարությունն ավարտելու համար:

Քաջալերվելով իր անպատժելիությամբ և պետական պաշտոնի պարգևած հեղինակությամբ՝ Գրիշա Հարությունյանը ակտիվորեն ընդգրկվեց հայաստանյան ընդհատակյա բիզնեսում ու դարձավ Հայաստանում մենաշնորհ բաշխողներից: 1998 թ. չնայած իր ֆինանսական չարաշահումներին, նա նշանակվել է Ռոբերտ Քոչարյանի քարոզարշավի ֆինանսական պատասխանատու: Մեկ տարի անց Նրան վստահել են զբաղվել 1999-ի խորհրդարանական ընտրությունների հետ կապված ֆինանսական հարցերով: Այս պատասխանատվությունները խոսում են իր հանդեպ Սերժ Սարգսյանի և Ռոբերտ Քոչարյանի ունեցած մեծ վստահության մասին: Իսկ այդ վստահությունը, իր հերթին, ենթադրում է, որ անցյալում կատարված ֆինանսական մեքենայությունները ավելին են մատնանշում, քան Գրիշա Հարությունյանի ազահությունն է: Նա իրականացնում էր մի առաքելություն, որն օգտաբեր էր երկու ապագա ինքնահռչակ նախագահների համար:

2003 թ. Գրիշա Հարությունյանը հիմնադրել է մի շինարարական ընկերություն, որը կոչվում է «Գրիար» (կազմված է իր և իր փեսայի՝ Արթուր Յորդանյանի անձնականությունների առաջին վանկերից): Ինչպես «Առավոտ»-ն է հաղորդում (Մամիկոնյան, Նաիրա, 2006), «Գրիարը» 2004-ին ստացել է Գլխավոր պողոտայի իրացման ու կառուցապատման առյուծի բաժինը՝ 8000 ք.մ. տարածք, որն ընդգրկում է հենց նշված փողոցները Բուզանդի և Արամի փողոցները: Ընկերությունը անշարժ գույքին տիրանում էր՝ բնակիչներին իրենց տների համար պարտադրելով տվյալ տարածքում սահմանվածից զգալիորեն ցածր գներ: Դատարաններում նախկին սեփականատերերի բողոքները արդյունքներ չէին տալիս Գրիշա Հարությունյանի պաշտոնի և կապերի շնորհիվ: Բնակիչներին ի վերջո բռնի կերպով իրենց տներից վնդեցին Դատական ակտերի հարկադիր կատարման ծառայության աշխատակիցները:

Գրիշա Հարությունյանի ապօրինի կոմերցիոն գործունեության մասին մանրամասներ կներկայացվեն այս ուղեցույցի չորրորդ մասում:

բ) Լևոն Երանոսյան

Այս պատմությունը սերտորեն կապված է արցախյան գյուղերի ջրամատակարարմանն ուղղված՝ ՀՀ-ի ներկայիս մեծամասշտաբ ծրագրի հետ: Այն 2010 թ. հեռուստամարաթոնի մեխն էր: Այս ծրագրի կարիքը, թերևս, ընդհանրապես չլիներ, եթե Նույն այդ իշխանության ներկայացուցիչները,

ովքեր ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՆ մուրում սփյուռքում, բավականաչափ պատասխանատու լինելն հետպատերազմյան Արցախում ոռոգման համակարգն ու խողովակները չվատնելու համար:

2001 թ. ես շատ էի մտահոգված Քարեգահում ստեղծված իրավիճակով: Քաջաթաղում գտնվող այս Լաչինում գտնվող ավելի քան հարյուր ընտանիքներով բնակեցված այս մեծ գյուղը զրկված էր կարգին ջրամատակարարումից: Որոշել էի Նրանց օգնել այդ հարցում:

Մարտունու շրջանի կառավարիչ Միշա Յովհաննիսյանն ինձ արտոնել էր ապամոնտաժել Մարտունուց Ֆիզուլի ձգվող 216 մմ տրամաչափի պարապ գազի խողովակները և օգտագործել ջրամատակարարման ծրագրերի համար՝ ի շահ Արցախի ժողովրդի: Սակայն խողովակները փորել-հանելու և ապամոնտաժելու մեր ջանքերը խոչընդոտվում էին շրջանի ղեկավարության կողմից, ինչը, օրինակ, դրսևորվում էր մեր սարքավորումների ժամանակավոր առգրավմամբ: Այդ հրամանները գալիս էին հենց Յովհաննիսյանի կողմից, ով այնուհետև պնդում էր, թե սխալմունք է տեղի ունեցել: Մինչ մենք հողի տակից խողովակներն էինք հանում, Մարտունու երկրորդ պաշտպանական շրջանի ղեկավարությունից ինձ տեղեկացրեցին այդ խողովակներն իրենց գործառնում գազամատակարարում ապահովելու համար օգտագործելու մասին ընդունված որոշման մասին: Ես խորհրդակցեցի մեր շրջանից գազի մի մասնագետի հետ, ով ասաց, որ այդ մեր խողովակների տրամաչափը իրականում չորս անգամ ավելի մեծ էր, քան հարկավոր էր գործառնաին: Ես զգացի, որ ինչ-որ բան այն չէ:

Մեծ դժվարությամբ և միայն հայկական բանակի երևանյան բարձր պաշտոնյաների միջամտության շնորհիվ 2002 թ. կարողացա հանդիպում ապահովել այն ժամանակ Արցախի պաշտպանության Նախարար Սեյրան Օհանյանի հետ: Ես Նրան ասացի, որ գործառնող կարող եմ ապահովել 75 մմ տրամաչափի խողովակներով (որոնք ավելի հեշտ էին ճարվում), եթե 216 մմ տրամաչափի խողովակները թույլ տա օգտագործել Քարեգահի ջրային կարիքների համար: Նա ինձ բացատրեց, որ 2001 թ. ընդունված որոշումից հետո, արգելվում է Արցախից խողովակ դուրս բերել: Նա եզրակացրեց, որ բոլոր խողովակները բանակի պաշտպանության տակ են գտնվում: Ապագա ՀՀ պաշտպանության Նախարարը խորհուրդ տվեց, որ ես հարցը քննարկեմ գեներալ Լևոն Երանոսյանի հետ, ով մեր ծրագրի իրագործման համար կարող է խողովակներ ունենա իր շրջանում: Այն ժամանակ Հաղբուրթի շրջանի հրամանատար Լևոն Երանոսյանն ինձ ասաց, որ խողովակ չունի մեզ համար: Նա ավելացրեց, որ բոլոր խողովակներն ունեն ռազմավարական արժեք, և Քարվաճառում բնակվող ավելի քան 100 ընտանիքներին ջրով ապահովելու ծրագիրը իրականություն չդարձավ:

Մեկ տարի անց, 2003 թ. հոկտեմբերին, «Հետք»-ը այս նյութը հրատարակեց.

Այժմ Լեռնային Ղարաբաղի ազատագրված տարածքներում տնտեսական գործունեություն են ծավալել «Մաքս գրուպ» ընկերությունը, Միացյալ Նահանգներից, Լիբանանից եկած հայ գործարարներ: Այս տարածքներում դեռևս խորհրդային տարիներին կառուցվել էր ոռոգման ջրի հրաշալի ցանց: Բոլոր գյուղերն ապահովված էին ոռոգման ջրով: Խորհրդային զինվորական քարտեզների վրա մանրամասն նշված էր, թե որ մասով ինչ տրամագծի, ինչպիսի խողովակներ են անցնում եւ այլ մանրամասներ: Օգտագործելով այդ քարտեզի տվյալները՝ գեներալ Երանոսյանը հողի տակից հանում է այդ խողովակները եւ արտահանում անհայտ ուղղությամբ: Մեր ուսումնասիրությունների համաձայն դրանց մի մասը հայտնվում է Հայաստանի շուկայում, մյուս մասն էլ տեղափոխվում՝ Պարսկաստան: Այժմ հանվում են 800 մմ խողովակները:

Բնականաբար, այդ աշխատանքների ժամանակ օգտագործվում է բանակի տեխնիկան, եւ շահագործվում են զինվորները: Ըստ մեր տվյալների վերոնշյալ գործարարները այդ գործողությունները կանխելու նպատակով դիմել են Ղարաբաղի Նախագահ Արկադի Ղուկասյանին եւ վարչապետ Անուշավան Դանիելյանին: Սակայն պատասխանն եղել է մոտավորապես այսպիսին, որ իրենք ոչինչ չեն կարող անել: Ղարաբաղի կառավարությունում այս տարածքների համար պատասխանատու է Սերժ Ամիրխանյանը՝ Անուշավան Դանիելյանի խորհրդականը: Հենց նա էլ զբաղվում այս տարածքների վերաբնակեցման խնդիրներով: Սերժ Ամիրխանյանը նույնպես ոչինչ չի կարողացել անել: Ամենազավեշտալին այն է, որ մի կողմից Ղարաբաղի իշխանությունները հսկայական միջոցներ են ներդնում այդ տարածքի գյուղերը վերաբնակեցնելու համար, մյուս կողմից ավերվում է այդ գյուղերը վերաբնակեցնելու առաջին նախապայմաններից մեկը՝ ոռոգման ջրի համակարգը: Մեր ունեցած տվյալների համաձայն՝ գործարարներն այս խնդրով դիմել են նաեւ ՀՀ Նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանին: (Բաղդասարյան, Էդիկ, 2003)

Գեներալն անկաշկանդ ավարտին էր հասցնում այն, ինչ ազերիները չէին հասցրել մինչև 1994 թ.: Տեսնենք, թե ուր կարող է ժամանակին չպատժված հանցագործությունը տանել: 2006 թ. սեպտեմբերին հայկական լրատվամիջոցները ահազանգեցին Դիլիջանում նոր կառուցվող կոյուղագծի մոտ 220 մետր գողության մասին: «168 ժամ»-ը մամուլում հայտնված մի չանվանված հրապարակում է վկայակոչում, որը պնդում է, թե Լևոն Երանոսյանն էր այդ գողության հետևում կանգնած (Ավետյան, Արմինե, 2006): Մեկ տարի անց ՀՀ դատախազությունը հայտարարում է, որ քրեական գործ է հարուցվել 24 հեկտար տարածություն զբաղեցնող կեղտաջրերի մաքրման կայանում տեղի ունեցած առանձնապես խոշոր չափերի հասնող գողությունների փաստի առիթով: Մարզի ղեկավարությունը գողոնի ընդհանուր արժեքը գնահատել էր 247 միլիոն դրամի չափ: Վանաձորի բնակիչները «Առավոտ»-ի լրագրողին հայտնեցին, որ տարիներ շարունակվող կողոպուտը հիմնականում կատարել են Վանաձորում ծառայող զինվորները իրենց գլխավոր հրամանատարների ղեկավարների՝ Լևոն Երանոսյանի և Արշալույս Փայտյանի հրահանգով (Շամշյան, Գագիկ, 2007): Մեկ տարի անց՝ 2007 թ. օգոստոսի 25-ին սպանվեց Լոռու մարզի գլխավոր դատախազ Ալբերտ Ղազարյանը: ՀՀ գլխավոր դատախազ Աղվան Հովսեփյանը

ընդունեց, որ սպանությունը «կապված է Ալբերտ Ղազարյանի դատախազական գործունեության հետ» («Panorama.am», 2007).

Լուռու մարզի գլխավոր դատախազ եղած Ժամանակ տարիներ շարունակ Ալբերտ Ղազարյանը տեղյակ է եղել կեղտաջրերի մաքրման կայանում տեղի ունեցող կողոպուտի մասին: Այդուհանդերձ նա կա՛մ չի հանդգնել, կա՛մ նրան թույլ չի տվել իր վերադասը քրեական գործ հարուցել, մինչև որ չդարձավ մարզի գլխավոր դատախազ: Իր սպանությունից մեկ շաբաթ անց վանաձորցիներն այն կապում էին Ղազարյանի կողմից մեծ չափերի հասնող ապօրինի ծառահատումների փաստի առիթով հարուցվելիք գործին: Փայտի բիզնեսը, ըստ «168 ժամ»-ի, Հայաստանի բարձրաստիճան զինվորականների ձեռքում է, ինչպիսիք են Լևոն Երանոսյանը, Մանվել Գրիգորյանը, Արշալույս Փայտյանը (Ավետյան, Արմինե, 2007). Երկու տարի անց «Հայկական ժամանակ» օրաթերթը հետաքրքրվեց սպանության գործի ընթացքով, բայց լրագրողին ասացին, որ գործը կասեցվել է: Աննա Չախարյանը գրում է.

Չդիմակալորված հանցագործին տեսել ու նկարագրել է սպանության վկա դարձած Գառնիկ Ղաբուզյանը: Իր վրա կրակահերթ արձակած մարդասպանի արտաքին տվյալների մասին ճիշտ նույն տեղեկություններն է հաղորդել նաեւ միայն կես ժամ անց մահացած դատախազը: Դա, սակայն, իրավապահներին, պարզվում է, ոչնչով չի օգնել: (Չախարյան, Աննա, 2009բ)

Այս դեպքերից հետո Երանոսյանը միայն թեթևակի խնդիրներ է ունեցել օրենքի հետ (անհայտ ելքով). 2007 թ.՝ 238-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 2-րդ կետով (զենք, ռազմամթերք, պայթուցիկ նյութեր կամ պայթուցիկ սարքեր հափշտակելը կամ շորթելը պաշտոնական դիրքն օգտագործելով); 182-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետով (շորթում՝ անձի կամ նրա մերձավորի նկատմամբ բռնություն գործադրելով); 235-րդ հոդվածի 1-ին մասով (ապօրինի կերպով զենք, ռազմամթերք, պայթուցիկ նյութեր կամ պայթուցիկ սարքեր ձեռք բերելը, իրացնելը, պահելը, փոխադրելը կամ կրելը): Թեև հայաստանյան դատական համակարգի պաշտոնական կայքը այս գործերի կապակցությամբ հավելյալ մանրամասներ չի տրամադրում, դրանց արդյունքը դժվար թե ազդեցություն թողած լինի Լևոն Երանոսյանի ծաղկող գործարար հաջողության վրա: Հաղորդվում է, որ արդեն 2008 թ. դրությամբ Լևոն Երանոսյան ուներ գազալցակայաններ, խանութներ, էլեկտրոնիկայի խանութ՝ Երեւանում և ձկնաբուժարան՝ Տավուշի մարզում (Բարսեղյան, Լուսինե, 2008):

Մինչ ՀՀ-ի նվիրյալները անձնվիրաբար ավարտին էին հասցնում 2010 թ. հեռուստամարաթոնի կազմակերպչական աշխատանքները, և մինչ հանրահայտ ու ապահովված հաղորդավարներն իրենց հոգեբանորեն նախատրաստում էին Արցախի ժողովրդի համար ջրամատակարարում ապահովելու նպատակով ալտրուիստի պես երկրով մեկ մանր մուրալուն, գեներալ Լևոն Երանոսյանը 2010 թ. հոկտեմբերին ջուրն էր լցնում արցախյան խողովակներից կուտակված իր

խոշոր շահույթը Փարաքարում գտնվող «Սենատոր» խաղատանը: «Մեր հավաստի տեղեկություններով, Երանոսյանը անընդհատ խաղադրույքը դրել է 33 թվի վրա, բայց այդպես էլ ոչինչ չի շահել, կատաղությունից հայհոյել է ներկաներին էլ, այդ թիվն էլ ու լուսաբացին լքել կազինոն», գրում է «Հրապարակ»-ը («Հրապարակ» օրաթերթ, 2010)։

Երանոսյանը միակ զինվորական ջոջը չէ, ով բազմաթիվ հաջողակ բիզնեսների տեր է։ Նրանցից են այնպիսի հայտնի գեներալներ, ինչպիսիք են Սամվել Բաբայանը, Մանվել Գրիգորյանը, Սեյրան Օհանյանը, Հայկազ Բաղմանյանը, Յուրի Խաչատուրովը, Արշալույս Փայտյանը, Սամվել Հովսեփյանը, Մովսես Հակոբյանը։ 2003-ին Սերժ Սարգսյանն այս ջոջերի հետ հավասար գործընկեր էր։ «Փոխնախարարներ Մանվել Գրիգորյանը, Արթուր Աղաբեկյանը, գեներալ-մայոր Լեւոն Երանոսյանը և ևս երկու հոգի ցորենի գործ են անում Ադրբեջանից գրաված հարավային բոլոր շրջանների (Չանգելան, Ղուբաթլի, Հորադիզ, Ջեբրայիլ եւ Ֆիզուլի) իրենց բերրիությամբ աչքի ընկնող այն հողերում, որտեղ նախկինում խաղող էր աճեցվում։ Այդ տարածքներում հողերի մի մեծ հատված, այնքան, որքան մշակվում է վերը թվարկված մի քանիսի հովանավորությամբ, իրացվում է Սերժ Սարգսյանի կողմից։ Հաշվել են, որ այդ հողերից նախարարն իր հերթին եւ մյուսները միասին վերցրած տարեկան աշխատում են մոտ 12 միլիոն դոլար», - գրում է «Հորրորդ Ինքնիշխանություն»-ը հոկտեմբերի 2003-ին (Ազատյան, Նորայր, 2003)։ Սակայն իրերն այլ կերպ դասավորվեցին, երբ Սերժ Սարգսյանը բարձրացավ գահին։

Երբ 2008 թ. նոյեմբերին գեներալներն Արցախում իրենց դժգոհությունը հայտնեցին Արցախի ապագային վերաբերող Մայնդորֆի հռչակագրի կապակցությամբ, Սերժ Սարգսյանին հաջողվեց կարճ ժամանակում հանգցնել նրանց հայրենասիրական պաթոսը՝ սպառնալով զրկել նրանց բիզնեսում իրենց ունեցած եզակի հաջողություններից։

Հայտնի է, որ ամանցքային գործիչների պարագայում ապօրինի ունեցվածքը քաջալերվում է իշխանությունների կողմից, քանի որ դա անգնահատելի խաղաքարտ է շանտաժի և անհամաձայնություններ հարթելու համար։ Այդ մասին է վկայում ՀՀ կառավարության կողմից հայի նոր հռչակագրի 2011 թ. փետրվարի 17-ին տեղի ունեցած ստորագրությանը ԲՀԿ կուսակցության նախագահ Գագիկ Ճամուկյանի մասնակցությունը։ Հայկական մամուլում հաճախ է հնչեցվել Գագիկ Ճամուկյանին համոզելու համար Սերժ Սարգսյանի օգտագործած գլխավոր խաղաքարտերից մեկը՝ նրա ընկերություններում անաչառ ստուգումների անցկացումը։ Իսկ ժողովրդի շրջանում «Դոդի Գագո» մականվամբ հայտնի Հայաստանի ամենահարուստ օլիգարխը թաքցնելու բաներ ունի։

Այսպիսով, և՛ Գրիշա Հովհաննիսյանի, և՛ Լևոն Երանոսյանի պարագայում, այս գործարարներին պատժելու փոխարեն՝ ստիպելով նրանց վճարել երկրի տնտեսությանը հասցված վնասի համար, և այդ տուգանքը ներդնել կորուստները վերականգնելու մեջ, իշխանությունները խնայում են

հանցագործներին և այդ կորուստները վերականգնելու նպատակով օգտագործում ՀՀ-ի և նրա միջոցների նկատմամբ իրենց բացարձակ վերահսկողությունը:

Ի տարբերություն ՀՀ-ի՝ «Հազարամյակի մարտահրավեր» հիմնադրամը պատասխանատու բարեգործական ընկերության լավ օրինակ է ծառայում՝ մեծապես կարևորելով ընձեռնելիք օգնության համար շահառուի արժանիության գնահատումը: Այժմյան կառուցվածքով, որտեղ շահառուն՝ երկրի ղեկավարությունը, իշխում բարերարների վրա, ՀՀ-ն ի վիճակի չէ այդպիսի ուղենիշ որդեգրել: Հետևանքն այն է, որ իշխանությունները մինչ օրս միջոցները ամենայն պատասխանատվությամբ օգտագործելու համար բավականաչափ ազդակ չեն ունեցել:

Արտոնյալ անհատների հարստացման և ցածրորակ աշխատանքի պատճառով սփյուռքում, Հայաստանում և Արցախում բնակվող հայերը կորցրել են հիմնադրամի նկատմամբ իրենց ունեցած վստահությունը: Հիմնադրամի աշխատանքն ամռանը արդյունավետ դարձնելու նպատակով անհրաժեշտ բարեփոխումներ իրականացնելու փոխարեն հայկական իշխանությունները ձգտում են նվիրատուների վստահությունը՝ ստեղծելով բարեփոխումների պատրանք: Թե՛ հավաքագրված գումարն է չափազանցում, թե՛ պետական աշխատողներին են ստիպում նվիրատվություններ կատարել: Հիմնադրամին սփյուռքի աջակցությունը ապահովելու համար, և՛ Ռոբերտ Քոչարյանը, և՛ Սերժ Սարգսյանը սովորեցին Լևոն տեր-Պետրոսյանի սխալից՝ ոչ միայն վերացնելով Հայաստանում ՀՀ-ի գործունեության արգելքը, այլև ընդգրկելով այդ կուսակցությունը կառավարական կոալիցիայի մեջ:

ՀՀ-ը հավերժացնելու իշխանությունների միտման պատճառներից մեկը, թերևս, բոլոր հայերին միավորելու այդ կազմակերպության սիրելի կերպարն է: Իշխանությունները հակված են հիմնադրամի հաջողությունները չափազանցնելուն, քանի որ տվյալ տարում ՀՀ-ի նվիրատվական հաջողությունները հաճախ են վկայակոչվում գործող իշխանությունների ժողովրդականությունը գնահատելիս: Այժմյան ֆորմատով՝ ՀՀ-ն ավելի շատ ծառայում է գործող իշխանություններին հզորացնելուն, քան երկրի սոցիալ-տնտեսական կարիքները ապահովելուն: Այսպիսով, ՀՀ-ին տրամադրվող յուրաքանչյուր նվիրատվություն վստահության քվե է հայաստանյան և արցախյան կոռումպացված իշխանություններին:

Գրիշա Հարությունյանի և Լևոն Երանոսյանի օրինակները ցույց են տալիս հայկական իշխանություններին ՀՀ-ի անմնացորդ ենթակայությանը հետևանքները: Այդ ենթակայությունը իշխանությունների վրա անդրադառնում է որպես հակաազդակ քրեական գործունեությունը հետապնդելու և որոշակի ծրագրերի իրականացման նպատակով հնարամտություն դրսևորելու համար: Այդ ծրագրերի իրականացումն, ի վերջո, փաթաթվում է հիմնադրամի վզին:

Մաս IV

*Սա ՀՀ-ի մասին ուղեցույցի վերջին մասն է: Այս ավարտական գլխում ցույց է տրվում, թե ինչպես են հայկական իշխանությունները վատնում Հայաստանի ինքնաբավության ներուժը՝ կառավարական համակարգում կոռուպցիայի և ստվերային տնտեսության հանդուրժմամբ, ինչպես նաև ՀՀ-ն օգտագործելով իբրև մեղսակից խոշոր չափերի հարկումից խուսափելու գործում: Չորրորդ մասի թեման է **20-ամյա Հայաստանը մանկական քայլակի կարիք այլևս չունի:***

1. «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամը տասանոցին չի խփում

ՀՀ-ի շատ նվիրատուներ անձնվիրաբար շարունակում են նվիրատվություն անել, թեև գիտակցում են, որ հավաքված գումարի մեծ մասը երկու հայկական պետություններում մեծ չափերի հասնող կոռուպցիայի մանրածակ մաղի միջով է անցնելու: Իր բոլոր քաղաքացիների կարիքները հոգալու համար Հայաստանի չափազանց աղքատ լինելը գերակայող փաստարկ է: Ըստ այլ փաստարկների՝ գոյություն ունեցող կոռուպցիան հետևանք է թույլ տնտեսության, ինչն էլ ձգտում են ամրացնել բարեգործական ծրագրերը:

Բայց արդյո՞ք Հայաստանի և Արցախի ղեկավարման եղանակը չէ, որ խոչընդոտում է նրանց տնտեսական աճը՝ հետևաբար երկու հանրապետությունների բնակչություններին դատապարտելով բարեգործական ողորմություններից շարունակական կախվածության: Այն, ինչ զիջողամիտ, ապաքաղաքական հայկական բարեգործական կազմակերպություններն են անում, կարելի է համեմատել ծակ դուլը ջրով լցնելու հետ: Այդպիսով պատրանք է ստեղծվում, թե ծակ դուլն ի վիճակի է իր մեջ ջուր պահել առանց նորոգման:

Կա նվիրատուների ևս մի տեսակ, որը նվիրատվությունն արդարացնում է հրատապ խնդիրների առկայությամբ, որոնք պետք է լուծում ստանան, մինչև անհրաժեշտ տնտեսական բարեփոխումների իրականացումը: Նշվող համար մեկ մտահոգությունը Հայաստանից և Արցախից

ընթացող արտագաղթն է: Սակայն որքա՞ն ջանքեր է գործադրում հայաստանյան ղեկավարությունն այս խնդիրը լուծելու նպատակով:

Ի տարբերություն 1990-ականների, աղքատությունն այսօր արտագաղթողների միակ ինկուբատորը չէ: 2011 թ. փետրվարին «ՎիքիԼիքս»-ի տարածած վերջին տվյալները հաստատում են այն, ինչը վաղուց բարձրաձայնում են հայ ազգագրագետները՝ այսօր Հայաստանում արտագաղթի ամենատարածված պատճառը *սոցիալական, տնտեսական և քաղաքական անարդարությունն* է (WikiLeaks, 2011): Արտահոսած հաղորդագրությունները հստակորեն նշում են, որ երկիրը լքում են անգամ միջին խավի քիչ թե շատ հաջողակ ներկայացուցիչներ, քանի որ այլևս չեն հավատում Հայաստանի բարգավաճ ապագային:

Խնդիրը լուծելու փոխարեն՝ ՀՀ իշխանությունները թույլ են տալիս Ռուսաստանին գայթակղել հայ ընտանիքներին «Հայրենակիցներ» պետական ծրագրի միջոցով, որը Ռուսաստանի նոսրաբնակ տարածքներում հաստատվելու դիմաց հայաստանցի ներգաղթյալներին աննախադեպ հարմարություններ է առաջարկում: Եթե մի կառավարություն անտարբեր է զանգվածային արտագաղթի նկատմամբ, ապա ոչ մի հիմնադրամ՝ լինի դա ՀՀ-ի պես խոշոր, ի վիճակի չէ կանգնեցնել այդ երկիրը լքող մարդկանց:

Ի՞նչ է տեղի ունենում իրականում: Որքա՞ն անհույս է Հայաստանի վիճակը և որքա՞ն աջակցության կարիք ունի: Թեև այս ուսումնասիրության ողջ մնացած հատվածը մանրամասնորեն կենտրոնանում է այդ երկու խնդրի վրա, անհրաժեշտ է շեշտել, որ ՀՀ-ի գործունեությունը, թեև բարենպաստակ, շեղվում է նշանակետից և գրեթե երբեք չի անդրադառնում բուն խնդրին՝ սոցիալ-տնտեսական *անարդարությունը* և ՀՀ քաղաքացիների իրավունքների առթեական դարձած *նոսահարումները*:

2. Պաշարի անեծքը

Այս ուղեցույցի առաջին և երկրորդ մասերում քննարկված՝ ՀՀ-ի մասին հարցազրույցի ժամանակ *ԱՄՆ արևմտյան շրջանի գործադիր տնօրեն* Սարգիս Քոթանջյանը արել էր հետևյալ հայտարարությունը.

Որովհետև չմոռանանք, որ բոլորս մեր ընտանիքները, որ կան Հայաստանում, մեծ մասը հայաստանցիների այդ ընտանիքներին օգնում է: Ամեն ամիս, լինի դա 50, 100 կամ... Անկախ «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամից: Եվ ես կոչ կանեմ, որ, ինչքանով հնարավոր է, էլ ավելի իրենց շատով օգնեն, որովհետև կարիքներ ունեն այս մարդիկ Հայաստանում: (Քոթանջյան, 2010)

Հայաստանում կամ Արցախում բնակվող կարիքավոր տնային տնտեսություններին դրամական փոխանցումներ կատարելն իրոք արժանապատիվ արարք է, և շատ ընտանիքների համար այդ փոխանցումները եկամտի միակ աղբյուրն են: Այնուամենայնիվ, ընդհանուր առմամբ, Հայաստանին ուղղված դրամական փոխանցումների օգտակարությունը հաճախ գերազնահատվում է: Հեղինակավոր «Review of Development Economics»-ում հրատարակված «Բախտորոշումը՝ ստանալ. դրամական փոխանցումների ազդեցությունը Հայաստանում տնային տնտեսությունների որոշումների վրա» հետազոտությունում տնտեսագետներ Դավիթ Գրիգորյանն ու Տիգրան Մելքոնյանը փաստագրել են ընտանիքների վարքի վրա թողած դրամական փոխանցումների ազդեցությունը Հայաստանի համատեքստում (Grigorian, David. A., Melkonyan, Tigran A., 2011): Նրանք ցույց են տալիս, որ շահառուներն ավելի քիչ ժամ են աշխատում, ավելի քիչ են ծախսում իրենց երեխաների կրթության վրա ու թեև նրանց ավելի շատ գումար է հաջողվում հետ գցել, քան արտասահմանից փոխանցումներ չստացող նրանց հարևաններին, այդ խնայողությունները նրանք, այդուհանդերձ, չեն ծառայեցնում նոր բիզնեսներ բացելու կամ տնտեսական գործունեությունն ընդլայնելու նպատակին: Սակայն ամենակարևորն այստեղ թերևս այն է, որ, ինչպես ենթադրում են վերոնշյալ ուսումնասիրության հեղինակները, դրամական փոխանցումները խրախուսում են արտագաղթը: Սա է տնտեսական զարգացման այն կործանարար մոդելը, որը որդեգրել է ՀՀ կառավարությունն ու քաջալերվում է սփյուռքում ոմանց կողմից՝ ներառյալ ՀՀ-ի գործադիր նախագահը:

Դրամական փոխանցումները կարող են նաև դիտարկվել իբրև *պաշարի անեծք*, որը բնութագրում է ժամանակակից տնտեսական աճի մոդելի մի հատկանիշ, երբ բնական պաշարներով հարուստ երկրները առավել դանդաղ աճի միտում են դրսևորում, քան բնական պաշարներից զուրկ տնտեսությունները (Sachs, Jeffrey D. and Warner, Andrew M., 1997): «Դրամական փոխանցումներն ու հաստատությունները. Անե՞ծք են արդյոք դրամական փոխանցումները» Արժույթի միջազգային հիմնադրամի (ԱՄՀ) աշխատանքային ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, թե ինչպես «դրամական փոխանցումների հոսքի աճը կարող է հանգեցնել ինստիտուցիոնալ որակի վատթարացմանը, հատկապես՝ կառավարության կողմից իր նպատակների համար առանձնացվող գումարների չափի աճին»: Մյուս կողմից դրամական փոխանցումները կենսամակարդակի վրա բացասաբար ազդող կառավարական անբարենպաստ քաղաքականության դեմ բողոքավորների համար ծառայում են իբրև «տրանկվիլիզատոր»: Երբ ապրանքի գները կամայականորեն բարձրանում են, ժողովրդի վերաբերմունքը ոչ միշտ է համանման: Կառավարական համապատասխան օղակի դեմ պայքարելու փոխարեն դրամական փոխանցումներ ստացող տնային տնտեսությունների մեծ մասը պարզապես ավելի մեծ դրամական օժանդակություն է խնդրում արտասահմանում գտնվող իր աջակցից: Այս համատեքստում այս տեսակ եկամուտի արտաքին աղբյուր չունեցող քաղաքացիներից շատերը կրկնակի հարվածի տակ են ընկնում:

Նրանք մի կողմից տուժում են անբարենպաստ տնտեսական վիճակից, իսկ մյուս կողմից դրա դեմ պայքարում դրամական փոխանցումներից օգտվող համաքաղաքացիների պասիվությունից:

Ի՞նչ կլինի, եթե արտասահմանյան մասնավոր դրամական փոխադրումների հոսքը հայաստանյան տնային տնտեսություններ դադարի: Երբ լրագրողներն այս հարցը 2011 թ. ապրիլի 26-ին ուղղեցին ԿԲ ֆինանսական համակարգի կայունության և զարգացման վարչության պետ Վահե Վարդանյանին, ըստ «Առաջին լրատվական» լրատվական կայքի, նա պատասխանեց. «Տխուր կլինի, որովհետև մասնավոր տրանսֆերտները կազմում են մեր ՀՆԱ-ի 13-14%-ը» («Առաջին լրատվական» գործակալություն, 2011թ): Դրամական փոխանցումներից Հայաստանի զգալի կախվածության ամենախոշոր վնասներից է այն, որ նրա տնտեսությունը ավելի խոցելի է դառնում այլ երկրներում տեղի ունեցող տնտեսական ճգնաժամների հանդեպ: Այդ պատճառով Հայաստանն այն երկրներից է, որոնց 2008 թ. գլոբալ ճգնաժամը ծանրագույն հարված հասցրեց, որից դեռ չի ապաքինվել:

Ի պատասխան ՀՀ-ի հասցեին ֆրանսահայ ֆորումցիների հնչեցրած քննադատություններին (TheTruthMustBeTold.com, 2011), որոնց աղբյուրը տվյալ ուղեցույցի առաջին և երկրորդ մասերն էին, Ֆրանսիայում համահայկական հիմնադրամի ատենապետ Պետրոս Թերզյանը «Nouvelles d'Arménie» ամսագրում գրում է. «Մեզ մեղադրողները գաղափար չունեն ո՛չ հայկական պետությունների միջոցների, ո՛չ էլ Հայաստանի ու Ղարաբաղի կարիքների մասին: Եվ նրանք ուզում են խանգարե՛լ մեզ օգնել նրանց» (Terzian, Bédros, 2011): (Իրոք, որքա՞ն օրիգինալ է այն պնդումը, թե ընդդիմախոսները գաղափար չունեն, թե ինչի մասին են խոսում): Սակայն պարոն Թերզյանն ու այլոք պետք է գիտակցեն, որ առանց *պատշաճ* վերահսկողության և սահմանափակումների — թե՛ տնային տնտեսությունների, և թե՛ երկրի բյուջեի մակարդակով, ինչպես նկարագրվել է վերը — ցանկացած ֆինանսավորում ստեղծում է արմատական հակաազդակներ և ի վերջո կոռումպացված կառավարության կողմից փոխակերպվում պաշարի անեծքի... բանից անտեղյակ և անտարբեր նվիրատուների օրհնությամբ:

3. Հայաստանը 20 տարեկան է և քայլակի կարիք չունի

Նախադրյալներ կան ենթադրելու, որ Հայաստանի Հանրապետությունն ունի ինքն իր գլուխն առանց դրամական փոխանցումների և նվիրատվությունների պահելու որոշակի ներուժ: Այդ ներուժի հիմնական պաշարը արդյունավետ հարկային վարչարարության մեջ է: Ոլորտի պատշաճ ղեկավարման ձախողումը փոխարենը հզորացրել է երկրի ստվերային տնտեսությունը:

Ըստ 2007 թ. հրատարակված «Հարկային ներուժի և հարկահավաքման հարաբերակցությունը. Հայաստանի հարկահավաքման համառորեն ցածր ցուցանիշի միջերկրային համեմատական վերլուծությունը» ԱՄՀ աշխատանքային ուսումնասիրության՝ 1996-2006 թթ. ընկած

Ժամանակահատվածում Հայաստանը շարունակաբար չի գանձել ՀՆԱ 6,5 տոկոսի չափ հարկեր (Davoodi, Hamid R. and Grigorian, David A., 2007). 2010 թ. հրատարակված «Հայաստան-Սփյուռք հարաբերություններ. 20 տարի անկախությունից ի վեր» զեկույցում Policy Forum Armenia (PFA) կազմակերպությունը անդրադարձել է բյուջեի ծախսերին՝ հաշվարկելով, որ պետական գնումների հետ կապված կորուստները կազմում են 225-280 միլիոն դոլար (Policy Forum Armenia (PFA), 2010). Միասին վերցրած՝ այս երկու թվերը (հարկերի/եկամուտների և բյուջետային ծախսերի գծով՝ համապատասխանաբար) ցույց են տալիս, որ բյուջեի արտահոսքը տարեկան հասնում է ընդհուպ միևնույն երեք քառորդ միլիարդ դոլար:

Երբ խորհրդարանական լսումների ժամանակ Ժառանգություն ՀՀ ԱԺ «Ժառանգություն» խմբակցության ղեկավար Արմեն Մարտիրոսյանը, բարձրացրեց հարկերի թերահավաքի խնդիրը՝ հիմնվելով ԱՄՀ զեկույցի վրա, վարչապետ Տիգրան Սարգսյանը պարզապես ասաց, որ աշխատում են դրա վրա:

Այդ արվող աշխատանքի վերաբերյալ վերջերս արված գնահատականը այլ իրականություն է պատկերում: «Դժբախտաբար, այս բացթողման առումով մենք որևէ ճիշտ քայլ, ընթացք չենք տեսնում», - «Panorama.am»-ի փոխանցմամբ հայտարարել է Հայաստանում ԱՄՀ մշտական ներկայացուցիչ Գիերմո Տոլոսան 2011 թ. ապրիլին («Panorama.am», 2011ա): Հայաստանում հարկահավաքման մակարդակի վերլուծությունը ցույց է տվել, որ իրավիճակը չի բարելավվում: Ըստ Տոլոսայի՝ տնտեսության մեջ հարկային եկամուտների տոկոսային մասնաբաժինը 2010թ.-ին նույնքան անբարենպաստ չափով ցածր էր, որքան 2009թ.-ին, «իսկ դա նշանակում է, որ սովորական տնտեսությունը Հայաստանում չի փոքրացել»: Հարկ-ՀՆԱ գործակցով Հայաստանը հետ է ընկել բոլոր նախկին ԽՍՀՄ երկրներից, բացառությամբ Տաջիկստանի:

ԱՄՀ հաշվարկած թվերի հետ հիմնադրումից ցայսօր ընկած ժամանակահատվածում ՀՀ-ի հավաքած նվիրատվությունների ընդհանուր գումարի զուգադրումը ապշելի պատկեր է բացահայտում: 1992-2010 թթ. ՀՀ-ի հավաքած նվիրատվությունների ընդհանուր գումարը — ավելի քան 200 միլիոն դոլար (Asbarez Daily, 2010) — կազմում է մոտ 50 տոկոսն է այն ամբողջ գումարի, որը հարկի տեսքով հավաքելու հարցում թերացել է ՀՀ կառավարությունը միայն *մեկ տարվա* կտրվածքով՝ 2006 թ.: Այդ ձախողումը մեծապես կապված է օլիգարխների ձեռքում գտնվող հանրապետության խոշորագույն ընկերությունների համատարած հարկախուսափման նկատմամբ հանդուրժողական վերաբերմունքի հետ: Հաջորդ բաժինը պարունակում է մի քանի կոնկրետ օրինակ, թե ինչպես է տեղի ունենում հսկայական չափերի հասնող հարկերից խուսափումը:

4. Տնտեսական ինքնասպանություններ

ա) Բանակի արքան

Ինչպես նշվել է երրորդ մասում, Գրիշա Հարությունյանը Բուզանդի և Արամի փողոցների խաչմերուկներում էլիտար բնակարանային շենքեր կառուցող «Գրիար» շինարարական ընկերության համահիմնադիրն է: Երևանի սրտում շքեղ բնակարաններ կառուցելու համար անհրաժեշտ գումարի մի մասը Գրիշա Հարությունյանը պետք է որ ապահոված լիներ «Քեթրին» ՍՊԸ միջոցով: Ըստ «Հետք»-ի՝ այս ընկերությունը 2005-7 թթ. ներկայացրել է, թե մոտ 6,500 տոննա բանան է ներկրել Հայաստան վերամշակման և ապա Բահամյան կղզիներ արտահանելու նպատակով (Բաղդասարյան, Էդիկ, 2008բ). Դրա շնորհիվ «Ներմուծում ազատ շրջանառության համար» մաքսային ռեժիմով «Քեթրին» ՍՊԸ ազատվել է մաքսային վճարի, մաքսատուրքի եւ ավելացված արժեքի հարկի վճարումից: Հետքի հետաքննող լրագրողները ապացուցել են, որ հակառակ կեղծված փաստաթղթերի պնդման տվյալ ընկերությունը ոչ մի վերամշակված բանան չի արտահանել Հայաստանից՝ այդով պետությանը պատճառելով մոտ \$1,5 միլիոնի վնաս: Դեռ ավելին, «Հետք»-ը պարզել է, որ այդ նույն ժամանակաշրջանում «Հայաստան ներկրվել է շատ ավելի մեծ քանակությամբ բանան, քան ներկայացնում են Վիճակագրության պետական խորհուրդը եւ Մաքսային պետական կոմիտեն» (Բաղդասարյան, Էդիկ, 2008գ):

Հետաքննող լրագրողները բացառում են, որ դատախազությունում Ազգային անվտանգության, հարկային զանազան գերատեսչությունների վերահսկողական ծառայություններում կարող են տեղյակ չլինել այդ ապօրինի գործունեության մասին: Այդուհանդերձ համասեփականատերերը՝ Գրիշա Հարությունյանը և Միհրան Պողոսյանը, քրեական պատասխանատվության չեն ենթարկվել: Հարությունյանը պարզապես հեռացվեց իր պաշտոնից, մինչ Միհրան Պողոսյանը, ում Սերժ Սարգսյանը դատական ակտերի հարկադիր կատարման ծառայության պետ էր նշանակել 2008 թ. հունիսին՝ բանանային բիզնեսի մասին հրապարակված առաջին հոդվածից (Բաղդասարյան, Էդիկ, 2008գ) մոտ մեկ ամիս առաջ, դեռ շարունակում է պաշտոնավարել:

բ) Անշահավետ ոսկի

Վեց տարի անընդմեջ նախկին ՍՄՀՄ խոշորագույն հանքավայրերից երկուսը՝ Սոտքինն ու Մեղրածորինը շահագործող «ԳեոՊրոմայնինգ Գոլդ» ընկերությունը ոչ մի լուրմա հարկ չի վճարել: 2004-2010 թթ. ընկերությունը տարեկան տասնյակ միլիոնավոր դոլարի չափով վնաս է հայտարարագրել: Ամենախոշոր վնասը՝ 17 միլիարդ 273 միլիոն դրամի չափ (մոտ 56 միլիոն դոլար), հայտարարագրվել էր 2008 թ.: Այսուհանդերձ մինչ «ԳեոՊրոմայնինգ Գոլդ»-ը ենթադրաբար վնասներ էր կրում, ոսկու մեկ գրամի գինը միջազգային շուկայում 2007-2010

Ժամանակահատվածում 21 դոլարից հասել էր 40 դոլարի: 2010 թ. նոյեմբերյան զեկույցում ՀՀ ԱԺ Վերահսկիչ պալատի նախագահ Իշխան Չաքարյանը մատնանշեց 200 միլիոն դրամի (ավելի քան կես միլիոն դոլար) հասնող՝ արտոնագրային պայմանագրերի բազմաթիվ այլ խախտումներ (Բաղդասարյան, Էդիկ, 2010):

Հայաստանում հանրահայտ իրողություն է, որ ոչ մի այսչափ խոշոր ընկերություն չէր կարողանա գործել այսչափ վիթխարի խախտումներով առանց երկրի բարձրագույն ղեկավարության գիտության ու հովանավորության: Թերևս, դա էր պատճառը, որ Իշխան Չաքարյանը ստիպված էր մերժել խոշոր օձորային ֆինանսական կենտրոն հանդիսացող Կայմանյան կղզիներում գրանցված այդ ընկերության իրական տերերի անունները տալու լրագրողների խնդրանքը: (Դիտել «Ա1+»-ի հեռուստամեկնաբանությունը («Ա1+» գործակալություն, 2010), կամ ընթերցել ողջ զեկույցը («Slac.am», 2010)):

Այս տեսակ գործունեությունը միայն թվում է, թե իշխանությունների կողմից բարի կամքի դրսևորում է: Ինչպես «Լրագիր»-ն է հաղորդում, այս ուշացած նախաձեռնությունը հայկական իշխանությունների վրա միջազգային ֆինանսական հաստատությունների գործադրած զգալի ճնշումների արդյունք է (Հայրումյան, Նաիրա, 2011). Հայկական ղեկավարությունը զգուշացվել է, որ իր հայցած վարկը կարող է ստանալ այն պարագայում, եթե լուծի ակնհայտ գերշահույթով աշխատող և արտահանելիս ԱԱՀ չմոծող լեռնահանքային արդյունաբերությունը ստվերից հանելու հարցը: Կառավարությունը, այսպիսով, ստիպված էր կատարելագործել հանքարդյունաբերության մասին օրինագիծը, որը հարկային պարտավորությունների աճ էր նախատեսելու: Այս կտրուկ միջոցների արդյունքները խոսուն են. Հանքարդյունաբերությունը 2010 թ. աճեց 24,3 տոկոսով՝ վճարելով 18 միլիարդ դրամ (ավելի քան \$51 միլիոն) հարկ 2009 թ. վճարված 0 դրամի (\$0) դիմաց:

Տարբեր հայաստանյան լրատվամիջոցների լրագրողներ բազմիցս են հորդորել Վերահսկիչ պալատին նմանատիպ ստուգումներ անցկացնել այլ հանքարդյունաբերական ընկերություններում, ինչպիսիք գործում են Քաջարանում, Կապանում և Ախթալայում: Ըստ նրանց իրավիճակն այդ ընկերություններում նույնքան վատթար է: Վերահսկիչ պալատը, սակայն, սպասածին հակառակ՝ նույնքան օպերատիվ կերպով չի արձագանքում այդ պնդումներին:

գ) 21-րդ դարի Ռոբին Զուդը

2007 թ. պարզվեց, որ Հայաստանն էլ իր Ռոբին Զուդն ունի: Դասական կերպարից ամենաակնառու տարբերությունը, սակայն, այն է, որ նրա մերօրյա կրկնակը, իրականում, Հայաստանի

ամենահարուստ մարդն է՝ Գագիկ Ծառուկյանը: Արդյո՞ք սա նշանակում է, որ նա ինքն իրեն է թալանում աղքատներին կերակրելու համար:

Իր որդու քիզնես կայսրության գյուղատնտեսական բաժինը ղեկավարող Ռոզա Ծառուկյանի հետ «Ժամանակ»-ի լրագրողի հարցազրույցը, որը հրատարակվել է 2007 թ. ապրիլին, լույս է սփռում ԱՄՆ մասնագետների մատնանշած ֆանտաստիկ թվացող գումարի զգալի մասի վրա.

- Տիկին Ծառուկյան, ձեր ընդհանուր աշխատատեղերի քանակը ինչքա՞ն է:
- Իա, ասեմ, որ հարկայինը գա ասի հարկերը խի չես լրիվ ցույց տալի՞:
- Ինչքանը որ գրանցված է՝ այդքանը ասեք:
- 78 հոգի:
- Տիկին Ծառուկյան, բայց իսկապե՞ս հարկերը լրիվ ցույց չեք տալիս:
- Մի քիչ պահում ենք, մի քիչ ցույց չենք տալիս, մի քիչ տալիս ենք, բա ոնց...
- Դրա համար էլ ասում են, որ հարկերը թաքցնում եք, հետո ժողովրդին բարեգործություն անում դրանով:
- Շատ էլ լավ ենք անում, եթե Էդքան բանը բաշարում ենք, ուրեմն ճիշտ ենք անում...
- Ինչո՞ւ չեք տալիս, որ պետությունը թոշակ տա, նպաստ տա...
- Տամ, որ գնան Մոնտե Կառլո՞... Չեմ տա... Ես տալիս եմ սոցիալապես անապահով խավին, տալիս եմ անվճար մանկապարտեզին, տալիս եմ անվճար բուժօգնություն... («Ժամանակ» օրաթերթ, 2007)

Հայաստանի բարեխիղճ հարկատուների ակնկալիքն այն էր, որ այս անկեղծ հարցազրույցին կհետևի բացահայտված տեղեկությունների լայնածավալ հետաքննություն: Սակայն այդ հայտարարությունները միայն ապացուցեցին Գագիկ Ծառուկյանի անպարտելիությունը ներկա իշխանության օրոք: Անգամ բացահայտորեն այն ժամանակ դեռ վարչապետ Սերժ Սարգսյանին ուղղված վիրավորանքը, ում՝ Մոնտե Կառլոյում տանուլ տված մեծ գումարների մասին լուրերն այն ժամանակ բոլորի շուրթերին էին, որևէ տեսանելի հետևանք չունեցավ:

Հակառակը՝ Սերժ Սարգսյանի և Գագիկ Ծառուկյանի միջև հարաբերություններն այդ ժամանակվանից ի վեր շերմանում են: Գագիկ Ծառուկյանը հրավիրվեց կառավարության կողմից: Դրանից մեկ ամիս անց արդեն Գագիկ Ծառուկյանն ինքն իրեն գլխանց ներում չնորհելու իրավունք վերապահեց՝ հարկերի վերաբերյալ հայտարարելով. «Ինչ որ եղել, եղել է. սրանից հետո պետք է գիծ քաշվի, և ամեն մարդ պետք է աշխատի փաստաթղթերով և իր արժանապատիվ հարկերը պետք է վճարի» (Ծառուկյան, Գագիկ, 2008):

Մոտ երեք տարի անց Գազիկ Ծառուկյանը ստորագրեց կոալիցիայի հռչակագիրը որպես գալիք Նախագահական ընտրություններում Սերժ Սարգսյանի թեկնածությունը սատարելու երաշխիք: Եվ, վերջապես, 2011 թ. ապրիլին Սերժ Սարգսյանը նրան Ազգային անվտանգության խորհրդի անդամ նշանակեց: Ի թիվս այլ հարցերի, ինչպես հաղորդում է «Ա1+»-ը, տվյալ նիստում քննարկվել են նաև «մաքսային և հարկային բարեփոխումների 2011-2013 թթ. ծրագրերը» («Ա1+» գործակալություն, 2011): Հեգնական է, եթե ոչ պարզապես կործանարար, որ հարկումից Հայաստանի ամենախոշոր խուսափողներից մեկը այսուհետև պիտի զբաղվի երկրի հարկային համակարգի «բարեփոխմամբ»:

Փոխարենը Սարգսյանը հարկահավաքների մահակն ուղղեց մեկ այլ օլիգարխի՝ Խաչատուր Սուքիասյանի վրա այն բանից հետո, երբ վերջինս 2008 թ. Նախագահական ընտրությունների ընթացքում իր լիակատար աջակցությունը հայտնեց Լևոն Տեր-Պետրոսյանին: Ակնհայտ է, որ Ազգային անվտանգության նախկին ղեկավարն ու այժմյան ինքնահռչակ Նախագահն մտահոգված է ավելի շատ իր աթոռի անվտանգությամբ, քան՝ պետության և քաղաքացիների:

դ) Մեռած հոգիների Նախարարությունը

ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի Նախարարությունում վերջերս առաջացած աղմուկը ցույց է տալիս, որ ՀՀ կառավարությունն ուներ կենսաթոշակները բարձրացնելու ներուժ, անգամ խոշոր հարկերի վճարումից Ծառուկյանի խուսափման պարագայում: 2010 թ. նոյեմբերին ՀՀ Վերահսկիչ պալատը հրապարակեց Աշխատանքի եւ սոցիալական հարցերի Նախարարության սոցիալական ապահովության պետական ծառայությունում ահռելի չարաշահումների բացահայտումները, որոնք, ըստ շրջանառվող լուրերի, այդ ծառայության պետ Վազգեն Խաչիկյանին ստիպեցին դիմել բժշկական օգնության: ՉԼՄ-ները ողողեցին բացահայտումներն այն մասին, որ Սոցիալական ապահովության Նախարարությունը տարիներ շարունակ թոշակներ է վճարել մոտ 60.000 մահացած մարդկանց: Տուցակում ընդգրկվածներից ոմանք 18-19 տարի կլինի, ինչ մահացած են: Արդյունքում ամիսը մոտ \$4 միլիոն գրպանվել է պետպաշտոնյաների գրպաններում: Վերահսկիչ պալատի Նախագահ Իշխան Չաքարյանն այդ խարդախության արտասովոր մանրամասները ներկայացրել է 2011 թ. մայիսի 12-ին («Առաջին լրատվական» գործակալություն, 2011գ). Եվ կարևոր է գիտակցել, որ, ինչպես «Լրագիր»-ն է նկատում («Լրագիր» Էլ. թերթ, 2011), այդ 60.000 մահացած հոգիները ոչ միայն հավելյալ եկամտի աղբյուր են եղել պետպաշտոնյաների համար, այլև ակտիվ ընտրազանգվածի հինգ տոկոսը, ում ձայները հեշտ որս են ընտրակեղծիքի համար: (2008 թ. ընտրությունների արդյունքների մասին PFA-յի զեկույցում մանրամասնորեն բացատրվում է, թե ինչպես կարող էին այս մեռած հոգիները օգտագործվել կեղծ համարվող ընտրություններում (Policy Forum Armenia (PFA), 2008)):

Փաստերի հրապարակումից շատ չանցած Վազգեն Խաչիկյանը հեռացվեց իր պաշտոնից: Նա շարունակում է մնալ ՀՀԿ պատգամավոր, որովհետև, ինչպես ինքն է ասել «Ազատություն» ռադիոկայանին, «մենք կուսակցությունում, այսպես, լավ ընկերներ ունենք» («Ազատություն» ռադիոկայան, 2011).

Խաչիկյանի հեռացմանը հաջորդեց ևս մեկ աղմկահարույց բացահայտում՝ պատահաբար: 2011 թ. հունվարի 27-ին ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարար Արթուր Գրիգորյանը լուծարված կենսաթոշակային ֆոնդի վճարումների ծառայության նախկին աշխատակիցներին դիմեց հետևյալ հայտարարությամբ անզգուշաբար լրագրողների ներկայությամբ. «Էլ ձեզանից 200 դրամները չեն ուզելու, որովհետև մեզանից էլ վերելից չեն ուզում» (Սիմոնյան, Արփինե, 2011). Իսկ երբ լրագրողները հետաքրքրվեցին, թե ովքեր են այդ «վերններում», նախարարը նախընտրեց չտարածվել. «Ես երբևիցե չեմ առնչվել այդ 200 դրամ վերցնելու հետ: Ես եկել եմ, արդեն հարցը փակված է եղել» («Panorama.am», 2011թ). Այդ պահի դրությամբ բոլորում էր նրա պաշտոնավարման յոթերորդ ամիսը:

Մոտ 500.000 ՀՀ թոշակառուից գանձվող ամսեկան 200 դրամը կազմում է 100 միլիոն դրամ (տարեկան մոտ \$3,3 միլիոն): Ո՞ր է հոսել այդ գումարը: Նույնքան կարոտ է պատասխանի նաև այն հարցը, թե ինչու նախարարի այս պատահական անկեղծությանը ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախկին նախարարների հետ հարցազրույցներ չհետևեցին հայկական ՉԼՄ-ում:

ե) Ստվերային զբաղվածություն

Ազգային վիճակագրական ծառայությունը 2011 թ. փետրվարի 11-ին «Ոչ ֆորմալ հատվածը և ոչ ֆորմալ զբաղվածությունը ՀՀ-ում, 2010» զեկույց է հրապարակել, որտեղ, «Ժամանակ»-ի փոխանցմամբ, Հայաստանում շինարարական ոլորտում աշխատատեղերի ավելի քան մեկ երրորդը թաքնված է («Ժամանակ» օրաթերթ, 2011): Ըստ նույն զեկույցի՝ ստվերում է մանրածախ և մեծածախ առևտրի ոլորտի աշխատատեղերի մոտ 1/3-ը, և մշակող արդյունաբերության մոտ 12%-ը:

Այդուհանդերձ զեկույցում տեղ չի գտել Հայաստանի աշխատաշուկայում լայն տարածում ունեցող այն փաստը, որ աշխատողների մի ստվար բանակ վճարվում է ավելի բարձր, քան գրանցվում է: Եվ ամենացավալին այն է, որ այդ գործատուների մեջ կան նաև լրատվամիջոցներ:

գ) VIP հանգստավայր

Սկսած վաղ 2000-ներից Ծաղկածորը ներդրումների չափով և քանակով Հայաստանի առաջատար տարածքներից է: Վերոնշյալ Գրիշա Հարությունյանն ու Գագիկ Ծառուկյանը հյուրանոցներ ունեն այնտեղ: Դեռ շարունակվող շինարարական զարկի արդյունքում այս փոքրիկ քաղաքում այսօրվա դրությամբ կա 35 հյուրանոց, այդ թվում՝ մի քանի 3-, 4- և 5-աստղանի:

«Որ էս շքեղ շենքերը տեսնում եք, մտածում եք ծաղկածորցին աշխատանք ունի, բայց գնացեք տեսեք՝ ծաղկածորցիները տանը անգործ նստած են», ասաց քաղաքի բնակիչներից մեկը «Հրապարակ»-ի թղթակցին (Համբարձումյան, Համբարձում, 2010)։

Քաղաքի բնակչությունը 1989 թ. գրանցված 3400-ից անկում է ապրել տարիների ընթացքում՝ 2009 թ. դառնալով կեսից էլ պակաս՝ 1500. Ըստ լրագրողի հետ զրուցած մի շարք ծաղկածորցիների՝ քաղաքում կառուցված մի քանի տասնյակ հյուրանոցներում եւ հանգստյան տներում մեծամասամբ ծաղկածորցիներ չեն աշխատում: Բացի այդ, շատ աշխատատեղեր սեզոնային են: Օլիգարխներն աշխատում են իրենց աշխատողների աշխատավարձերը պահել ՀՀ նվազագույնի մակարդակի վրա՝ ամսեկան 30.000 դրամ (2010 թ. դրությամբ), և արդարացումը սովորաբար տնտեսական ճգնաժամն է:

2006-2007 թթ. ընթացքում միայն ՀՀ-ի կողմից Ծաղկածորի հանգստավայրի ենթակառուցվածքային զարգացման համար կատարվել է ավելի քան 9 միլիոն դոլարի ներդրում.

2006 – **960.000.000** դրամ (\$2.526.315) Ծաղկածորի ճոպանուղու 4-րդ հերթի կառուցման աշխատանքները ֆինանսավորելու համար (Թունյան, Բաբկեն, 2006);

2006 – **\$6.522.199,93** Ծաղկածոր քաղաքի 4-րդ հատվածի դահուկուղու եւ 2 ավտոկայանատեղի կառուցման համար (ՀՀ, 2006);

2007 – **\$60.360,30** Ծաղկածոր քաղաքի ճոպանուղու ավտոկայանատեղի կառուցման համար (ՀՀ, 2007գ);

2007 – **\$20.051,28** Ծաղկածոր քաղաքի ճոպանուղու տեխնիկական հսկողության համար (ՀՀ, 2007դ);

2007 – **\$53.974,10** ՀՀ Կոտայքի մարզի Ծաղկածոր քաղաքի ճոպանուղու նախագիծ եւ փորձաքննության համար (ՀՀ, 2007ե);

2007 – **\$18.838,34** Ծաղկածոր քաղաքի ճոպանուղու տեխնիկական հսկողության համար (ՀՀ, 2007զ):

Բազմաթիվ ծաղկածորյան ընտանիքներ են տուժել այս սրընթաց փոփոխություններից, քանի որ այլևս չեն կարող անասուն պահել: Մոտ տասը տարի առաջ Ծաղկածորի քաղաքապետն արգելել է բնակիչներին անասնապահությամբ զբաղվել, որը կերակրում էր այլապես գործազուրկ ընտանիքներին: Արգելման պատճառը զբոսաշրջիկներին չխրտնեցնելն ու քաղաքում տներ կառուցած նորահարուստներին տհաճություն չպատճառելն է: Հայաստանի գրեթե բոլոր օլիգարխները Ծաղկածորում սեփականություն և բիզնես ունեն: Նրանց բարգավաճման մեջ իր ուրույն լուծման է ներդրել ՀՀ-ը: Սակայն ումի՞ց պետք է այս օլիգարխներն իրականում շնորհակալ լինեն:

ՀՀ-ի պաշտոնական կայքը որպես Սևանի ափին գտնվող վինդսերֆինգի կենտրոնի (տես՝ մաս առաջին) և Ծաղկածորի ենթակառուցվածքային զարգացումների հովանավոր ներկայացնում է Հայաստանի Հանրապետությանը: Սա մեզ վերադարձնում է առաջին մասում բարձրացված հարցին. «Նույնչափ հետաքրքիր է իմանալ, թե կոնկրետ ինչ է հիմնադրամը նկատի ունեցել՝ որպես վինդսերֆինգային ծրագրի հովանավոր ներկայացնելով Հայաստանի Հանրապետությունը»: Համաձայն նախկինում հիմնադրամի ներքին խոհանոցին լավատեղյակ մեկի, ով ցանկացել է մնալ անանուն, ՀՀ-ն այս շինարարական ծրագրերի մեջ ներքաշվել է իշխանությունների կողմից գլխավորապես մեկ պատճառով՝ այն նվիրատուներից ոմանց թույլ է տալիս օգտվել հարկումից ազատված լինելու կարգավիճակից:

«Հայաստանի Հանրապետությունը», ըստ այդմ, պարզապես դիմակ է, որը Ռոբերտ Քոչարյանը արտոնում էր որոշ պետպաշտոնյաների և օլիգարխների կրել Ծաղկածորում շահավետ ներդրումներ կատարելու նպատակով: Միայն Սևանի և Ծաղկածորի վերոնշյալ ծրագրերը ՀՀ-ին իրականացնել տալով՝ Ռոբերտ Քոչարյանն ու նրա շրջապատը կոպիտ հաշվարկներով պետք է որ մոտ 2 միլիոն դոլար խնայած լինեն (Ծաղկածորի շինարարական աշխատանքների վրա ծախսված մոտ 9 միլիոն դոլարի և Սևանի վինդսերֆինգի կենտրոնի վրա ծախսված 815 հազար դոլարի 20 տոկոսը), որն այլապես պիտի վճարվեր պետությանը հարկերի տեսքով:

Հասկանալի է, թե ինչու է դահուկուղին անվանվում Ռոբերտ Քոչարյանի, այլ ոչ թե, ասենք, ՀՀ-ի պատվին: Ոչ թե հիմնադրամի, այլ վերջինիս նկատմամբ Քոչարյանի ունեցած անվերապահ իշխանության շնորհիվ էր, որ Ծաղկածորում օլիգարխները հնարավորություն ունեցան «զեղչով» ներդրումներ կատարել, այն է՝ պետության հաշվին: Այս տեսակ լավություններով է բացատրվում նաև այն կորովը, որով օլիգարխները չնչին բացառությամբ պաշտպանում էին Քոչարյանին և նրա ընտրյալին՝ Սերժ Սարգսյանին, ընտրությունների և հակակառավարական հանրահավաքների ժամանակ, հատկապես 2008 թ. սկզբին:

Այսքանից հետո այս ղեկավարները կամ նրանց կամակատարները հազարավոր մղոններ են կտրում սփյուռքահայությունից երկրի տնտեսական զարգացման համար նվիրատվություններ կորզելու համար: Դժվար է չհամաձայնվել նրանց մասին ՀՀ-ին նվիրված հեռուստահաղորդման ժամանակ գլենդելյան հեռուստահաղորդավար Յարութ Բրոնոգյանի արած այս արտահայտության հետ. «Տարին մեկ անգամ կուզան և մեզի հայրենասիրություն կքարոզեն, մինչ 364 օր հայրենասիրությունը կդրժեն» (Բրոնոգյան, Յարութ, 2010):

ՀՀ-ի պես նախաձեռնության գաղափարը ծնվել է իբրև կարևոր ակտիվ Հայաստանի Հանրապետության համար՝ առատաձեռն նվիրատվությունների շնորհիվ թե՛ բոլոր հայերին միավորելու և թե՛ երկրի ենթակառուցվածքը զարգացնելու նպատակով: Հիմնադրամի օգնությունն անգնահատելի էր վաղ 1990-ականներին, երբ Հայաստանը պատերազմի մեջ էր և տնտեսական կործանման եզրին: Այդ անհատույց գումարները կարևոր այլընտրանք են եղել միջազգային ֆինանսական հաստատությունների և երկրների կողմից տրամադրվող վարկերին: Ինչևէ, այժմ ակնհայտ է, որ հոգատար հայերի նվիրատվությունները կարող են հեշտությամբ դառնալ պաշարի անեծք, երբ դրանք վստահվում են այնպիսի կոռումպացված կառավարությունների, ինչպիսիք են այսօր Հայաստանին ու Արցախին:

Եզրակացություններ և լուծումներ

ՀՀ-ի մասին «Անել նվիրատվություն, թե՞ չանել» ուղեցույցը փորձ է օգնել Հայաստանի և Արցախի բարօրությամբ մտահոգված մարդկանց գտնել հիմնադրամի վերաբերյալ իրենց որոշ հարցերի պատասխանները: Այս ուսումնասիրությունը այլընտրանք է այն պրոպագանդիստական և հաճախ ապակողմնորոշիչ պատասխաններին, որոնք մտահոգ քաղաքացիները ստիպված են լինում լսել հիմնադրամի ներկայացուցիչներից: Թեև այս ուսումնասիրության կարիքը վաղուց էր զգացվում, այս զեկույցների շարքի նախաձեռնումն արագացնելու համար պարտական եմ ՀՀ-ի ԱՄՆ արևմտյան շրջանի գործադիր տնօրեն Սարգիս Քոթանջյանի հեռուստահարցազրույցին (Քոթանջյան, 2010):

Իշխանությունների և նրանց հովանավորյալների կողմից հիմնադրամի միջոցների անազնիվ տնօրինման մասին վաղուց մոռացված լուրերին հարություն տալով; մատնանշելով խախտումներ, որոնք կատարողները երբևէ չեն պատժվել օրենքով սահմանված կարգով; հրապարակելով հիմնադրամի նախկին և ներկա «ներսի մարդկանց» խոստովանությունները (որոշները անանուկության պայմանով); և, ի վերջո, բոլոր այս կետերը միացնելով՝ այս ուսումնասիրությունը ՀՀ և Արցախի կոռումպացված կառավարությունների հետ հիմնադրամի համագործակցությունը որակում է իբրև հետևյալ հին ասացվածքի մարմնավորում. «Դեպի դժոխք տանող ճանապարհը կառուցվում է բարի մտադրություններով» (“The road to hell is paved with good intentions”):

Չնայած պարոն Քոթանջյանի պնդումներին՝ այս ուղեցույցի առաջին և երկրորդ մասերը ցույց են տալիս, որ ՀՀ և Արցախի իշխանությունների ազդեցությունը հիմնադրամի որոշումների կայացման գործում զգալի է: Ավելին, բոլոր չորս մասերն էլ ցույց են տալիս, որ այս անհաղթահարելի ազդեցությունը վնասաբեր է եղել հիմնադրամի ընդհանուր գործունեության համար:

Պետպաշտոնյաների և/կամ նրանց պաշտոնյաների կողմից հիմնադրամի միջոցների խարդախ տնօրինման մեթոդները Էվոլյուցիայի են ենթարկվել ժամանակի ընթացքում՝ ուղղակի դրամական փոխանցումներից դեպի ավելի բարդ ընթացակարգեր, ինչպես օրինակ հիմնադրամին

հրահանգելով կառուցապատել իրենց պատկանող տարածքներում կամ չարաշահելով հիմնադրամի՝ ԱԱՀ-ից ազատվածի կարգավիճակը սեփական շահերի համար: Մրցույթներում անազնիվ եղանակներով պետպաշտոնյաներին կամ նրանց հովանավորյալներին պատկանող շինարարական կազմակերպությունների հաղթանակի ապահովումը խոշոր մսխումների մեկ այլ տարածված մեթոդ է:

Հիմնադրամի վրա երկրի ղեկավարության ճնշող վերահսկողության հետևանքները քննարկվել են բոլոր չորս մասերում: Շինարարության ցածր որակը հաճախ պետպաշտոնյաների հովանավորչությունից է գալիս, ինչը զգալիորեն նվազեցնում է որակ ապահովելու շինարարական ընկերությունների բոլոր խթանները: Այդ նույն հզոր հովանավորչությունը հեռու է պահել մեղավորներին ամբաստանյալի աթոռից: Հիմնադրամի նախաձեռնությունների հուսահատեցնող արդյունքները, ինչպես նաև հիմնադրամի հանգանակած գումարների անազնիվ տնօրինման բազմաթիվ վկայությունները ստեղծել է վստահության վակուում ամբողջ աշխարհի հազարավոր նվիրատուների շրջանում: Էական բարեփոխումներ կատարելու փոխարեն հիմնադրամը, իշխանությունները, ինչպես մանրամասնվել է երկրորդ մասում, վստահության այդ վակուումը սիստեմատիկորեն փոխհատուցել են հիմնադրամին ուղղված պարտադրված նվիրատվությունների միջոցով՝ Հայաստանում և Արցախում բյուջետային հիմնարկների աշխատողների աշխատավարձերից պահումներ անելով նրանց կամքին հակառակ:

Իշխանությունների դե ֆակտո (եթե ոչ դե յուրե) վերահսկողությունը ՀՀ-ի նկատմամբ վերջինիս դարձրել է իր հակաժողովրդավարական քայլերի լուռ հանցակիցը: Հաշվի առնելով այն բոլոր վկայությունները, որ հիմնադրամի վարչությունում իշխանությունների ազդեցիկ ներկայությունը վատ է անդրադառնում հիմնադրամի արդյունավետության վրա, մենք հավատացած ենք, որ անխտիր բոլոր պետպաշտոնյաների կողմից հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի իրենց անդամության դադարեցումը բխում է երկրի լավագույն շահերից: Նախ և առաջ, այս քայլը այլևս թույլ չէր տա իշխանություններին ՀՀ-ն օգտագործել իբրև կթու կով՝ պետության պարտականությունը հանդիսացող ծառայությունները մատուցել տալու նպատակով: Այս ամրապնդված անկախությունը կառավարությանը կստիպի լինել շատ ավելի հնարամիտ, քան իր իսկ անելիքները շահույթ չհետապնդող կազմակերպության վրա բարդելը: Երկրորդ, այս քայլը նաև կարող էր նվազեցնել իշխանական օղակների կոռուպցիոն ռիսկերը՝ կապված հիմնադրամի ծրագրերում նրանց ուղղակի մասնակցության, մրցույթների և այլ ընթացակարգերի հետ: Երրորդ, հիմնադրամն, այսպիսով, հնարավորություն կստանա վերականգնել բազմաթիվ հավանական նվիրատուների վստահությունը, ովքեր դեմ են գործող իշխանություններին: Այսպիսով, անկախացումն իշխանություններից կարող է ի վերջո մեծացնել հիմնադրամի վարկանիշը:

Ինչ վերաբերում է թիրախների ընտրությանը, նոր հոգաբարձուների խորհուրդը և հիմնադրամի ղեկավարությունը պետք է հատուկ ուշադրություն դարձնեն, որ իրենց ծրագրերը

կառավարության պարտականությունների մեջ մտնող հանրային ծառայությունների մաս չկազմեն: Որպես այլընտրանք, կառավարության հետ համագործակցությունն ընդունելի կարող է լինել միայն այն պայմանով, որ ինչպես Հազարամյակների մարտահրավերներ կորպորացիան, ՀՀ-ը կառավարությանը տրամադրված գումարների համար հաշվետվություն պահանջի՝ ասյախտվ սեփական միջոցներն օգտագործելով որպես հավանական կոռուպցիոն ռիսկերը չեզոքացնելու գործիք: Հիմնադրամը պետք է նախապատվությունը տա մշակութային, կրթական և ժողովրդագրական ծրագրերին: Վերջինի դեպքում ՀՀ-ը կարող էր կենտրոնացնել իր կարողությունը ի նպաստ Արցախի և ազատագրված տարածքների վերաբնակեցման:

Արդարությունը վերականգնելու և ՀՀ-ի վարկանիշը շտկելու նպատակով պետք է կատարվի հիմնադրամի դատական աուդիտ: Խախտումների հայտնաբերման դեպքում մեղավորները պետք է ենթարկվեն պատասխանատվության, մսխված գումարները վերադարձվեն և ուղղվեն հիմնադրամի ապագա ծրագրերի իրականացմանը: Պետք է արգելվեն պետական հաստատություններում ՀՀ- օգտին պարտադրվող նվիրատվությունները: Հիմնադրամը պետք է հրապարակավ դատապարտի պարտադրված նվիրատվություններն ու հնարավորություն ստեղծի, որպեսզի ականա նվիրատուները ցանկության դեպքում հետ ստանան գործատուների կողմից պարտադրված նվիրատվությունները: Հիմնադրամի համար կարևոր է նաև աուդիտային ընկերությունների ռոտացիայի ապահովումը:

Հայաստանն ունի բավականաչափ պաշար ու միջոց իր կարիքների մեծ մասը հոգալու համար, եթե միայն ղեկավարները կամենային այդ միջոցներն օգտագործելն հավուր պատշաճի: Այդ կամքով երկիրը կարող էր մեկ տարում ապահովել նույնքան եկամուտ, որքան ՀՀ-ը տասնութ տարում: Ինչպես կառավարությունում առկա մեծածավալ կոռուպցիոն, հարկերից խուսափումը, ինչպես նաև սեփական շահի համար իշխանության չարաշահումը — ինչպես ներկայացվել է այս զեկույցների շարքում — այն հիմնական պատճառներն են, որոնք թույլ չեն տվել Հայաստանին կյանքի կոչել իր ողջ ներուժը: Այդպիսի պայմաններում, կոռումպացված իշխանությունների հետ համագործակցելով և պատրաստակամորեն «նրանց հետևից մաքրելով» և անգամ նպաստելով օլիգարխների բարգավաճմանը, հիմնադրամն իրականում սնուցում է կոռումպացված համակարգը՝ այն էլ ավելի հզորացնելով: Քանի դեռ ՀՀ-ն իրեն չի զատել կոռումպացված վարչակարգից, յուրաքանչյուր նվիրատվություն վստահության քվե է կոռումպացված ղեկավար էլիտային և ամենավերը նստած մարդկանց:

Օգտագործված գրականության ցանկ

"Бек", (7 Апрель, 2010), *"Чем владеет политическая элита Армении. Часть 1": Առերված է 2010-ին*
[www.wek.ru`](http://www.wek.ru) <http://zlmedia.wordpress.com/2010/04/07/elite-owns-1/-ից>

«News.am», (9 օգոստոսի, 2010), *«Ռոտե՞ղ է հանգստանում Ռոբերտ Քոչարյանը»:* Առերված է 2010-ին [www.news.am`](http://www.news.am) <http://zlmedia.wordpress.com/2010/08/09/kocharyan-rest/-ից>

«Panorama.am», (4 սեպտեմբերի, 2007), *«Գլխավոր դատախազը հույս ունի, որ Ալբերտ Ղազարյանի սպանությունը կբացահայտվի»:* Առերված է 2011-ին [www.panorama.am`](http://www.panorama.am)
http://zlmedia.wordpress.com/2007/09/04/albert_ghazaryan/-ից

«Panorama.am», (15 ապրիլի, 2011ա), *«Գիերմո Տոլոսա. հարկահավաքման մակարդակը Հայաստանում շատ ցածր է»:* Առերված է 2011-ին [www.panorama.am`](http://www.panorama.am)
<http://zlmedia.wordpress.com/2011/04/15/tolosa-tax/-ից>

«Panorama.am», (27 հունվարի, 2011բ), *«Ռվբե՞ր են վերևներից կենսաթոշակառուների 200 դրամները պահանջել»:* Առերված է 2011-ին [www.panorama.am`](http://www.panorama.am)
<http://zlmedia.wordpress.com/2011/01/27/grigoryan-200-pension/-ից>

«Slaq.am», (5 նոյեմբերի, 2010), *«2եկույց «ԳեոՊրոմայնինգ Գոլդ» ընկերության հարկային խուսափումների մասին»:* Առերված է 2011-ին [www.slaq.am`](http://www.slaq.am)
<http://zlmedia.wordpress.com/2010/11/05/geopromining-slaq/-ից>

«Sportinfo.am», (26 օգոստոսի, 2009), *«Սևանա լճում կայացավ վինդսերֆինգի առաջնությունը»:* Առերված է 2010-ին [www.sportinfo.am`](http://www.sportinfo.am) <http://zlmedia.wordpress.com/2009/08/26/wind-surfing-championship/-ից>

«Ա1+» գործակալություն, (5 նոյեմբերի, 2010), *««ԳեոՊրոմայնինգ Գոլդ» խուսափումը հարկերից»:* Առերված է 2011-ին [www.a1plus.am`](http://www.a1plus.am)
<http://zlmedia.wordpress.com/2010/11/05/geopromining-tax-evasion/-ից>

«Ա1+» գործակալություն, (22 ապրիլի, 2011), *«Սարգսյանը նիստ էր հրավիրել»:* Առերված է 2011-ին [www.a1plus.am`](http://www.a1plus.am) <http://zlmedia.wordpress.com/2011/04/22/tsarukyan-security/-ից>

«Ազատություն» ռադիոկայան, (23 մարտի, 2011), «Վազգեն Խաչիկյանը արձագանքում է ՎԴ-ի բացահայտումներին»: Առբերված է 2011-ին www.azatutyun.am`
<http://zlmedia.wordpress.com/2011/03/23/khachikyan-comments/-ից>

«Առաջին լրատվական» գործակալություն, (17 փետրվարի, 2011ա), «Ճիշված հույսեր»: Առբերված է 2011-ին www.1in.am` <http://zlmedia.wordpress.com/2011/02/17/smashed-hopes/-ից>

«Առաջին լրատվական» գործակալություն, (26 ապրիլի, 2011բ), «Տրանսֆերտների 10% աճը հանգեցնում է ՀՆԱ-ի 0.4% աճի»: Առբերված է 2011-ին www.1in.am`
<http://zlmedia.wordpress.com/2011/04/26/transfer-gdp-vahevardanyan/-ից>

«Առաջին լրատվական» գործակալություն, (12 մայիսի, 2011գ), «Մահացած կենսաթոշակառուների տարեկան բյուջեն»: Առբերված է 2011-ին www.1in.am`
<http://zlmedia.wordpress.com/2011/05/12/pension-details/-ից>

«Առավոտ» օրաթերթ, (1998), «Նախկինների մուտքն արգելված է»: Առբերված է 2010-ին newspaper.archive.am` <http://zlmedia.wordpress.com/1998/07/13/raffi-manushak/-ից>

«Առավոտ» օրաթերթ, (1999), «300 Հագար Լոռու Մարզի Համար»: Առբերված է 2010-ին newspaper.ypc.am` <http://zlmedia.wordpress.com/1999/07/12/greek-armenian-donation/-ից>

«Առավոտ» օրաթերթ, (6 մայիսի, 2006), «ԼՂՀ նախագահը դժգոհ է»: Առբերված է 2010-ին newspaper.ypc.am` <http://zlmedia.wordpress.com/2006/05/06/ghukasyan-unhappy/-ից>

«Արմենիդես», (27 օգոստոսի /August/, 2010), ««Կապուտակ Սեւան»-ում ՀՀ նախագահի հիմնադրամի ֆինանսավորմամբ հանգստացել է 70 հաշմանդամ երեխա»: Առբերված է 2010-ին <http://zlmedia.wordpress.com/2010/08/27/kaputak-sevan-disabled/-ից>

«Ժամանակ» օրաթերթ, (5 ապրիլի, 2007), Սերժին թողեք իրա տեղը, իմ որդուն` իրա: Առբերված է 2011-ին [www.armtown.am](http://www.armtown.am)` <http://zlmedia.wordpress.com/2007/04/05/dod-tax/-ից>

«Ժամանակ» օրաթերթ, (12 փետրվարի, 2011), «Մի քանի հետաքրքիր թիվ` ԱՎԾ-ից»: Առբերված է 2011-ին «Առաջին լրատվական» գործակալություն ([www.1in.am](http://www.1in.am))`
<http://zlmedia.wordpress.com/2011/02/12/shadow-employment/-ից>

«Լրագիր» Էլ. թերթ, (13 մայիսի, 2011), «Մահվան լուրն ո՞վ պիտ տանի»: Առբերված է 2011-ին www.lragir.am` <http://zlmedia.wordpress.com/2011/05/13/khachikyan-election/-ից>

«Հայելի» ակումբ, (7 հուլիսի, 2007), «Հայելի ակումբի հյուրերն են ՀՀԴ կուսակցության անդամ Արծվիկ Մինասյանը և Ժառանգություն կուսակցության անդամ Արմեն Մարտիրոսյանը»:

- Առքերված է 2010-ին [www.hayeli.am`](http://www.hayeli.am) <http://zlmedia.wordpress.com/2007/07/07/hayeli-artsvik/-ից>
- «Հայկական ժամանակ» օրաթերթ, (19 դեկտեմբերի, 2007), «Փող է պետք»: Առքերված է 2010-ին [www.hzh.am`](http://www.hzh.am) <http://zlmedia.wordpress.com/2007/12/19/forced-donations/-ից>
- «Հայկական ժամանակ» օրաթերթ, (29 սեպտեմբերի, 2009), «Անիմաստ ծախսեր»: Առքերված է 2010-ին [www.armtimes.com`](http://www.armtimes.com) <http://zlmedia.wordpress.com/2009/09/29/senseless-expenses/-ից>
- «Հրապարակ» օրաթերթ, (27 հոկտեմբերի, 2010), «Գեներալը, կազինոն ու չարաբաստիկ թիվը»: Առքերված է 2011-ին [www.hraparak.am`](http://www.hraparak.am) http://zlmedia.wordpress.com/2010/10/27/yeranosyan_casino/-ից
- «Նովոստի-Արմենիա», (7 հուլիսի, 2007), «ՀՀ Նախագահը Սևանում բացեց հանրապետությունում առաջին՝ վինդսերֆինգի կենտրոնը»: Առքերված է 2010-ին [www.ar.newsarmenia.ru`](http://www.ar.newsarmenia.ru) <http://zlmedia.wordpress.com/2007/07/23/wind-surfing-kocharyan/-ից>
- Arka News Agency. (10 դեկտեմբերի /December/, 2007), *"Central Bank of Armenia Intends to Release Currency Exchange Rate Fluctuation Analysis After Presidential Election"*: Առքերված է 2010-ին [www.arka.am`](http://www.arka.am) <http://zlmedia.wordpress.com/2011/07/14/exchange-rate-2007/-ից>
- Asbarez Daily. (26 November, 2010), *"\$20.8 Million Pledged in Armenia Fund Telethon"*: Առքերված է 2011-ին [www.asbarez.com`](http://www.asbarez.com) <http://zlmedia.wordpress.com/2010/11/26/armenia-fund-total/-ից>
- Barbara Arel, Richard G. Brody, and Kurt Pany. (January, 2005), *"Audit Firm Rotation and Audit Quality"*: Առքերված է 2010-ին The CPA Journal (www.nysscpa.org)` <http://zlmedia.wordpress.com/2005/01/30/audit-firm-rotation/-ից>
- Barsam, Vartkes. (2008). *"'Hayastan' All-Armenia Fund Hires People to Play Games"*: Առքերված է 2011-ին [barsameng.blogspot.com`](http://barsameng.blogspot.com) <http://www.mediafire.com/?1gim11lbmnt-ից>
- Charity Navigator. (առանց ամսաթվի). *"Our Rating Table"*: Առքերված է 2010-ին [www.charitynavigator.org`](http://www.charitynavigator.org) <http://zlmedia.wordpress.com/2011/07/15/ratings-table/-ից>
- Davoodi, Hamid R. and Grigorian, David A. (May, 2007). *"Tax Potential vs. Tax Effort: A Cross-Country Analysis of Armenia's Stubbornly Low Tax Collection"*: Առքերված է 2011-ին [www.imf.org`](http://www.imf.org) <http://zlmedia.files.wordpress.com/2011/04/imf-tax-issue.pdf-ից>
- Dunning, Casey. (11 January, 2011). *"MCC Board Meeting: Georgia and Ghana Eligible for Second Compacts; Threshold Decision Delayed"*: Առքերված է 2011-ին Center for Global Development (blogs.cgdev.org)` http://zlmedia.wordpress.com/2011/01/14/armenia_mcc/-ից

- Grigorian, David. A., Melkonyan, Tigran A. (February, 2011). "Destined to Receive: The Impact of Remittances on Household Decisions in Armenia". *Review of Development Economics*, 15(1), Էջեր 139-153.
- Hovannisian, Garin. (2010). *Family of Shadows*. New York: HarperCollins.
- Manoogian, Ara K. (8 January, 2007ա). "*Haygazyan Update*": Առթերված է 2010-ին Martuni or Bust!!! (aramanoogian.blogspot.com)՝ <http://aramanoogian.blogspot.com/2007/01/haygazyan-update.html>-ից
- Manoogian, Ara K. (9 January, 2007բ). "*Director of All Armenia Fund not happy with recent post on MOB*": Առթերված է 2010-ին Martuni or Bust!!! (aramanoogian.blogspot.com)՝ <http://aramanoogian.blogspot.com/2007/01/director-of-all-armenia-fund-not-happy.html>-ից
- Millennium Challenge Corporation. (11 March, 2009). *New MCC Board of Directors Reviews Partnerships to Combat Global Poverty*: Առթերված է 2011-ին www.mcc.gov: <http://zlmedia.wordpress.com/2009/03/11/mcc-press-release/>-ից
- Policy Forum Armenia (PFA). (July, 2008). "*Armenia's 2008 Presidential Election: Select Issues And Analysis*": Առթերված է 2011-ին www.pf-armenia.org՝ http://www.pf-armenia.org/fileadmin/pfa_uploads/PFA_Election_Report--FINAL.pdf-ից
- Policy Forum Armenia (PFA). (August, 2010). *Armenia-Diaspora Relations: 20 Years Since Independence*: Առթերված է 2011-ին www.pf-armenia.org՝ http://www.pf-armenia.org/fileadmin/pfa_uploads/Diaspora_Forum/PFA_Diaspora_Report.pdf-ից
- Sachs, Jeffrey D. and Warner, Andrew M. (November, 1997). "*Natural Resource Abundance And Economic Growth*": Առթերված է 2011-ին www.cid.harvard.edu: <http://zlmedia.files.wordpress.com/2011/04/natresf5.pdf>-ից
- Terzian, Bédros. (22 February, 2011). *Pour le Fonds Arménien, par Bédros Terzian*: Առթերված է 2011-ին Nouvelles d'Arménie (www.armenews.com)՝ <http://zlmedia.wordpress.com/2011/02/22/pour-le-fonds-armenien/>-ից
- TheTruthMustBeTold.com. (14 February, 2011). *Deleted Forum: "Toute la vérité sur le Fonds Pan-Arménien"*: Առթերված է 2011-ին www.thetruthmustbetold.com՝ <http://www.thetruthmustbetold.com/deleted-forum/>-ից

THR staff. (15 February, 2011). *"Former MGM Owner Kirk Kerkorian Gifts \$200 Mil to UCLA"*: Առբերված է 2011-ին Hollywood Reporter (www.hollywoodreporter.com)`
<http://zlmedia.wordpress.com/2011/02/02/kirk-ucla/>-ից

Toranian, Ara. (14 February, 2011). *"Suppression du fil de discussion sur le fonds arménien"*: Առբերված է 2011-ին Nouvelles d'Arménie Forums (www.armenews.com)`
<http://www.armenews.com/forums/viewtopic.php?id=11577>-ից

WikiLeaks. (9 февраля, 2011). *«Мы хотим жить сейчас»*: Առբերված է 2011-ին "Русский Репортер" (www.rusrep.ru)` http://zlmedia.wordpress.com/2011/02/09/wiki_emigration/-ից

Ազատյան, Նորայր, (31 հոկտեմբերի, 2003), *«ՊԴ-ն հայտարարվում է սնա՞նկ»*: Առբերված է 2011-ին «Չորրորդ ինքնիշխանություն» օրաթերթ (www.chi.am)`
http://zlmedia.wordpress.com/2003/10/31/bankrupt_defense/-ից

Ավետյան, Արմինե, (15 հոկտեմբերի, 2006), *«Ախ իմ Հայաստանի ջուրը»*: Առբերված է 2011-ին «168 ժամ» շաբաթաթերթ (www.168.am)`
http://zlmedia.wordpress.com/2006/10/15/yeranosyan_lori/-ից

Ավետյան, Արմինե, (31 օգոստոսի, 2007), *«Վանաձորում համարյա արտակարգ դրություն»*: Առբերված է 2011-ին «168 ժամ» շաբաթաթերթ (www.168.am)`
http://zlmedia.wordpress.com/2007/08/31/vanadzor_prosecutor/-ից

Մկրտչյան, Արմեն, (2001), *«Տոկոսի տակ չեն»*: Առբերված է 2010-ին «Հայկական ժամանակ» օրաթերթ ([newspaper.ypc.am](http://www.newspaper.ypc.am))` <http://zlmedia.wordpress.com/2001/07/15/haaf-allowances/>-ից

Բաբաջանյան, Ավետիս, (1998), *««ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԸ ԿՓԼՈՒՉՎԻ»*: Առբերված է 2010-ին «Առավոտ» օրաթերթ ([newspaper.ypc.am](http://www.newspaper.ypc.am))`
<http://zlmedia.wordpress.com/1998/05/13/paskevichyan-interview/>-ից

Բաղդասարյան, Էդիկ, (10 հոկտեմբերի, 2003), *«Ամենագոր գեներալը»*: Առբերված է 2011-ին «Հետք» Online (www.hetq.am)` http://zlmedia.wordpress.com/2003/10/10/super_yeranosyan/-ից

Բաղդասարյան, Էդիկ, (26 մայիսի, 2008ա), *«...երբ բարերարը, հիմնադրամը, շահառուն եւ կապալառուն դժգոհ են»*: Առբերված է 2010-ին «Հետք» Online (www.hetq.am)`
<http://zlmedia.wordpress.com/2008/05/26/aghabekeyants-interview-arm/>-ից

Բաղդասարյան, Էդիկ, (13 հոկտեմբերի, 2008թ), «*Բանանային պատմություն բանանային ճայաստանում*»: Առբերված է 2011-ին «Յետք» Online (www.hetq.am)՝
<http://zlmedia.wordpress.com/2008/10/06/banana-tale-arm/-ից>

Բաղդասարյան, Էդիկ, (21 հուլիսի, 2008գ), «*Բանան արտահանող ճայաստանը*»: Առբերված է 2011-ին «Յետք» Online (www.hetq.am)՝ <http://zlmedia.wordpress.com/2008/07/21/banana-armenia/-ից>

Բաղդասարյան, Էդիկ, (5 նոյեմբերի, 2010), «*Վերահսկիչ պալատն առաջարկում է «ԳեոՊրոՄայնինգ Գոլդ»-ին զրկել լիցենզիայից*»: Առբերված է 2011-ին «Յետք» Online (www.hetq.am)՝ <http://zlmedia.wordpress.com/2010/11/05/geopromining-violation/-ից>

Բարսեղյան, Լաուրա, (1998), «*Բաց նամակ՝ «ճայաստան» համահայկական հիմնադրամի գործադիր տնօրենի պաշտոնակատար պրն Րաֆֆի Յովհաննիսյանին*»: Առբերված է 2010-ին «Իրավունք» շաբաթաթերթ (newspaper.ypc.am)՝
<http://zlmedia.wordpress.com/1998/07/18/open-letter-haaf/-ից>

Բարսեղյան, Լուսինե, (2002), «*Սկիռուքահայերն Էլ «քցել» գիտեն*»: Առբերված է 2010-ին «Ջայկական ժամանակ» օրաթերթ (newspaper.ypc.am)՝
<http://zlmedia.wordpress.com/2002/07/15/unpaid-pledges/-ից>

Բարսեղյան, Լուսինե, (19 նոյեմբերի, 2008), «*Ինչու են լռում գեներալները*»: Առբերված է 2011-ին «Ջայկական ժամանակ» օրաթերթ (www.armtimes.com)՝
http://zlmedia.wordpress.com/2008/11/19/silent_generals/-ից

Բրոնզեան, Յարութ, (24 նոյեմբերի, 2010), «*«Ջայաստան» հիմնադրամի հեռուստամարաթոն, մաս 2» /"Armenia Fund Telethon, Part 2"/*: Առբերված է «Վերադարձ» (www.returntoarmenia.com)՝ <http://www.returntoarmenia.com/-ից>

Եսայան, Անահիտ, (մայիս, 2001), «*2001-ը «Ջայաստան» հիմնադրամին պարտավորեցնում է*»: Առբերված է 2010-ին «Ջայոց Աշխարհ» օրաթերթ (newspaper.ypc.am)՝
<http://zlmedia.wordpress.com/2001/05/18/kocharyan-fund-statement/-ից>

Չախարյան, Աննա, (17 նոյեմբերի, 2006), «*Եթե հարկը մեծ է, մի մոռժեք*»: Առբերված է 2010-ին «Ջայկական ժամանակ» օրաթերթ (newspaper.ypc.am)՝
<http://zlmedia.wordpress.com/2006/11/17/fundraising-discrepancies/-ից>

Չախարյան, Աննա, (17 հոկտեմբերի, 2009ա), «*Արդեն փոխանցվել է 10 միլիոն դոլար*»: Առբերված է 2011-ին «Ջայկական ժամանակ» օրաթերթ (www.armtimes.com)՝
<http://zlmedia.wordpress.com/2009/10/17/10-million-haaf/-ից>

Չախարյան, Աննա, (17 սեպտեմբերի, 2009թ), *«Դատախազի սպանության քրգործը կասեցված է»:*
Առբերված է 2011-ին «Հայկական ժամանակ» օրաթերթ (www.armtimes.am)`
http://zlmedia.wordpress.com/2009/09/17/vanadzor_prosecutor_hzh/-ից

Չաքարյան, Արմեն, (օգոստոսի, 1999), *Մանուշակ Պետրոսյան. «Լռելը եւս քաղաքականության ձև է»:*
Առբերված է 2010-ին «Առավոտ» օրաթերթ (newspaper.ypc.am)`
<http://zlmedia.wordpress.com/1999/08/13/manushak-construction/-ից>

Թունյան, Բաբկեն, (29 մայիսի, 2006), *«Կառավարության շռայլ նիստ»:*
Առբերված է 2011-ին «168 ժամ» շաբաթաթերթ (www.168.am)` <http://zlmedia.wordpress.com/2006/05/29/vorotan-fund/-ից>

Խանումյան, Քրիստինե, (1 նոյեմբերի, 2006), *«Հիմնադրամ-ԼՂՀ. հակասությունները խորանում են»:*
Առբերված է 2010-ին «Հայկական ժամանակ» օրաթերթ (www.hzh.am)`
<http://zlmedia.wordpress.com/2006/11/01/haaf-vs-artsakh/-ից>

Խանումյան, Քրիստինե, (3 Փետրվարի, 2010), *«Տենդերը շահեց «Հյուսիս-Հարավը» ձախողողներից մեկը»:*
Առբերված է 2010-ին «Ժամանակ» օրաթերթ (www.zhamanak.com)`
<http://zlmedia.wordpress.com/2010/02/03/worst-traditions/-ից>

Ծառուկյան, Գագիկ, (2008), *«Գագիկ Ծառուկյանը հարկերի մասին»:*
Առբերված է 2011-ին [www.youtube.com` http://www.youtube.com/watch?v=PpAfz6DXjas-ից](http://www.youtube.com/watch?v=PpAfz6DXjas)

Հ.Բ, (19 նոյեմբերի, 2003), *«Գումար, ինչպես միշտ, չի պարտադրվում»:*
Առբերված է 2010-ին «Առավոտ» օրաթերթ (newspaper.ypc.am)`
<http://zlmedia.wordpress.com/2003/11/19/fundraising-schools/-ից>

Հակոբյան, Աննա Վ, (11 մայիսի, 2004), *«Տրոհում հանուն համազգայինի»:*
Առբերված է 2010-ին «Հայկական ժամանակ» օրաթերթ (newspaper.ypc.am)`
<http://zlmedia.wordpress.com/2004/05/11/haaf-fundraising/-ից>

Հակոբյան, Աշոտ, (25 հունիսի, 2007ա), *«Առաջաստները հոգնել են անհողմությունից»:*
Առբերված է 2010-ին «Առավոտ» օրաթերթ (www.aravot.am)`
<http://zlmedia.wordpress.com/2007/06/25/sail-sevan/-ից>

Հակոբյան, Գոհար, (7 դեկտեմբերի, 2007), *««Կապուտակ Սևանի» սպասուհին՝ դպրոցի տնօրեն»:*
Առբերված է 2010-ին «Առավոտ» օրաթերթ (www.aravot.am)`
<http://zlmedia.wordpress.com/2007/12/07/aravot-kaputak/-ից>

Համբարձումյան, Համբարձում, (24 նոյեմբերի, 2010), «Ծաղկածորը՝ Ծախսածոր»: Առբերված է 2011-ին «Հրապարակ» օրաթերթ (www.hraparak.am)՝ <http://zlmedia.wordpress.com/2010/11/24/tsaghkadzor-tsakhsadzor/-ից>

Հայրումյան, Նաիրա, (19 ապրիլի, 2011), «Հանքերը դո՞ւրս են գալիս ստվերից»: Առբերված է 2011-ին «Լրագիր» Էլ. թերթ (www.lragir.am)՝ <http://zlmedia.wordpress.com/2011/05/19/mining-shadow/-ից>

ՀՀՀ, (առանց ամսաթվի), «Անի» թաղամասի մանկական արվեստի կենտրոն: Առբերված է 2011-ին www.himnadram.org՝ <http://zlmedia.wordpress.com/2011/07/13/ani-kindergarten/-ից>

ՀՀՀ, (2006), «Ծաղկածոր քաղաքի 4-րդ հատվածի դահուկուղու եւ 2 ավտոկայանատեղի կառուցում»: Առբերված է 2011-ին www.himnadram.org/: <http://zlmedia.wordpress.com/2006/04/19/tsaghkadzor-ski-parking-arm/-ից>

ՀՀՀ, (23 հուլիսի, 2007ա), «Սեւանը կիյուրընկալի առագաստային սպորտաձեւերի սիրահարներին»: Առբերված է 2010-ին www.himnadram.org՝ <http://zlmedia.wordpress.com/2007/07/23/wind-surfing-haaf/-ից>

ՀՀՀ, (2007բ), «ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Սեւանա լճի ափին առագաստային մարզաձեւերի սպորտային բազայի շինարարություն եւ կահավորում»: Առբերված է 2010-ին www.himnadram.org՝ <http://zlmedia.wordpress.com/2007/07/23/haaf-sailing-school-arm/-ից>

ՀՀՀ, (2007գ), «Ծաղկածոր քաղաքի ճոպանուղու ավտոկայանատեղի կառուցում»: Առբերված է 2011-ին www.himnadram.org՝ <http://zlmedia.wordpress.com/2007/04/19/tsaghkadzor-parking/-ից>

ՀՀՀ, (2007դ), «Ծաղկածոր քաղաքի ճոպանուղու տեխնիկական հսկողություն»: Առբերված է 2011-ին www.himnadram.org՝ <http://zlmedia.wordpress.com/2007/04/19/tsaghkadzor-supervision-1-arm/-ից>

ՀՀՀ, (2007ե), «ՀՀ Կոտայքի մարզի Ծաղկածոր քաղաքի ճոպանուղու նախագիծ եւ փորձաքննություն»: Առբերված է 2011-ին www.himnadram.org՝ <http://zlmedia.wordpress.com/2007/04/19/tsaghkadzor-design-arm/-ից>

ՀՀՀ, (2007զ), «Ծաղկածոր քաղաքի ճոպանուղու տեխնիկական հսկողություն»: Առբերված է 2011-ին www.himnadram.org՝ <http://zlmedia.wordpress.com/2007/04/19/tsaghkadzor-supervision-2-arm/-ից>

Հովհաննիսյան, Կարին, (30 սեպտեմբերի, 2010), «Կարին Հովհաննիսյանը քննարկում է «Ստվերների ընտանիքը» «Barnes n' Noble»-ում»: Առբերված է «Հորիզոն» հայկական հեռուստաընկերություն: <http://www.youtube.com/watch?v=RnC8BZ6TFng>-ից

Մամիկոնյան, Նահիրա, (21 ապրիլի, 2006), «Գրիշան Նան «Կրիշա» է»: Առբերված է 2011-ին «Առավոտ» օրաթերթ (www.aravot.am)` http://zlmedia.wordpress.com/2006/04/21/grisha_krishna/-ից

Մանուկյան, Արա Խ, (06 01, 2011), «Ողջ ճշմարտությունը «Հայաստան» Համահայկական Հիմնադրամի մասին (մաս 1-ին)»: Առբերված է 2011-ին «Հրապարակ» օրաթերթ (www.hraparak.am)` <http://www.hraparak.am/2011/01/06/voxbj-chshmarutyune-hayastan-hamahayakan-himnadrami-masin/>-ից

Մուքոյան, Գայանե, (5 մարտի, 1999), «Թույլ չտանք, որ «Հայաստան» հիմնադրամը դառնա առեւտրային եւ հովանավորչական շահերի գոհ»: Առբերված է 2010-ին «Ազգ» օրաթերթ (newspaper.ypc.am)` <http://zlmedia.wordpress.com/1999/03/05/raffi-fund/>-ից

Շամշյան, Գագիկ, (26 հուլիսի, 2007), «Թալանի մասին նոր են հիշել»: Առբերված է 2011-ին «Առավոտ» օրաթերթ (www.aravot.am)` http://zlmedia.wordpress.com/2007/07/26/vanadzor_yeranosyan/-ից

Պասկևիչյան, Տիգրան, (12 դեկտեմբերի, 2004), «Համահայկական հիմնադրամ, թե՞ մեծահարուստների ակումբ»: Առբերված է 2010-ին «Առավոտ» օրաթերթ (www.aravot.am)` <http://zlmedia.wordpress.com/2004/12/12/haaf-paskevichyan/>-ից

Սեյրանյան, Սաթիկ, (2002), «Ամենաթողության պտուղներից»: Առբերված է 2010-ին «Առավոտ» օրաթերթ (newspaper.ypc.am)` http://zlmedia.wordpress.com/2002/02/02/grisha_harutiunyan/-ից

Սիմոնյան, Արփինե, (28 հունվարի, 2011), «Նախարարը փափուկ բարձ է դրել»: Առբերված է 2011-ին «Առավոտ» օրաթերթ (www.aravot.am)` <http://zlmedia.wordpress.com/2011/01/28/grigoryan-200-dram/>-ից

Սիմոնյան, Սյուզան, (19 մայիսի, 2009), «Ինչ են թաքցնում հիմնադրամի ետեւում»: Առբերված է 2010-ին «Հրապարակ» օրաթերթ (www.hraparak.am)` <http://zlmedia.wordpress.com/2009/05/19/haaf-hiding-something/>-ից

Քոթանջյան, Ս, (12 նոյեմբերի, 2010), ««Հայաստան» հիմնադրամի մասին առասպելների ցրումը».
<http://www.youtube.com/watch?v=WIqkniBuwBk>, (Ռ. Թովմասյան, Չրուցող) «Հորիզոն» հայկական հեռուստաընկերություն, Լուս Անջելես:

Հավելված N91

Ճուտով Արա Վարդանյանի հետ հեռուստաբանավեճն ուղիղ հեռուստաեթերում

Արա Խ. Մանուկյան

Մարտի 7, 2011

www.thetruthmustbetold.com/hy/2011/03/07/ara-vardanyan-debate-fund-activities-live-on-tv-eng/

Հետաքննող լրագրող և իրավապաշտպան Արա Խ. Մանուկյանի հեղինակած «Անե՞ղ Նվիրատվություն, թե՞ չանե՞լ» «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի մասին ուղեցույցը շուտով կդառնա Լոս Անջելեսում ուղիղ եթերով հեռարձակվելիք հեռուստաբանավեճի առարկա: Ըստ նախնական պայմանավորվածության՝ բանավեճի մասնակիցները հետևյալն են. «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի գործադիր տնօրեն Արա Վարդանյանը, հիմնադրամի ԱՄՆ արևմտյան շրջանի գործադիր տնօրեն Սարգիս Քոթանջյանը և վերոնշյալ ուղեցույցի հեղինակ Արա Խ. Մանուկյանը:

Արա Վարդանյանը հերքել է ուղեցույցի բովանդակությունը՝ ասելով, որ հոդվածում ներկայացված բոլոր փաստերը բամբասանքներ են և, ավելին, մեր կազմակերպության հետ ընդհանուր ոչինչ չունեն»: 2011 թ. մարտի 2-ին նա արել է հետևյալ հայտարարությունը. «Ե՛վ ես, և՛ Սարգիս Քոթանջյանը պատրաստ ենք ցանկացած պահի նստել Ձեզ հետ և զրուցել այս ամենի մասին որևէ հայկական հեռուստատեսության ուղիղ եթերում: Եկեք տեսնենք, թե ինչն է ճիշտ և ինչը՝ սխալ»:

«Անե՞ղ Նվիրատվություն, թե՞ չանե՞լ» ուղեցույցն ամենաթարմ և համապարփակ ուսումնասիրությունն է, որը հարցականի տակ է դնում «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի գործունեության արդյունավետությունը: Ուղեցույցի չորս մասերից երեքը կարելի է գտնել www.thetruthmustbetold.com կայքում: Հեռուստաբանավեճի հեռարձակման ամսաթիվն ու այլ մանրամասներ կհաղորդվեն շուտով:

Հավելված N2

«Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի ծածկադմբիցը մերկացված է

Արա Խ. Մանուկյան

Հուլիսի 8, 2011

www.thetruthmustbetold.com/hy/2011/07/08/haaf-cover-up/

Մինչ աշխատում էի ուղեցույցի ավարտական մասի վրա, երրորդ մասը ավելի ու ավելի էր գրավում «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի գործունեությունից թե գոի թե դժգոի անձանց ուշադրությունը: Ծիշտ է ուշացումով, սակայն առաջին անգամ ուղեցույցին արձագանքեց հիմնադրամի գործադիր տնօրեն Արա Վարդանյանը երկարաշունչ մեկնաբանության տեսքով: Նա հայտարարեց. «Որպես Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամի ներկայիս Գործադիր Տնօրեն ես հայտարարում եմ, որ Արա Մանուկյանի կողմից տպագրված հոդվածները ուղակի գրպարտություն են և նա փորձ է կատարում ստվեր գցել Համահայկական Հիմնադրամի բարի անվան վրա» (մեկնաբանություն #33/անգլ):

Մի շարք մեկնաբանությունների միջոցով արտահայտված նրա հիմնական ուղերձը նորություն չէ. «Միթե կարելի է չնկատել այն հարյուրավոր դպրոցները, բնակելի տները, ջրատարները, հիվանդանոցները, գազատարները, մանկապարտեզները որոնք Համահայկական Հիմնադրամը կառուցել է Հայաստանում և Արցախում» (մեկնաբանություն #6/հայ): Մասնակի վերաշարադրմամբ այս հայտարարությունը հնչեցնում են հիմնադրամի բոլոր ներկայացուցիչներն ու աննկուն աջակիցները (Արա Վարդանյանը, Սարգիս Քոթանջյանը, Վարդան Փարթամյանը, Ստեփան Փարթամյանը և այլք) ի պատասխան կոռուպցիայի կամ ցածր որակի վերաբերյալ մեղադրանքներին: Այս տեսակ արձագանքը հայտնի ասացվածքի թարգմանությունն է. «Նվիրված ձիու ատամները չեն հաշվում»:

Ես՝ Արա Խ. Մանուկյանս, արդ հայտարարում եմ, որ ինձ հաջողվել է նկատել այն հարյուրավոր դպրոցներն ու հիվանդանոցները, որոնք Համահայկական Հիմնադրամը կառուցել է Հայաստանում և Արցախում հաճախ շատ ավելի ցածրորակ, քան կարելի էր ենթադրել ծախսված գումարի չափից: Խնդիրն այն է, որ այս ծրագրերը Հայաստանի և Արցախի կառավարությունների բնական պարտականություններն են, որոնք ունեն ավելի շատ ու ավելի լավ կառուցելու ներուժը, եթե

կոռուպցիան նվազեցնելու և հարկահավաքն ինչպես աղքատի, այնպես էլ հարուստի վրա տարածելու բավականաչափ քաղաքական կամք ունենալին: Եթե այս իշխանությունները ի գործու չեն այսքանն անելու համար, ապա ո՞ր արժանիքների համար են նրանք ղեկավարում հիմնադրամը: Հաշվի առնելով նրանց տկարությունը՝ երկու երկրների ղեկավարություններն առհասարակ անելիք չունեն «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի նախագահությունում և, հետևաբար, պետք է հեռանան:

Չնայած ուսումնասիրության վրա վարկաբեկել հիմնադրամի գործադիր տնօրենի փորձերին, գտնվեցին անձինք, ովքեր պաշտպանեցին ուղեցույցը: Այն բանից հետո, երբ իբրև «K» ներկայացած անանուն մի օգտատեր հայտարարեց, որ ուսումնասիրության արդյունքների առաջացրած հիասթափության պատճառով ինքն «այժմ նախկին նվիրատու» է, քննարկմանը միացավ «Pahakazor» մականունով մի օգտատեր: Ինչպես բառն է հուշում, այս անձնավորությունը ստանձնել էր հիմնադրամի պահապան հրեշտակի դերը՝ ճշշելով հիմնադրամի մասին անհարմար կարծիքները: Այդ գործում զարմանալի նմանություններ դրսևորվեցին Պահակագործի և հիմնադրամի գործադիր տնօրենի միջև:

Ինչպես Արա Վարդանյանը, Պահակագործը ևս չուզեցավ հասկանալ, թե ինչու են կոռումպացված իշխանավորները ներկայացված «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի մասին ուսումնասիրության մեջ: Ինչպես Արա Վարդանյանը, Պահակագործը տվյալ ուղեցույցը հավասարեցրեց ասեկոսեների հավաքածուի: Ինչպես Արա Վարդանյանը, հիմնադրամի պահապան հրեշտակը նույնպես հետաքրքրվում էր՝ արդյոք հիմնադրամը քննադատողները երբևէ քաշել են երևանյան գրասենյակ կամ որևիցե ծրագրի վայր այցելելու նեղությունը: Երկուսն էլ մեկնաբանություններ էին թողել, ուղեցույցի երրորդ մասի թե՛ հայկական և թե՛ անգլիական տարբերակի տակ: Նրանց դիրքորոշումների նմանությունները մեջս հետաքրքրությունն առաջացրին պարզելու, թե ով է իրականում Պահակագործը: Ես ունեի նրա ինքնության վերաբերյալ իմ լուրջ կասկածները, դրա համար էլ Արթուր անունով մի օգտատեր կերտեցի ում առաքելությունը պիտի լիներ մականվան հետևում թաքնված իրական անձնավորության մերկացումը: Տարբեր մեկնաբանությունների հետևյալ դրվագներում այսպես է ինքն իրեն ներկայացնում Պահակագործը.

1. «Հիշում ե՞ք, թե մենք ինչքան օգնություն ուղարկեցինք Հայաստան երկրաշարժից հետո՝ 1988-ին ու 1989-ին» (մեկնաբանություն #11/անգլ):
2. «Ես նվիրատու եմ, ով առնվազն տարին մեկ փորձում է մեկնել Հայաստան» (մեկնաբանություն #18/անգլ):
3. «Ինչպես արդեն նշել եմ, ես «Հայաստան» հիմնադրամի վաղեմի նվիրատու եմ, ում հուզում է, թե ուր են հասնում նվիրատվությունները: Այցելել եմ «Հայաստան»

հիմնադրամի մի քանի ծրագրեր, խոսել եմ այդ գյուղերի բնակիչների հետ, կապալառուների ու Հայաստանում «Հայաստան» հիմնադրամի աշխատակիցների հետ» (մեկնաբանություն #55/անգլ):

4. «Ես որ իրոք այցելում եմ հիմնադրամի հայաստանյան գրասենյակն ու ամեն կերպ աշխատում եմ գնալ այն գյուղերը, որտեղ իրականացվում են ծրագրերը, և ես իրոք ճշտում եմ հիմնադրամի ֆինանսական բաժնի հետ, թե ուր են գնում իմ փողերը» (մեկնաբանություն #25/անգլ):

Առաջին հայտարարությունից կարելի է ենթադրել, որ Պահակագործը սփյուռքահայ է, ով ԱՄՆ-ում բնակվում է դեռ ՍՍՀՄ փլուզումից առաջ և արդ բավականաչափ տարիքով է 1988 թ. Հայաստանին հումանիտար օգնություն ուղարկելու համար: Մնացած խոսքերը ենթադրում են, որ այս անձնավորությունն այնքան է տարված հիմնադրամով, վերջինիս ծրագրերով և նրա պատվի պաշտպանությամբ, որ հիմնադրամը պետք է պարզևատրի Պահակագործին նրա բացառիկ խանդավառության համար:

Նրա մականվան գուգլային որոնումն ինձ տարավ Asbarez.com, որտեղ Պահակագործը մեկնաբանություն էր արել այն մասին, որ Ռամկավար Ազատական կուսակցության ԱՄՆ Արևմտյան շրջանի ճյուղը չի կատարել 100.000 դոլար նվիրաբերելու իր խոստումը: Այս կարգի տեղեկությունը ևս մեկ ցուցիչ էր, որ Պահակագործը բավական սերտ առնչություն ունի «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի հետ: Երբ Արթուրը հարցրեց նրան՝ արդյոք աշխատում է հիմնադրամում, պատասխանը բացասական էր. «Տարիներ առաջ ես կամավորի կարգավիճակով զանգեր էի ընդունում հեռուստամարաթոնի ընթացքում» (մեկնաբանություն #55/անգլ): Իսկ ի պատասխան Արթուրի հարցմանը, թե որտեղից հայթայթել այդ գաղտնի տեղեկությունը, Պահակագործն ասաց. «Ստուգեցի տեղեկությունը, ու ճիշտ դուրս եկավ»:

(մեկնաբանություն #25/անգլ):

Հազիվ էր «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի ԱՄՆ արևմտյան շրջանի գործադիր տնօրեն Սարգիս Քոթանջյանը ոտք դրել մեկնաբանությունների ճակատամարտ, երբ նա պատահաբար կանգնեց մի ականի վրա, որը ցրիվ տվեց Պահակագործի թաքստոցը: Այս ուսումնասիրության դրդապատճառներից մեկը հանդիսացող հակասական հարցազրույցը տված Սարգիս Քոթանջյանի առաջին իսկ մեկնաբանությունը տեղ հասավ այն նույն IP հասցեից, որտեղից գալիս էին Պահակագործի մեկնաբանությունները:

Ինքնության հավելյալ ապացույց ունենալու նպատակով դիմեցի Միացյալ Թագավորությունում ապրող անկախ դատական լեզվաբանության մասնագետ, Ջոն Օլսոնին (John Olsson), ով Հյուսիսային Ուելսի Բանգորի համալսարանում դատական լեզվաբանության ծրագրի

համադրեցավար Է: Pahakazor մականունով հանդես եկող անձի ինքնությունը պարզելու նպատակով կազմված զեկույցում Ջոն Օլսոնը եզրակացրել է. «Իմ կարծիքով, դատելով ըստ հավանականությունների, պարոն Քոթանջյանը «Pahakazor»-ին վերագրվող տեքստերի հավանական հեղինակն է: Ըստ իս` երկու տեքստերի համար ընդհանուր առանձնահատկությունների համակցությունը ամենայն հավանականությամբ օգտագործվում է բնակչության միայն չնչին մասի կողմից»: Այսպիսով, այժմ կասկածներս հաստատված էին, իսկ Արթուրի առաքելությունը` կատարված: Չեկույցն ամբողջությամբ հասանելի է այստեղ` www.zlmedia.wordpress.com/2011/04/04/pahakazor-report/: Պահակագործի ակտիվ մասնակցությամբ քննարկումները կարելի է գտնել TheTruthMustBeTold.com կայքում հրապարակված “To Donate Or Not To Donate” (PART 3) և դրա հայկական տարբերակում:

Ինքնության այս բացահայտումն ինձ դրդեց հետ նայել որոշ մեկնաբանություններում Պահակագործի արած հայտարարություններին ընդհանրապես այլ լույսի տակ: Օրինակ, փորձում էի պատկերացնել, Սարգիս Քոթանջյանին 1988 թ.` վաղ պատանեկության շրջան Նոր-Նոր թևակոխած երևանցի մի դեռահաս, ում հաջողվում է ԱՄՆ-ից մարդասիրական օգնություն ուղարկել Խորհրդային Հայաստան: Եվս մի քանի արժանահիշատակ դրվագներ.

1. «Լոսանջելեսյան տնօրենը, ով YouTube-ում խոսում է «Հայաստան» հիմնադրամի մասին իրականում խելքը գլխին բաներ է ասում իբրև պրագմատիկ գործունյա անձնավորություն» (մեկնաբանություն #22/անգլ):
2. «Ես չեմ զարմանում, որ հիմնադրամը Նոր է հայտնաբերել այս գրառումը: Ես ինքս մոտ մի շաբաթ առաջ հայտնաբերեցի — Էնպես չի, Էլի, որ լայն ժողովրդականություն է վայելում Ես բլոգը » (մեկնաբանություն #18/անգլ)
3. «Ես չեմ կարող քեզ Էդ հարցով օգնել: Միգուցե Արա Մանուկյանը պարկեշտ մարդ է, ո՞վ գիտի — ո՛չ ես, ո՛չ Էլ դու անձամբ չենք հանդիպել Նրան» (մեկնաբանություն #27/անգլ):

Առաջին հայտարարությունը թողնում եմ առանց մեկնաբանության: Ինչ վերաբերում է երկրորդ պնդմանը, ապա բացարձակ սուտ է, քանի որ Սարգիս Քոթանջյանը առաջինն է ընթերցել այս ուղեցույցի առաջին մասը այն բանից հետո, երբ Նրան հանձնեցի պատճենը մեր դեմ առ դեմ հանդիպման ավարտին: Սա նշանակում է, որ Նրան այս ուսումնասիրությունը հասանելի է եղել ոչ թե Պահակագործի` Նրա alter ego-յի արած մեկնաբանությունից մեկ շաբաթ, այլ մի երկու ամիս առաջ: Երրորդ հայտարարության մեջ Պահակագործը բացարձակապես ժխտում է, որ անձամբ ինձ հետ հանդիպում է ունեցել: Մի քանի մեկնաբանություն անց Սարգիս Քոթանջյանն ի վերջո ստիպված է լինում ընդունել հիմնադրամի վիճակն ու այլ հարցեր քննարկելու նպատակով ինձ

հետ անձամբ հանդիպած լինելու փաստը (մեկնաբանություն #57/անգլ): Սարգիս Քոթանջյանը մինևույն մեկնաբանությունում նաև ավելացրել. «Այո, Արա Վարդանյանը լավ էլ տեղյակ է մեր հանդիպման մասին»: Սակայն այս խոստովանությունը բավական անհարմար իրավիճակի մեջ դրեց Արա Վարդանյանին, քանի որ վերջինս ավելի վաղ հայտարարել էր. «Որպես հիմնադրամի գործադիր խորհրդի տնօրեն ես միշտ բաց եմ եղել ցանկացած երկխոսության համար, և զարմանում եմ, որ Արա Մանուկյանը երբևէ չի կապվել մեզ հետ հանդիպում կամ հարցազրույց կազմակերպելու խնդրանքով» (մեկնաբանություն #5/անգլ):

Այսպիսով, կեղծ ինքնություն ընդունելով, Սարգիս Քոթանջյանը սուտ վկայությամբ գովաբանում ու գովազդում է հիմնադրամը: Պնդելով, թե ինքը հոգատար Նվիրատու է, ով ստուգել է և արդ լիովին բավարարված է Նրանով, թե ինչպես է գումարը վերածվում ծրագրերի, Սարգիս Քոթանջյանը ապակողմնորոշում է մարդկանց՝ Նվիրատվություն և վստահություն կորզելու մի կազմակերպության համար, որտեղ ինքն է աշխատում:

Խաբեությունն առկա է ուղեցույցի երրորդ մասի տակ հիմնադրամի ղեկավարության թողած մի քանի մեկնաբանություններում:

1. «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԸ ՈՉ ՄԵԿԻ ԿՈՂՄԻՑ ԶԻ ՎԵՐԱՅՍԿՎՈՒՄ», շեշտում է Արա Վարդանյանը ուղեցույցի երրորդ մասի տակ դրված թիվ 33 մեկնաբանությունում: Սակայն երբ մի մտահոգ մեկնաբանող կրկնեց տվյալ ուղեցույցի առաջին մասում աուդիտային ընկերությունները փոխելու կարևորության մասին մեր անդրադարձը, Արա Վարդանյանը որոշում կայացնելու արտոնությունները փոխանցեց հոգաբարձուների խորհրդին. «Նախ և առաջ, «Grant Amyot»-ի մասին Ձեր խոսքերը կփոխանցվեն Նրանց, և դա Նրանց որոշելիքն է, թե ինչպես պիտի վարվեն այդ խնդրի հետ: Ինչպես հարյուր անգամ արդեն նշել եմ, մենք ունենք հոգաբարձուների խորհուրդ, որը բաղկացած է 35 անդամներից, որոնցից 25-ը ներկայացնում են Սփյուռքը: Այս մարդիկ են աուդիտային նախընտրանքի և այլ ռազմավարական հարցերի կապակցությամբ որոշումներ կայացնողները» (մեկնաբանություն #46/անգլ): Այս վերջին հատվածը — հատկապես «այլ ռազմավարական հարցերը» — պերճախոսություն է այն մասին, թե ով է վերահսկում հիմնադրամը՝ այն տասը, ումից բաղկացած է հոգաբարձուների խորհրդի նախագահությունը, ում մեծ մասը պետպաշտոնյաներ են և ում աշխատում է շրջանցել պարոն Վարդանյանը: Այս թեմայի մանրամասները կարելի է գտնել առաջին մասում:

2. Չարմանալի էին 2011 թ. մայիսի 31-ին խորհրդի հանդիպման ավարտից հետո հիմնադրամի մասին հոգաբարձուների խորհրդի 25 անդամներից մեկի՝ Արա Բոյաջյանի (Կանադա) խոսքերը.

«Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի ընդհանուր կառույցը բավականին ամուր
հիմքերու վրա է, որովհետև այն միակ կազմակերպությունն է, որը իսկապես կանոնավոր

կերպով արևմտյան չափանիշով audit է լինում: Եվ, փաստորեն, վերջին 20 տարիներին որևէ մեկ խախտում չենք լսել: (<http://www.youtube.com/watch?v=fcIVcwq6Bzo>)

Անհավատալի է, թե ինչպես կարող է հոգաբարձուների խորհրդում ընդգրկված մեկը վերջին 20 տարիների ընթացքում որևէ մեկ խախտման մասին լսած չլինել, երբ անգամ ներկա գործադիր տնօրեն Արա Վարդանյանն է խոստովանում. «Ես հաստատապես կարող եմ ասել, որ որոշ դեպքերում մենք իրոք որակի հետ կապված խնդիրներ ունեցել ենք . . .» (մեկնաբանություն #30/անգլ): Մասամբ ընդունում է նաև Սարգիս Քոթանջյանը, երբ հայտարարում է. «Ես ասել եմ մեր հանդիպման ընթացքում, կասեմ նաև հիմա, որ ինչպես ցանկացած կազմակերպություն, «Հայաստան» հիմնադրամն իր 20 տարվա գոյության ընթացքում ունեցել է մարտահրավերների իր բաժինը, որոնցից դասեր է քաղել: [...] «Հայաստան» հիմնադրամն այն չէ, ինչ եղել է 1994, 1998, 2003 կամ 2006 թվականներին. այն փոխվում է ժամանակի հետ և փոխվում է մարդուց մարդ» (մեկնաբանություն #57/անգլ): Ակնհայտ է, որ աջ ձեռքը չգիտի, թե աջն ինչ է անում: Ո՞վ կարող է այսքանից հետո հերքել, որ հիմնադրամի վստահելիության ինքնագովազդը ապակողմնորոշիչ է:

3. Հայտնի չէ՝ արդյոք Արա Վարդանյանը կատարել էր աուդիտային ընկերությունները հերթափոխելու հարցը՝ հոգաբարձուների խորհրդին փոխանցելու իր խոստումը: Սակայն փաստ է, որ 2011 թ. մայիսի 31-ի տարեկան նիստի ընթացքում այդ հարցն օրակարգում ընդգրկված չէր: Այն նույն մեկնաբանողը, ով կիսում էր մեզ հետ աուդիտային ստուգումների վերաբերյալ մեր մտահոգությունը, բողոքել էր նաև պարտադրվող նվիրատվությունների մասին: Ըստ նրա՝ տարիներ շարունակ առանց տարեկան հազար դրամ է պահվում նրա ուսուցչուհի մոր աշխատավարձից առանց նրա համաձայնության որպես նվիրատվություն «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամին: Ի պատասխան: Ի պատասխան՝ Արա Վարդանյանն այդ գործընթացը որակեց որպես ապօրինի. «Ես ցավում եմ, որ ձեր մայրիկի աշխատավարձից պահում եմ կատարել: Բայց դա ոչ օրինական է և դրա համար պատասխան պետք է տա դպրոցի տնօրենը: Մենք չենք քաջալերում նման նվիրատվությունները» (մեկնաբանություն #6/հայ): Ինչքանով, որ մեզ հաջողվել է պարզել, մինչ օրս ոչ մի տնօրեն պատասխանատվության չի կանչվել, ոչ էլ Արա Վարդանյանն է կամ հոգաբարձուների խորհրդի որևիցե անդամ այս հարցին լուծում տվել:

Հավելված N՞3

Բանավիճել, թե՞ չբանավիճել «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի շուրջ

Արա Խ. Մանուկյան

Օգոստոսի 2, 2011

www.thetruthmustbetold.com/hy/2011/08/02/open-letter-haaf-eng/

Բաց նամակ Արա Վարդանյանին և Սարգիս Բոթանջյանին

«Անել նվիրատվություն, թե՞ չանել» «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի մասին ուղեցույցում բարձրացված սուր խնդիրների շուրջ հեռուստաբանավեճ կազմակերպելու նպատակով 2011 թ. հուլիսի 15-ին ես մասնավոր էլ. նամակ ուղարկեցի «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի գործադիր տնօրեն Արա Վարդանյանին և «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի ԱՄՆ արևմտյան շրջանի գործադիր տնօրեն Սարգիս Բոթանջյանին: Քանի որ ոչ մի պատասխան նրանցից չեմ ստացել, որոշել եմ նամակս դարձնել բաց:

Հարգելի պարոնայք Արա Վարդանյան և Սարգիս Բոթանջյան,

Հիմնվելով 2011 թ. մարտի 7-ի մեր համաձայնության վրա՝ առաջարկում եմ որոշել Լոս Անջելեսում ուղիղ հեռուստաթերով հեռարձակվելիք «Անել նվիրատվություն, թե՞ չանել» «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի մասին ուղեցույցում բարձրացված հարցերի քննարկման օրը: Չնայած ցանկացած ժամանակ և հիմնադրամի մասին ասելիք ունեցող ցանկացած անձանց հետ նստելու Ձեր պնդումներին՝ առաջարկում եմ, հանուն Ձեր իսկ լոգիստիկական հարմարավետության, 2011 թ. օգոստոսից հոկտեմբեր ընկած ժամանակահատվածում ինքներդ ընտրեք երեք հնարավոր ամսաթիվ վերոնշյալ հեռուստաքննարկումն անցկացնելու համար: Ես այնուհետև կընտրեմ Ձեր առաջարկած ամսաթվերից մեկն՝ արդեն ըստ իմ հայեցողության, ապա կանցնենք մեր համաձայնության կազմակերպչական փուլ:

Այն նույն օրը, երբ ընդունեցի Ձեր առաջարկությունը, մի շարք հայաստանյան լրատվամիջոցներ հրապարակեցին հիմնադրամի հարցերի շուրջ մեր գալիք հեռուստաքննարկման վերաբերյալ իմ

մամուլի հաղորդագրությունը (տես՝ Շուտով «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի գործադիր տնօրեն Արա Վարդանյանի հեռուստաբանավեճն ուղիղ հեռուստաթերում):

Ստորև տվյալ ուղեցույցի երրորդ մասի վերաբերյալ Ձեր արած մեկնաբանություններից քաղված մի շարք հայտարարություններ են, ինչպես նաև իմ պատասխանը.

March 2nd, 2011 at 04:10

Ara Vardanyan: "Both I and Sarkis Kotanjian are ready at any time to sit with you on one of the Armenian Televisions and talk about all these things live. Lets see what is true and what is not."

(Մարտ 2, 2011, 04:10-ին

Արա Վարդանյան. «Ե՛վ ես, և՛ Սարգիս Քոթանջյանը պատրաստ ենք ցանկացած ժամանակ նստել Ձեզ հետ հայկական հեռուստաընկերություններից մեկի եթերում և քննարկել բոլոր այս խնդիրները ուղիղ եթերով: Տեսնենք, թե որն է ճիշտ, որը՝ սխալ»:)

March 2nd, 2011 at 04:52

Ara Vardanyan: "My suggestion is in force. Any time in LA on any Arm TV LIVE with any person that has anything to say about our organization. I stand ready."

(Մարտի 2, 2011, 04:52-ին

Արա Վարդանյան. «Իմ առաջարկը ուժի մեջ է: Ցանցակացած ժամանակ Լոս Անջելեսում ցանկացած հայկական հեռուստաընկերությամբ ուղիղ եթերով ցանկացած մեկի հետ, ով բան ունի ասելու մեր կազմակերպության մասին: Ես պատրաստ եմ»:)

March 7th, 2011 at 14:02

Ara Manoogian: "After consulting with my legal counsel, I am happy to report to you that I am accepting your offer to appear live on TV with you and Sarkis Kotanjian in Los Angeles on a date to be announced. I will be in contact with you in private to discuss the particulars."

(Մարտի 7, 2011, 14:02-ին

Արա Մանուկյան. «Իրավաբանական խորհրդատուիս հետ քննարկելուց հետո ուրախ եմ Ձեզ հայտնել, որ ընդունում եմ Ձեր առաջարկությունը Լոս Անջելեսում Ձեզ և Սարգիս Քոթանջյանի հետ

«Անել նվիրատվություն, թե՞ չանել», Արա Խ. Մանուկյան

հանդես գալ հեռուստատեսության ուղիղ եթերով այն օրը, որը կհայտարարվի ավելի ուշ: Ձեզ հետ կկապվեմ անձնապես՝ մանրամասները քննարկելու նպատակով»:)

Հարգանքներով,
Արա Խ. Մանուկյան

Հավելված N՞4

Ճշդում՝ Հայաստան համահայկական հիմնադրամի մասին

Պետրոս Թերզյան

Վերահրատարակվում է «Նոր Յառաջ» թերթի թիվ 200 համարից (Ապրիլի 5, 2011)

Արա Խ. Մանուկյանը տեղեկացվել է 2011 թ. սեպտեմբերի վերջին

www.thetruthmustbetold.com/hy/2011/10/05/terzian-corrections/

ԽՄԲ. «Նոր Յառաջ»-ի.- Որպես հակազդեցություն «Անել՝ նվիրատվություն, թե՞ չանել. կամ Արա Խ. Մանուկյանի ցնցիչ յօդուածաշարքը՝ Ուղեցոյց "Հայաստան" Համահայկական Հիմնադրամի մասին» մեր յօդուածաշարքին, Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամի Հոգաբարձուներու խորհուրդի անդամ Ե. Նախագահ՝ Ֆրանսայի Հայկական Հիմնադրամի Պ. Պետրոս Թերզյանէ ստացանք հետեւեալ պատասխանի իրաւունքը, վերոնշեալ խորագրով: Ձայն կու տանք ամբողջութեամբ:

Ընդվզումով կարդացի «Նոր Յառաջ»-ի մէջ հրատարակուած յօդուածաշարքը, ուր կը մեջբերուին Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամի (ՀՀՀ) դէմ ուղղուած անհիմն զրպարտութիւններ՝ Արա Մանուկեան անու նով «լրագրող»-ի մը կողմէ:

Որպէս ՀՀՀ-ի հոգաբարձուներու խորհուրդի անդամ Ե. Նախագահ՝ Ֆրանսայի Հայկական Հիմնադրամի, պարտականութիւնս է կատարել պետք եղած ճշդումները, որպէսզի չպղտորի միտքը ոչ մէկ ընթերցողի, կազմակերպութեան մը հանդէպ, որուն պատիւն ունիմ պատկանելու 18 տարիէ ի վեր: Կը պատասխանեմ այդ ամբաստանութիւններուն մէկ առ մէկ «Նոր Յառաջ»-ի մէջ ներկայացուած հերթականութեամբ:

1) Բնական է եւ անհրաժեշտ, որ ՀՀՀ-ի գործադիր տնօրէնութեան պէս կարելոր պաշտօն վարող անձը ըլլայ ոչ միայն հայրենասէր ու կարող, այլ նաեւ վայելէ Հայաստանի Նախագահին եւ ՀՀՀ-ի հոգաբարձուներու խորհուրդին վստահութիւնը: Հակառակը զարմանալի պիտի ըլլար եւ անընդունելի:

2) Մանուշակ Պետրոսեանի «դղեակ»-ին առասպելը 15 տարուան հնութիւն ունի: «Դղեակ » կոչուած Մանուշակ Պետրոսեանի աներիօր տունն է, վերանորոգուած իր ամուսնոյն՝ Արտաշէս

Պետրոսեանի եւրոպական եւ ամերիկեան զանազան կաճառներու մէջ կատարած աստղագիտական դասախօսութիւններէ ստացած հատուցումներու շնորհիւ: Մանուշակ Պետրոսեանը արժանի է մեր ժողովուրդի երախտագիտութեան 1992-97 ծանրագոյն տարիներուն, ի նպաստ Յայաստանի եւ Արցախի իր տարած հսկայական աշխատանքին համար, որպէս ՀՀ-ի առաջին գործադիր տնօրէնուհի: Եւ ահա մարդիկ, որոնք իրենց ճկոյթն անգամ չեն շարժած Յայաստանի եւ Արցախի համար, կը փորձեն իր անունը արատաւորեր: Միայն մէկ բառ ունիմ անոնց ըսելիք՝ ամօ՛թ:

3) Րաֆֆի Յովհաննեսեան ՀՀ-էն հրաժարեցաւ, որովհետեւ կը փափաքէր ընդլայնել անոր աշխատանքին ծիրը Յայաստան-Սփիւռք ընդհանուր կապերուն: ՀՀ չուզեց դուրս գալ իր զուտ մարդասիրական գործունեութեան ծիրէն, եւ իրաւացի էր: Րաֆֆի Յովհաննեսեան հրաժարեցաւ ու լծուեցաւ քաղաքական գործունեութեան: Իր բացարձակ իրաւունքն էր այդ:

4) ՀՀ-ը Յայաստանի կառավարութեան պատկանող շէնքի մը կէս յարկաբաժինը կը գրաւէ պարզ այն պատճառով որ վարձք չի վճարեր: Եթէ ան կառավարութեան կամ սեփականատէրի մը վարձք վճարէր, պիտի ըսուէր որ նուիրատուներու լուման կը վատնէ... Սա խիկարի պատմութիւնները կը յիշենք: Չ'արժէր երկարել:

5) Բայց Ա. Մանուկեանի համար ասիկա մէկն է փաստերէն թէ ՀՀ-ը ենթակայ է Յայաստանի կառավարութեան: Իրեն համար դժուար է երեւակայել որ Յայաստան, Արցախ եւ Սփիւռք կարենան տեղ մը համագործակցիլ առանց մէկը միւսին ենթակայ ըլլալու ՀՀ-ը միասնական մարմին է. միակը մեր հայ իրականութեան, որուն մէջ ներկայացուած են Յայաստանը, Արցախն ու Սփիւռքը, եկեղեցիները, պատմական երեք կուսակցութիւնները, մարդասիրական կազմակերպութիւններ եւ երկու տասնեակ անձնաւորութիւններ իրենց արժանիքներուն կամ կարողութիւններուն բերմամբ, ի շարս որոնց՝ Շառլ Ազնաւուր: ՀՀ-ի Հոգաբարձուներու խորհուրդին 35 անդամներէն 25ը Սփիւռքէն են եւ հետեւաբար կը կազմեն մեծամասնութիւն:

6) ՀՀ-ի հաշիւները խնդրոյ առարկայ դարձնելը թերթերէ մէջբերումներ կատարելով եւ «կարելի տարբերակներ» բանաձեւելով պարզապէս անլրջութիւն է: Հաշիւները բաց են բոլորին համար, ներառեալ Ա. Մանուկեանի, եթէ միայն զանոնք քննելու փափաք յայտնած ըլլար (բայց թերեւս իրեն համար նպատակայարմար չէր այդ...): Ոչ մէկ կազմակերպութիւն, ոչ իսկ Ա. Մանուկեանի հիացմունքը վայելող ամերիկեան Millennium կազմակերպութիւնը, չունի հսկողութեան եւ վերահսկողութեան նոյնքան խիստ միջոցներ որքան ՀՀ-ը: Մինչ մենք ունինք երկու վերաքննիչ՝ մէկը Յայաստանէն, մէկը՝ Սփիւռքէն: Ապա՝ Grant Thornton աշխարհահռչակ հաստատութիւնը, որ կը կատարէ թէ՛ ֆինանսական վերահսկում եւ թէ՛ ֆիզիքական, այսինքն իրագործումներու: Ասկէ զատ, կայ իւրաքանչիւր ծրագրի վրայ հսկող արտաքին գրասենեակ: Կայ նաեւ ՀՀ-ի գործադիր տնօրինութեան ճարտարապետներուն, հաշուապահներուն հսկողութիւնը: Ասոնց կ'աւելնայ այն

որ, որեւէ երկրի ՀՀ-ի մասնաճիւղ իրաւունք ունի պահանջելու յատուկ քննութիւն տուեալ ծրագիրի մը համար: Ու վերջապէս ՀՀ-ի բոլոր իրագործումները կարելի է այցելել եւ տեսնել, ճամբայ, ջրատար, դպրոց, հիւանդանոց...

7) Ա. Մանուկեան չի հաւատար որ ՀՀ-ի վարչական ծախսերը իր ընդհանուր պիւտճէին միայն 7%-ը կը կազմեն: Կ'ըսէ թէ «անկարելի» է: Կ'երեւի իրեն համար երեւակայութեան հարց է եւ ոչ թէ հաշուապահական: Իրականութեան մէջ ոչ թէ 7% այլեւ 6,8% էր 2010ին, իսկ 2011 ին յոյսով ենք որ 6%-ը չենք անցնիր: Սա խնայողութեան արդիւնք է եւ ոչ թէ երեւակայութեան: Թերեւս լաւ կ'ըլլար, որ Ա.Մ.-ը հետաքրքրուէր թէ Millennium-ը իր պիւտճէին ո՞ր տոկոսը կը յատկացնէ իր վարչական ծախսէ րուն:

Եւ տակաւին մէկիկ-մէկիկ կը հաշուէ թէ քանի հոգի Հայաստանէն եւ Արցախէն Գալիֆորնիա կ'երթան ամեն Նոյեմբերին ՀՀ -ի հեռուստարշաւին մասնակցելու: Կ'երեւակայէ անոնց ծախսերը... Հեռուստամարաթոն կազմակերպելը խրթին գործ է: Կը պահանջէ լուրջ պատրաստութիւն եւ բազմաթիւ անձերու մասնակցութիւն, ներառեալ Հայաստանէն եւ Արցախէն: Այս լրջութեան շնորհիւ է որ կը յա չողի ըստ երեւոյթին ոմանց վրդովում պատճառելով: Հոս ալ խիկարի պատմութիւններուն կը նմանի. եթէ ձախողէր, պիտի ըսուէր թէ պէտք եղած միջոցներն ու լրջութիւնը չեն կիրարկուիր... Անցնինք:

8) Այո, հեռուստամարաթոնին, ինչպէս նաեւ մեր ֆոնէթոնին ընթացքին կատարուած խոստումներէն մէկ մասը չի յարգուիր: Նոյնն է պարագան նմանատիպ ոչ հայկական ձեռնարկներու: Բայց հակառակ ատոր (Ա.Մ.-ի համար՝ ցաւօք) յայտնեմ, որ ստացուած գումարները վերջին հաշուով կամ հաւասար կ'ըլլան խոստացուածին կամ կը գերազանցեն զայն: Ինչո՞ւ: Նախ՝ որովհետեւ ոմանք իրենց խոստացած գումարէն աւելի կը դրկեն, ուրիշներ այդ օրերուն ուղղակի մասնակցելու անկարելիութեան մէջ ըլլալով, իրենց տարեկան նուիրատութիւնը հաւատարմօրէն կը կատարեն միջոցառումին աւարտէն ետք: Ու տարուէ տարի կ'աւելնայ թիւը ՀՀ-ի նուիրատուներուն: Այս տուեալները եւս ստուգուած են եւ ստուգելի:

9) Մանուկեան կ'ըսէ թէ փաստը (կառավարական շէնքի յարկաբաժնի «Փաստ»էն զատ...) որ ՀՀ -ը քաղաքականացուած է, այն է որ 2009ի հոգաբարձուներու նիստին, Նախագահ Սերժ Սարգսեան անդրադարձած է Հայաստան-Թուրքիա յարաբերութիւններուն: Հոս եւս իր տեղեկութիւնները անբաւարար են: Ոչ միայն 2009ին, այլ նաեւ տարեկան մեր բոլոր նիստերու օրակարգը փակելէ ետք, ընդամաջելով մեզի՝ Սփիւռքէն գացողներուս, Հայաստանի Նախագահը կը ներկայացնէ տիրող վիճակը, կը պատասխանէ մեր հարցումներուն ու կ'արձանագրէ մեր նկատողութիւնները: Սա ամիթ մըն է ժողովէն ետք ուղղա՝ կի խօսելու Հայաստանի Նախագահին եւ այլ պատասխանատուներու հետ, լսել բացատրութիւններ, ամենայն ազատութեամբ եւ

անկեղծութամբ: Եթե այս տեսակի երկխոսությունները խանգարում կը պատճառեն Ա. Մանուկեանին, այդ իր հարցն է: Անոր ալ լուծումը կայ.

10) Ա. Ման ուկեան կը գովաբանէ Millennium ծրագիրը «որ շատ աւելի մտահոգուած է հայ քաղաքացիներու իրաւունքներով քան հայկական բա ընգործական կազմակերպութիւնները»: Իրա՞ւ: Millennium-ը Ամերիկայի կառավարութեան պատկանող հիմնարկ մըն է որ ունի յստակ նախապայմաններ որեւէ երկրի մը օգնութիւն հասցնելու համար: Իսկ մեզի համար Հայաստանն ու Արցախը ոչ միայն որեւէ երկիր չեն, այլ հիմնական առանցքն են ՀՀ -ի գործունէութեան, ժողովուրդին ծառայելու միակ նախապայմանով եւ նպատակով:

Արդեօ՞ք Millennium-ը պիտի կառուցէր Հայաստանը Արցախին միացնող մայրուղին, կամ Պարսկաստանի ճամբան, առանց որու 1993-94ի թրջական եւ ազերիական շրջափակումին պատճառաւ կրնար շնչահեղձ ըլլալ Հայաստանը, կամ կրնար ձեռքէ երթալ Արցախն ու իր ողջ բնակչութիւնը: Կ'երեւի Millennium-ն է նաեւ որ պիտի կառուցէր Արցախի Հիւսիս-Հարաւ մայրուղին: Այս կենսական ծրագիրները, եւ ո՛չ մէկը բազմահարկիւր այլ ծրագիրներէ, ո՛չ Millennium-ը, ո՛չ ալ այլ օտար կազմակերպութիւն մը պիտի իրականացներ, մանաւանդ Արցախի մէջ, պարզապէս որովհետեւ իրենք է որ քաղաքականացուած են եւ ոչ թէ ՀՀ-ը:

11) Արա Մանուկեան կ'ըսէ թէ ՀՀ-ը աւելի կը «ծառայէ գործող իշխանութիւնները հզօրացնելու գործին քան երկրին ընկերա-տնտեսական կարիքները ապահովելու»: Իրա՞ւ: 466 քմ. ճամբու շինութիւն, 240 քմ. ջրատար, 105 նոր դպրոցի կառուցում, 130 դպրոցի նորոգում, աւելի քան 30.000 աշակերտի համար դասարանային կահույք, 36 հիւանդանոց եւ բուժկէտ, 24 մարզական կէդրոն, 71 քմ. ելեկտրական գիծ, 146 քմ. կազամուղ, 410 ընկերային բնակարան, Արցախի պատերազմէն ետք աւելի քան 8.000 որբերու նպաստ, հողագործներուն տրամադրուած վառելանիւթ ու սերմ, ուսանողներու եւ հետազօտող ներու յատկացուած նիւթական նըպաստ, Տաւուշի մարզի գիւղերու զարգացման ծրագիր, եւայլն: Եթէ ՀՀ-ի այս բոլոր իրագործումները «ընկերա-տնտեսական կարիքներու» չեն նպաստեր, հապա ի՞նչն է որ կը նպաստէ, խնդրե՛մ: Ի՞նչ ձրի բամբասանք:

Ա. Մանուկեանի հո՛գն ալ չէ այս բոլորը: Ո՛չ մէկ գնահատական խօսք: Ո՛չ մէկ դրական ակնարկութիւն տարուած աշխատանքին: Ինք որ թիւեր ու թուանշաններ կը շարէ, երբեւէ ինքզինքին հարց կու տա՞յ թէ ինչպէս անցեալ 19 տարիներուն ընթացքին այս բոլոր իրագործումները կատարուած են մի-միայն 200 միլիոն տոլարով: Ո՛չ, ան հետաքրքրուած չէ գիտնալու թէ խնայողական ինչ միջոցներ ձեռք առնուած են այսքան մեծ թիւով ծրագիրներ այսքան փոքր գումարով իրականացնելու համար:

Արա Մանուկեանի նպատակը մե՛կ է. վնաս հասցնել հայրենանուէր մեծ գործի մը, կասկած յառաջացնել նուիրատուներու մտքին մէջ: Իր մեթոտը ֆրանսական պատկերացումով հետեւեալն է. «Ստէ, ստէ, վերջը բան մը կը մնայ»:

Եթէ ինք արդար ու անաչառ «լրագրող» մը ըլլար, պետք է ուղղուէր դէպի տեղեկութեան աղբիւրը դէպի ԶՀԻ-ի գործադիր անօրէնութեան գրա սենեակը, հոն հարցուփորձ կատարէր, հաշիւները քննէր, ասկէ անկէ քաղած իր «տեղեկութիւնները» ստուգէր, կամ, իր բառերով ըսած՝ «տարբերակները» դէմ առ դէմ դնէր իրականութեան հետ: Բայց անոր նպատակը լուրջ պրպտում կատարել չէր, այլապէս ուղղակի աղբիւրին դիմելու փոխարէն չէր դիմէր երկրորդական, երրորդական միջոցներու: Իսկ եթէ դիմած ըլլար, պիտի չկարենար ընել այս զրպարտութիւնները:

Ստորագրեալս պատիւն ունի ծա- ռայելու այս հոյակապ կազմակերպութեան որ կը կոչուի Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամ: Վըստահ եմ, որ Նոյն պատիւը կը զգան Նաեւ տասնեակ հազարաւոր նուիրատուներ, որոնք ԶՀԻ-ի ճամբով իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Հայաստանի ու Արցախի կերտումին ու հզօրացման: Ա. Մանուկեանները կ'անցնին, ժողովուրդի կառուցածը կը մնայ:

ԱՅԺՄ՝ ԵՐԿՈՒ ԽՕՍԸ «ՆՈՐ ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Լրագրողի մը առաջին պարտականութիւնն է ստուգել իրեն հասնող լուրերն ու շշուկները: Սա օրէնքի պահանջն է: Սխալմունքի պարագային, թերթը ստիպուած է ճշդում հրատարակել օրէնքը խստիւ կը դատապարտէ վարկաբեկումը (diffamation) եւ հատուցում կը նախատեսէ հասցուած բարոյական կամ նիւթական վնասին:

Կը զարմանամ թէ ինչո՞ւ չփորձեցիք ստուգել Ա. Մանուկեանի այնքան ծանր ու անհիմն զրպարտութիւնները, հրատարակելէ առաջ անոր «ցնցիչ», «մերկացնող», «ծանրակշիռ բնութագրութիւնները»: (Ասոնք ձեր գործածած բառերն են): Դուք որ կը հրատարակէք Հիմնադրամի հաղորդագրութիւնները եւ ծանուցումները, չէիք կրնար փորձ մը կատարել ստուգումի, նախքան ձեր թերթի չորս թիւերով Ա. Մ.-ի բամբասանքները հրատարակելու, տակաւին ափսոսալով որ «դժբախտաբար» չէք կրնար «ամբողջութեամբ» վերարտադրել անոր գրութիւնը: Որո՞ւ կողմէ կ'ափսոսաք:

Եթէ ձեզի համար կարեւորը միայն ձեր թերթի մասին խօսիլ տալն է զգա յացունց յօդուածներ տպելով, տարբե- րութիւն չկա՞յ արդեօք լաւ խօսելուն եւ գէշ խօսելուն միջեւ:

Ի՞նչ հիման վրայ կը յանդգնիք գըրել թէ՛ «ցաւօք սրտի, Ա. Մանուկեանի ըսածներուն կարեւոր մէկ մասը անկասկած իրականութեան կը համապատասխանէ»: Ձեր ունեցած ո՞ր փաստն է որ

«անկասկած» կը դարձնէ նման ծանր ամբաստանութիւն մը: Եթէ ունիք այդ փաստը բացայայտեցէ՛ք: Եթէ չունիք, եւ ձերն ալ Արա Մանուկեանինին նման երեւակա – յուֆենէ բխած «կարծիք» է, պար կեշտութիւնը ունեցէք գրելու թէ ձեր «կարծիքով.»։ Ընթերցողը այնու կը դատէ:

Կը գրէք թէ «պէտք է ընդգծել յօդուածագրին կատարած լրագրա կան լուրջ աշխատանքը»: Իրա՞վ: Ըստ երեւոյթին ձեզի բոլորովին անծանօթ են լրագրական աշխատանքի տարրական սկզբունքները, քանի որ որպէս «լրջութեան» ապացոյց կը գրէք թէ «գրեթէ իւրաքանչիւր անցքի մասին մէջբերումներ կատարած է թերթերէ» ու կը շեշտէք թէ «բնականաբար ասոնք ընդհանրապէս ընդդիմադիր մամուլէն անուններ են» (°...): Երբուրնէ ի վեր թերթերէ քաղուած ըսի-ըսաները փաստի ուժ ունին: Երբուրնէ՞:

Թէ ինչո՞ւ Ա. Մանուկեանը դիմած է թերթերու երբ ԶԶԻ-ի ԲՈԼՈՐ հաշուեցուցակները բաց են ԲՈԼՈՐԻՆ առջեւ, ակնյայտ է:

Ի՛ր նպատակը մէկ է. հարուածել Զայաստանի եւ Արցախի ժողովուրդի օգտին գործող կազմակերպութիւն մը, որ կը վայելէ տասնեակ հազարաւոր նուիրատուներու վստահութիւնը: Ինք առանձին չէ այս գործին մէջ: Կան պետութիւններ, որոնք Նոյն նպատակը կը հետապնդեն:

Բայց դո՛ւք, «Նոր Յառաջ», հայկական թերթի խմբագրութիւն կ'անդրադառնա՞ք թէ որո՞ւ եւ ինչի կը կցէք ձեր թերթին անունը: Զարց կու տա՞ք դուք ձեզի թէ ի՞նչ կրնան ըլլալ իր հետապնդած նպատակները:

ԶԶ Զիմնադրամը այն կառոյցն է որ, հակառակ տարածուած կաշառակերութեան, յաջողած է աշխատիլ ամենայն խղճմտանքով, խնայողութեամբ եւ թափանցիկութեամբ: Նոյն ձեւով ալ պիտի շարունակէ իր աշխատանքը յօգուտ Արցախի եւ Զայաստանի ժողովուրդին, որ պէտք ունի ԶԶԻ-ի նման կառոյցի մը: «Ով ուրանայ, թող կուրանայ» կ'ըսէ ժողովուրդը:

Վերջին դատաւորը ինքն է՝ ժողովուրդը, եւ ոչ թէ Ա. Մանուկեանի նման կասկածէ վեր դասալիքներ:

Հավելված N5

Հայ լրագրողները՝ թիրախ. պատասխան «Ճշդում»ին

«Նոր Յառաջ»

Վերատպվում է «Նոր Յառաջ» թերթի թիվ 200 համարից (ապրիլի 5, 2011)

www.thetruthmustbetold.com/hy/2011/10/06/nor-haratch-response/

«Ճշդում» գրութեամբ, Պետրոս Թերզեան, Ֆրանսայի Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամի (ՀՀՀ) նախագահը, լրագրութեան ֆրանսական օրէնսդրութեամբ հաստատուած Պատասխանի իրայունքէն օգտուելով, կը հակադէ խիստ յարձակողական ոճով «Նոր Յառաջ»ի մէջ՝ Յարութիւն Կոպէլեանի չորս մասով լոյս տեսած «Անել՝ Նուիրատուութիւն, թէ Չանել Կամ՝ Արա Խ. Մանուկեանի Տնցիչ Յօդուածաշարքը՝ Ուղեցոյց Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամի մասին» գրութեան:

Պատասխանել-հակադէլ իր իրաւունքն է: Երկրի մը մէջ կ'ապրինք ուր խօսքի ու արտայայտութեան ազատութիւնը ապահովուած է ու կարգաւորուած: Սակայն, կ'ափսոսանք որ ան իրեն տրուած այս իրաւունքը կը վատնէ վարկաբեկելու համար լրագրական աշխատանքը եւ լրագրողները, եւ մամուլը, հեգնելով՝ ««Երբուրնէ ի վեր թերթերէ քաղուած ըսի-ըսաւները փաստի ուժ ունին: Երբուրնէ»»: Բայց եւ այնպէս, հակառակ իր այս պնդումին, թերթիս էջերուն կը դիմէ ինքնապաշտպանութեան համար: Արդեօք իր խօսքն ալ վաղը՝ իբր ըսի-ըսա՞ւ պիտի ընդունի, քանի որ թերթի մը էջերուն կը յանձնուի: Այսքան արհամարհանք մամուլ մէջ լոյս տեսած գրութիւններու նկատմամբ անընդունելի է:

Յարութիւն Կոպէլեանի յօդուածին թերընթերցումը բնորոշ յատկանիշն է Պարոն Թերզեանի «Ճշդում»ին: Պիտի փորձենք չերկարել ու կեղդոնանալ միայն «Ճշդում»ին առաջին պարբերութեան վրայ, կը մէջբերենք՝ «Ընդվզումով կարդացի «Նոր Յառաջ»ի մէջ հրատարակուած յօդուածաշարքը, ուր կը մէջբերուի Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամի (ՀՀՀ) դեմ ուղղուած անհիմն զրպարտութիւններ՝ Արա Մանուկեան անունով «լրագրող»ի մը կողմէ»: Սխալ՝ «Նոր Յառաջ» չի մէջբերեր անհիմն զրպարտութիւններ Արա Մանուկեանէն, այլեւ ան կը ներկայացնէ Արա Խ. Մանուկեանի հետազօտական աշխատանքը, որ կը կոչուի «Անել՝ Նուիրատուութիւն, թէ Չանել»: Կը ներկայացնենք գործը ինչպէս պիտի ներկայացնէինք որեւէ գրական, գիտական,

գեղարուստական կամ հասարակական հետազոտական աշխատանք: Մեր պարտականությունն է, մենք մեր դերին մեջն ենք, իբրեւ մամուլ, նոյնիսկ երբ կ'անդրադառնանք աշխատասիրություններու որոնք կրնան հաճելի չթուիլ ՀՀ-ին: «ԱՆԵՆԼ ՆՈՒԽՐԱՏՈՒԹՅՈՒՆ, ԹԵ ԶԱՆԵՆԼ»-ի հեղինակը՝ Արա Խ. Մանուկյան, Armenian Forum Policy-ի անդամ է, որ հայկական think tank մըն է (խորհրդածութեան շրջանակ), որ ամենայն լրջութեամբ հետեւած է ՀՀ-ի տարած 19 տարուան գործունեութեան եւ քննութեան ենթարկած անոր մասին հրապարակուած, ըսուած, արտասանուած բազմաթիւ փաստագրական նիւթեր, որոնք սպառնիչ չըլլալով հանդերձ եւ հակառակ իրենց թերիներուն, շատ ուսանելի նիւթեր կը պարունակեն եւ խիզախ իրական պահանջներ ունին, կարելոր հարցադրումներ կը կատարեն:

Այսքանը դեռ ընդունելի կրնայինք համարիլ, բայց հարցը շատ աւելի լուրջ հանգամանք կը ստանայ որովհետեւ քիչ կը մնայ որ «Նոր Յառաջ»-ի խմբագրութիւնը ամբաստանուի ազգային դաւաճանութեամբ՝ «Ի՛ր նպատակը մէկ է. հարուածել Հայաստանի եւ Արցախի ժողովուրդի օգտին գործող կազմակերպութիւն մը... Բայց դո՛ւք, «Նոր Յառաջ», հայկական թերթի խմբագրութիւն, կ'անդրադառնա՞ք թէ որո՞ւ եւ ինչի՞ կը կցե՞ք ձեր թերթին անունը»: Խիստ կերպով կը դատապարտենք այս մտաւորական անպարկեշտ կեցուածքը եւ անյարիր կը գտնենք հայկական համագային կազմակերպութեան ղեկավարութեան: Ֆրանսայի ՀՀ-ի ղեկավարը աւելի պատասխանատու ու գիտակից կը համարէինք: Սփիւռքի հայ մամուլը չէ, ոչ ալ հայ լրագրողը, որ կը հարուածէ ազգօգուտ կազմակերպութիւն մը. կը հարուածեն, անո՛նք որոնք կը պաշպանեն Հայաստանեան կաշառակերութեան շրջանակը:

Ականատես եղած ենք Ֆրանսայի ՀՀ-ի տարած լուրջ ու բծախնդիր աշխատանքին: Հայ աստանի մէջ, ՀՀ-ի գործունեութեան մասին նոյն բանը չենք կրնար ըսել, նկատի առնել ով պետական բարձրագոյն մակարդակին կաշառակերութեան գոյութիւնը, զոր երկրին նախագահն ու վարչապետն իսկ խոստովանած են, միջազգային ոչ-պետական կազմակերպութիւններու կողմէ հաստատուած է, եւ որը երթալով կ'աճի ու ըստ վերջին տուեալներու դարձած է համակարգային (système), այսինքն՝ յոռեգոյն մակարդակին հասած է (տե՛ս. Transparency International Anti-Corruption-ի Երևանի գրասենեակի տնօրէնին հարցազրոյցը):

Խորքին մէջ, Պարոն Թերզեանին դիրքորոշումը նորութիւն չէ. ան կը կրկնէ Հայաստանի ՀՀ-ի գործադիր տնօրէն՝ Արա Վարդանեանի աւելի բացորոշ կերպով կատարած ամբոխավար արտայայտութիւնը ուղղուած հետաքննող լրագրող Արա Մանուկեանի հասցէին «ԱՆԵՆԼ ՆՈՒԽՐԱՏՈՒԹՅՈՒՆ, ԹԵ ԶԱՆԵՆԼ» յօդուածաշարքին առթիւ՝ «... Անշուշտ ձեր յօդուածների հետեւանքով կը լինեն անձինք որոնք կասկածի տակ կը դնեն մեր գործունեութիւնը եւ կը դադարեն կատարել նուիրատուութիւններ, ինչի պատճառով Հայաստանի կամ Արցախի մէկ գիւղում չի կառուցուի

դպրոց կամ հիւանդանոց կամ ջրատար եւ դրա պատասխանատուն դուք կը լինէք» (տե՛ս. ՆՅ ԹԻՒ 193 – Էջ 5, Արա Վարդանեանի պատասխանը):

«Նոր Ցառաջ», կանխօրօք, իր յօդաձաշարքին մէջ արտատպած էր ՀՀ գործադիր տնօրէնին, Արա Վարդանեանի, վերոնշեալ պատասխանը որ գոնէ մեզի, ֆրանսահայութեանս, խնայուի Ֆրանսայի ՀՀ-ի կողմէ նմանօրինակ անընդունելի հակազդեցութիւն մը, ինչպէս «Ճշդում»ն է: Նոյնիսկ, իր այդ գրութիւնը ստանալէ ետք, Ֆրանսայի ՀՀ-ի նախագահէն խնդրեցինք որ հրաժարի «Նոր Ցառաջ»ի մէջ իր ճշդումը հրատարակելու հրահանգէն: Որովհետեւ հոն արդէն ամեն ինչ ըսուած է: Սակայն ապարդիւն:

Գանք հաշուեցուցակներուն: Մենք ալ մեր կարգին հարց կու տանք թէ ե՞րբուրնէ ի վեր մաքուր հաշուեցուցակները եւ զանոնք վաւերացնող միջազգային հաշուեքննիչ գրասենեակները փաստ են կաշառակերութենէ զերծ մնալու: «ՀՀ-ի ԲՈԼՈՐ հաշուեցուցակները բաց են ԲՈԼՈՐԻՆ առջեւ» խօսքը հաշուապահութեան թափանցկութեան իբր երաշխիք կը տրուի, փաստելու համար, որ ՀՀ-ն կաշառակերութեան զոհ գացած չի կրնար ըլլալ: 2008ի տնտեսական ճգնաժամին, նոյն այդ վերահսկիչ մասնագետները չէի՞ն որ ստուգած էին նաեւ միջազգային այն դրամատուները որոնք սնանկացան, պարտամուրհակներու սուտ, կեղծ արժեւորումներու պատճառով: Նոյնիսկ Մատոֆի նման միջազգային համբաւի տէր մարդը, դրամատիրութեան պարծանքը համարուող անձը, 50 միլիար տոլար կողոպտեց, բազմաթիւ վերահսկիչներ ունենալով հանդերձ: ՀՀ-ն չի կրնար թաքնուիլ վերահսկիչներու աշխատանքին ետին: Ոչ ալ «եկէ՛ք գրասենեակ ու ստուգեցէ՛ք»ի մանկամիտ կեցուածքը ոեւէ մէկը կը համոզէ: «Նոր Ցառաջ»ի համար մամուլի մէջ լոյս տեսած լուրերը ըսի-ըսաւներ չեն: ՀՀ ստիպուած է իբր հասարակական կազմակերպութիւն կետ առ կետ պատասխանելու մամուլի մէջ հրապարակայնօրէն լոյս տեսած գրութիւններուն ու հարցադրումներուն: Եւ ամբոխավար յայտարարութիւնները չեն որ մեզ ետ պիտի կեցնեն մեր ունեցած համոզումներէն եւ իբր լրատուա-կան գործակալութիւն մեր աշխատանքի պատասխանատուութենէն:

Արա Մանուկեանի ՀՀ-ի վերաբերեալ հետազօտական յօդաձաշարքին բուն խնդիրը ՀՀ-ի կառոյցին անկախացման հարցն է Զալ աստանի Զանրապետութեան պետական շրջանակներէն: ՀՀ-ի Զոգաբարձուներու Խորհուրդին անդամներուն 67 տոկոսը պետական բարձրագոյն պաշտօններ վարողներ են, Զայաստանի Զանրապետութեան նախագահն ալ ըլլալով այդ Խորհուրդին նախագահը: Պարոն Թերզեան իր պատասխանին առաջին կետին մէջ կը շեշտէ՝ «Բնական է եւ անհրաժեշտ, որ ՀՀ-ի գործադիր տնօրէնութեան պէս կարելոր պաշտօն վարող անձը ըլլայ ոչ միայն հայրենասէր ու կարող, այլ նաեւ վայելէ Զայաստանի նախագահին եւ ՀՀ-ի Զոգաբարձուներու Խորհուրդին վստահութիւնը: Զակառակը զարմանալի պիտի ըլլար եւ անընդունելի»: Բոլորովին անընդունելի մօտեցում: Մարդասիրական կառոյց մը չի հանդուրժեր

կախեալ ըլլալ Հայաստանի կառավարական շրջանակներէն: Կառավարութիւնը՝ քաղաքական կառոյց է, մարդասիրականը՝ ընկերային, ոչ-կառավարական: Կաշառակերութեան բո յոր լծակները պետութեան անդամներուն շուրջ դարձող տնտեսական ձեռնարկութիւններուն հետ ամընչութիւն ունին: Այդ իսկ պատճառով պէտք է անկախութիւնը:

Լեւոն Տէր-Պետրոսեան, որ եղած է Հիմնադրամին հիմնադիրը եւ անոր ամաջին նախագահը, որուն վստահութիւնը կը վայելէր Նաեւ Պետրոս Թերզեան, արդեօք, ի՞նչ կը մտածէ ու բեմերէն ի՞նչ կը յայտարարէ Հիմնադրամին երկրորդ նախագահին՝ Քոչարեանի եւ այժմու նախագահ՝ Սերժ Սարգսեանի մասին, որուն՝ այս վերջինիս, վստահութիւնը կը վայելէն Պարոն Արա Վաղանեան եւ Պետրոս Թերզեան:

Ախտին բուն աղբիւրը Հայաստանի պետական բարձրագոյն դիրքերը գրաւողներն են, որոնք 20 տարի է ի վեր պատասխանատու են երկրին մէջ կաշառակերութեան հաստատման: Պէտք է անջատել ՀՀ-ի գործունեութիւնը պետական վարչամեքենային ենթակայութենէն:

Փոխանակ Արա Մանուկեանի նման անկախ լրագրող մը «դասալիք» անուանելու, կը խնդրենք որ պետութեան այն անդամները որոնք կաշառակերութեան պատճառով Հայաստանի ու Արցախի տրամադրուելիք միլիառները իրենց գրպանները սահեցուցած են, անո՞նց ուղղէք ձեր տա յիք դասերն ու ամբաստանութիւնները: Անոնց պատճառով է որ Արցախի եւ Հայաստանի մէջ ճամբայ, ջրամատակարարում, դպրոց, հիւանդանոց նուազ շինուած են: Անոնց պատճառով է որ միլիոնաւոր Հայեր արտագաղթի ճամբան բռնած են: Եւ մամուլին մէջ լոյս տեսած գրութիւնները որոնք քննադատական կեցուածք ունին կամ հակոտնեայ դիրքեր կը պաշտպանեն, անպայման զանոնք մի՛ մեղադրէք: Ամենայն պարկեշտութեամբ պատասխանեցէք:

«Նոր Ցառաջ» իր ստեղծման օրէն միշտ դրական կերպով անդրադարձած է Ֆրանսայի ՀՀ-ի գործունեութեան: Հիմնադրամը անհրաժեշտ եւ ազգօգուտ հաստատութիւն է: Կարելի է զայն բարելաւ ւել, անոր աշխատելակերպը կատարելագործել, անոր կառոյցը անկախացնել, օրինակեյի դարձնել, որպէսզի իբր հատատութիւն, ան բնատիպ հանդիսանայ Հայաստանի մէջ կաշառակերութեան վերացման: Օրինակ ծառայէ Սփիւռքի եւ Հայաստանի միջեւ սերտ գործակցութեան եւ փոխադարձ վստահութեան:

Հավելված N°6

Պետրոս Թերզյանը տեսավ փղին

Արա Խ. Մանուկյան

Հոկտեմբերի 7, 2011

www.thetruthmustbetold.com/hy/2011/10/07/bedros-elephant/

Սա պատասխան է «Ճշդում. Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամի մասին» գրությանը, որի հեղինակն է Ֆրանսիայում «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի գործադիր տնօրեն և հոգաբարձուների խորհրդի անդամ Պետրոս Թերզյանը: «Ճշդում»-ը հրատարակվել է փարիզյան հայալեզու «Նոր Յառաջ» թերթի թիվ 200 համարում 2011 թ. ապրիլի 5-ին, որպես պատասխան տվյալ թերթի չորս հաջորդական համարներում «Անել նվիրատվություն, թե՞ չանել» «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի մասին ուղեցույցի լուսաբանմանը: Միննույն համարում լույս է տեսել նաև «Նոր Յառաջ» թերթի խմբագրության պատասխանը պ-ն Թերզյանի նամակին՝ «Հայկական լրագրությունը՝ թիրախ. պատասխան «Ճշդում»ին»:

Շատ ուրախացա, երբ իմացա, որ երկու ամիս անց՝ 2011 թ. ապրիլին, «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի (ՀՀՀ) ֆրանսիական ճյուղի ատենապետ Պետրոս Թերզյանն ի վերջո տեսել է «սենյակում գտնվող փղին»¹ և իր ընդվզումն ուղղեց ճիշտ հասցեատիրոջը:

Ի՞նչ փիղ, ի՞նչ ընդվզում, ի՞նչ հասցեատեր: Փիղը «Անել նվիրատվություն, թե՞ չանել» կոչվող ուղեցույցն է, որն այլընտրանք է այն քարոզչական և հաճախ ապակողմնորոշիչ պատասխաններին, որոնք մտահոգ քաղաքացիները ստիպված են լինում լսել հիմնադրամի ներկայացուցիչներից: Ավելի վաղ՝ 2011 թ. փետրվարին «Nouvelles d'Arménie» ամսագրում հրատարակված մի հոդված պարոն Պետրոս Թերզյանը քարկոծում էր ֆորումի երկու օգտատիրոջ, ովքեր հանդգնել էին բացեիբաց տվյալ հայ-ֆրանսիական ամսագրի առցանց ֆորումում քննարկել հիմնադրամի մասին վերոնշյալ ուսումնասիրությունում բարձրացված սուր հարցերը: Չարմանալի էր, որ այդ հոդվածում նա մեկ բառ անգամ չասաց ո՛չ այդ տեղեկությունների բուն աղբյուրի՝ ուղեցույցի, ո՛չ էլ իմ՝ հեղինակի մասին:

¹ «Elephant in the room» ամերիկյան արտահայտությունը նշանակում է անխուսափելի և ակնառու խնդիր, որը գիտակցում են բոլորը, սակայն, նախընտրում են չտեսնելու տալ:

Այդ նամակից չորս օր անց հրատարակվեց ուղեցույցի երրորդ մասը, որտեղ ես անդրադաձել էի այն մասին, որ պ-ն Թերզյանը չի տեսել սենյակում գտնվող փղին: Սակայն դրան ոչ մի արձագանք չհետևեց, մինչև որ Ֆրանսիայում հրատարակվող հայալեզու «Նոր Յառաջ» թերթը չներկայացրեց ՀՀ-ի մասին ուղեցույցի առաջին երեք մասերը չորս մարտյան հերթական համարներում, ինչով և հատեցին պարոն Թերզյանի համբերությունը: 2011 թ. ապրիլին նա հրապարակ հանեց մի զրպարտչական և անվանարկիչ գրություն, որն ուղղված էր և՛ թերթի խմբագրությանը և՛ ինձ:

Ցավոք սրտի միայն հինգ ամիս անց՝ 2011 թ. սեպտեմբերի վերջերին, տեղեկացա պարոն Թերզյանի պատասխանի գոյության մասին, քանի որ «Նոր Յառաջ»-ը, ավաղ, ինձ չէր իրազեկել ո՛չ ՀՀ-ի մասին ուղեցույցն իրենց թերթի էջերում վերահրատարակելու, ո՛չ էլ Թերզյանի պատասխանի մասին: «Նոր Յառաջ» թերթի մանագնին անդրադարձը ուղեցույցին ողջունելի է, սակայն պետք է նշեմ, որ «ԱՆԵԼ ՆՎԻՐԱՏՈՒԹՅՈՒՆ, ԹԵ՞ ԶԱՆԵԼ» աշխատությունը թերթի թիվ 200 համարում սխալմունքով ներկայացվել է որպես Policy Forum Armenia կազմակերպության կողմից 19 տարիների ընթացքում կատարված ուսումնասիրություն: Թեև այդ կազմակերպության անդամ եմ, սակայն ուղեցույցն ու դրան առնչվող ուսումնասիրություններն իմ նախաձեռնությունն են:

Թերզյանի պատասխանն ստանալու կապակցությամբ ուրախությունս մի փոքր խամրեց այն բանից հետո, երբ հասկացա, որ պ-ն Թերզյանն անդրդվելի է փղին, համենայնդեպս ամբողջությամբ, չտեսնելու իր վճռականության մեջ: «Կը պատասխանեմ այդ ամբաստանութիւններուն մէկ առ մէկ «Նոր Յառաջ»ի մէջ ներկայացուած հերթականութեամբ», - գրում է նա: Այսինքն՝ նա նպատակադրվել է պատասխանելու ոչ թե բուն ուղեցույցին, այլ դրա *ամփոփագրին*: Ինչ խոսք, հարմարավետ ընտրություն է՝ «չարիքի» փոքրագույնը: Նախ և առաջ, թերթի ամփոփման մեջ խոսք չկա ուղեցույցի չորրորդ մասի վերաբերյալ, որը հրատարակվել է 2011 թ. հունիսին: Երկրորդ, ամփոփագիրը ենթադրում է որոշ կարևոր մանրամասների բացթողման անխուսափելիություն: Օրինակ՝ տվյալ ուղեցույցի երրորդ մասի ամփոփման մեջ «Նոր Յառաջ»-ը չի հիշատակել հիմնադրամը լքելու պ-ն Պետրոս Թերզյանի մտադրության մասին մեր տեղեկությունը, ըստ որի պատճառը 2008 թ. մարտիմեկյան արյունալի իրադարձություններից առաջացած հիասթափությունն էր: Ըստ իմ լավատեղյակ և գաղտնի աղբյուրի՝ նրան կարողացել են համոզել, որ մնա:

«Նոր Յառաջ»-ի այս բացթողումը ազատել է պ-ն Պետրոս Թերզյանին ՀՀ-ի հետ ջերմ հարաբերությունների պատմության մեջ այս հակասական պահը որևէ կերպ մեկնաբանելու բեռից: Բայց եթե ընդունեն այս միջադեպի իսկությունը, երևի թե ջուրը կլցվեին «Հազարամյակի մարտահրավերներ» կազմակերպությանն իր իսկ երկարաշունչ և հեզնախառը անդրադարձները. այս կազմակերպությունը զգալիորեն կրճատել էր Հայաստանի համար նախատեսված օգնության չափաբաժինը 2008 թ. մարտյան արյունահեղության և ժողովրդավարության կտրուկ անկման

պատճառով: Մարդասիրության և ժողովրդավարության ձախողման նկատմամբ այս ընդվզումն էր, որտեղ ձուլվեցին պ-ն Թերզյանի ու ՅՄԻ-ի դիրքորոշումները (թեև ժամանակավորապես):

Եվ ես ստիպված եմ չհամաձայնվել այս դիրքորոշումն իբրև զուտ քաղաքական դիտարկելու թե՛ «Նոր Յառաջ»-ի (թիվ 194) և թե՛ պ-ն Թերզյանի հակվածության հետ: Ամենից զատ, սա մարդասիրական աղետ էր, որը պետք է մտահոգեր ցանկացած կազմակերպության, որ իրեն համարում է մարդասիրական: Ես հատուկ ուշադրություն էի հրավիրել այն *հեղինակների* վրա, որ արևահեղության հարցի բարձրացումը, ինչ համատեքստում էլ հնչեցված լիներ, այնպիսի տպավորություն էր ստեղծել, թե ՅՄԻ-ը ավելի է մտահոգված ՀՀ քաղաքացու ճակատագրով, քան ՀՀԻ-ը, որը կուլ տվեց իր իսկ ղեկավարների կողմից կատարված հանցանքը: Ես բարձր եմ գնահատել ոչ թե ՅՄԻ-ի կառուցվածքը կամ նրա կապվածությունն ամերիկյան կառավարության հետ, այլ վերջապես սփյուռքի հովանավորությամբ երես առած հայաստանյան կառավարությունից հաշվետվություն պահանջելը: Ես ավստոսանք եմ հայտնում, որ պ-ն Թերզյանը երերացել է իր դիրքորոշման մեջ և, այդպիսով, փաստորեն ինքն իրեն դատապարտել իր և աղքատացած Հայաստանի վրա իշխող գող-ավազակներին պաշտպանելուն:

Ինչպե՞ս է, որ ՀՀԻ-ի տարեկան նիստին հայ-թուրքական դիվանագիտական հարաբերությունները քննարկելն ընդունելի է, իսկ ՀՀ քաղաքացիների մարտիմեկյան սպանող քաղաքական հարց է, հետևաբար՝ անհամատեղելի հիմնադրամի ապաքաղաքական կարգավիճակի հետ: Արդյո՞ք այնտեղ գտնվող մարդասերներից որևէ մեկն արտահայտել է իր զուտ մարդասիրական մտահոգությունը տասը հայրենակիցների սպանության կապակցությամբ, ովքեր ընկել էին հանուն հերթական ապօրինի նախագահի կայացման կազմակերպված բիրտ ճնշումների հետևանքով:

Մեկ այլ առիթով, հիմնադրամի նկատմամբ իշխանությունների անառարկելի վերահսկողության վերաբերյալ իմ պնդումների համար ինձ սխալ հանելու նպատակով պ-ն Թերզյանը որոշում է ամբողջ ուղեցույցով մեկ սփռված իմ բազմաթիվ փաստարկների կարևորությունը նսեմացնել՝ առանձնացնելով գեթ մեկը, որը ես ներկայացրել էի ավելի շուտ իբրև հավելված, խորհրդանշական հաստատում, քան փաստարկ. հիմնադրամի հասցեն՝ կառավարության շենքում:

Հիմնադրամում տասնութ տարվա փորձառությամբ հանդերձ պ-ն Թերզյանը կարծես անտեղյակ է ՀՀԻ-ի խորհրդի հոգաբարձուների իրական թվից. «ՀՀԻ-ի հոգաբարձուներու խորհուրդին 35 անդամներէն 25ը Սփիւռքէն են եւ հետեւաբար կը կազմեն մեծամասնութիւն»: Ըստ ՀՀԻ-ի պաշտոնական կայքի հոգաբարձուների ընդհանուր թիվը 37 է (չհաշված խորհրդի պատվավոր անդամ Լուիզ Սիմոն Մանուկյանին): Իսկ սփյուռքահայերի և իշխանավորների հարաբերակցությունն է 23-12 (ներառյալ Շվեյցարիայում ՀՀ դեսպան Շառլ Ազնավուրը): Այստեղ ներառված չեն Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գարեգին Բ ու ՀՀ Նախկին Նախագահ Ռոբերտ

Քոչարյանը, քանի որ ներկա դրությամբ ո՛չ սփյուռքահայ են, ո՛չ պետապաշտոնյա: Բայց սա այնքան էլ էական չէ, որքան պ-ն Թերզյանի և հիմնադրամի այլ ներկայացուցիչների համառ հրաժարումը հրապարակավ ընդունել, որ խորհրդն ունի նաև 12 անդամից բաղկացած նախագահություն, որտեղ այդ կարծեցյալ փոքրամասնությունը դառնում է մեծամասնություն և գրավում բոլոր առաջատար դիրքերը ԶՅ նախագահի գլխավորությամբ՝ որպես ԶԶԻ-ի նախագահության նախագահ: Այստեղ իշխանավորների և սփյուռքահայերի հարաբերակցությունն է 7-4 (ներառյալ այնպիսի կամակատար մի սփյուռքահայ, ինչպիսին է ռուսաստանցի Սամվել Կարապետյանը): Նախագահությունում է նաև Գարեգին Բ կաթողիկոսը, ով բազմիցս ապացուցել է, որ ԶԶ փաստացի նախագահի խամաճիկներից մեկն է:

Ի միջի այլոց նախագահության մասին այս տեղեկությունները քաղված են հիմնադրամի ԶԶԻ-ի կանոնադրությունից, որն ինձ ԶԶԻ-ի ղեկավարությունը դժվարությամբ է տրամադրել: Բացառությամբ խորհրդի նախագահի և երկու փոխնախագահների հիշատակման՝ հիմնադրամի պաշտոնական կայքում ոչ մի խոսք չկա այս ղեկավար կառույցի մասին: Ուսումնասիրության համար հիմնադրամի փաստաթղթերն օգտագործելու իմ փորձը նախորդել է այդ հաստատության գրասենյակներ այցելելու և ուսումնասիրություններ կատարելու Ձեր սրտառուչ հրավերին: Սակայն հիմնադրամի կանոնադրության պատճենն ինձ ուղարկելու իմ երկրորդ թե երրորդ խնդրանքի պատասխանը պակաս սրտառուչ էր: «Ես ավելի կարևոր անելիքներ ունեի, քան տեղեկություն տրամադրել ինչ-որ մեկին, ով քննադատում է «Հայաստան» հիմնադրամը...», - պատասխանել էր ինձ ԶԶԻ ԱՄՆ Արևմտյան շրջանի գործադիր տնօրեն Սարգիս Քոթանջյանը Ֆեյսբուքյան նամակով: Պ-ն Քոթանջյանն անգամ փորձել է ԶԶԻ-ի կանոնադրության պատճենը փոխանակել «Շահան Նաթալի» ընտանեկան հիմնադրության կանոնադրության պատճենի հետ՝ նկատի ունենալով, որ այդ կազմակերպության ներկայացուցիչն էմ: Եթե կանոնադրության պատճենը տրամադրելն այդքան վրդովմունք է առաջացնում, ես միայն կարող եմ պատկերացնել հուզականության այն բոլոր ելևէջները, որոնք կբորբոքվեն ի պատասխան ֆինանսական փաստաթղթեր տրամադրելու խնդրանքին:

Պ-ն Թերզյանը հարցականի տակ է դնում հիմնադրամի մասին ուղեցույցի հավաստիությունը՝ վարկաբեկելով թերթերն ընդհանրապես. «Երբուրևէ ի վեր թերթերե քաղուած ըսի-ըսաները փաստի ուժ ունին: Երբուրևէ՞»: «Նոր Յառաջ» թերթի խմբագրությունը չեզոքացրել է պատասխանելու անհրաժեշտությունը իր տպավորիչ հակադարձումով. «Բայց եւ այնպէս, հակառակ իր այս պնդումին, թերթիս էջերուն կը դիմէ ինքնապաշտպանութեան համար: Արդեօք իր խօսքն ալ վաղը՝ իբր ըսի-ըսա՞ւ պիտի ընդունի, քանի որ թերթի մը էջերուն կը յանձնուի»: Իբրև ուղեցույցի տեղեկատվական աղբյուր բացառապես թերթերի վրա կենտրոնանալով՝ պ-ն Թերզյանը զգուշորեն շրջանցում է այն փաստը, որ տեղեկությունների զգալի մասը քաղվել է թե՛ սեփական փորձառությունից և թե՛ հիմնադրամի լավատեղյակ ներկա և նախկին

Ներկայացուցիչներից, ովքեր հավանաբար իրենից ավելի շատ բան գիտեն հիմնադրամի մասին, միայն թե նախընտրում են մնալ անանուն:

Վկայակոչելով «Grant Thornton»-ի հեղինակությունը՝ պ-ն Թերզյանը ցանկանում է հավաստիություն հաղորդել հիմնադրամի ֆինանսական կողմին. «Ապա՝ Grant Thornton աշխարհառջակ հաստատութիւնը, որ կը կատարէ թե՛ ֆինանսական վերահսկում եւ թե՛ ֆիզիքական, այսինքն իրագործումներու»: Այս առումով «Նոր Յառաջ»-ը զուգահեռներ է տանում շատ ավելի հեղինակավոր վերստուգիչների ձախողումների հետ, որոնք Էական դերակատարություն ունեցան 2008 թ. տնտեսական ճգնաժամում: «Նոյնիսկ Մատոֆի նման միջազգային համբալի տեր մարդը, դրամատիրութեան պարծանքը համարուող անձը, 50 միլիար տոլար կողոպտեց, բազմաթիւ վերահսկիչներ ունենալով հանդերձ», - գրում է թերթը:

Առավել կուռ փաստարկները չտեսնելու տալու մարտավարությունը ավելի ակնհայտ է դառնում, երբ պ-ն Թերզյանը նախընտրում է կենտրոնանալ Բաժնի Հովհաննիսյանի՝ ՀՀ-ի գործադիր տնօրենի պաշտոնից հրաժարվելու պատճառների վրա՝ խուսափելով շատ ավելի Էական խնդիրներից, որոնցից են նախագահական գրասենյակից հիմնադրամի գործադիր տնօրենին ուղղված մեծ գումարներ հիմնադրամի հետ կապ չունեցող հաշվեհամարներ փոխանցելու ապօրինի հրահանգները:

Մի քանի օր առաջ Կալիֆորնիա նահանգի Նորթրիջի համալսարանում տեղի ունեցած՝ Կարին Հովհաննիսյանի հեղինակած «Family of Shadows» («Գերդաստան ստվերաց») հուշագրության շնորհանդեսի վերջում տեղի ունեցած հարց ու պատասխանի ժամանակ ես հեղինակին իրազեկեցի ՀՀ-ի գործադիր տնօրեն Արա Վարդանյանի կողմից վերոնշյալ պատմության ժխտման մասին: Պ-ն Հովհաննիսյանն ասաց. «Ես կարող եմ ասել ու կասեմ հաստատապես, որ ես խորապես հավատում եմ այն ամենին ինչ գրում եմ: Եվ, որպես լրագրող, ես ինձ չեմ կարող թույլ տալ գրել մի բան, որի անկեղծության հանդեպ դույզն-ինչ կասկած ունենամ»: Անկեղծ ասած՝ ես ավելի շատ պատճառներ ունեմ այս երիտասարդին հավատալու, քան ՀՀ երկրորդ ոչ լեգիտիմ նախագահին, ով հայտնի է մեծածավալ այնպիսի մեքենայություններով, որոնք իր նախագահության օրոք իրեն դարձրել են Հայաստանի ամենահարուստ մարդկանցից մեկը:

Իրենց սխալները գիտակցելու և թարմ սկիզբ խոստանալու փոխարեն, հիմնադրամը նախընտրում է սպիտակեցնել սեփական անցյալը և համոզել հանրությանը, որ չարաշահումների մասին նրանց իմացությունը ոչ այլ ինչ է, քան բամբասանք և պատրանք: Այնուամենայնիվ, սա գլխավորապես պաշտոնական դիրքորոշումն է: Նույն Սարգիս Քոթանջյանը, ով հեռուստատեսությամբ բացարձակապես ժխտում էր անցյալում տեղի ունեցած որևիցե թերացում, միանգամայն այլ պատկեր է ներկայացնում Մանուշակ Պետրոսյանի գործադիր տնօրեն եղած ժամանակվա մասին ֆեյսբուքյան քննարկման ժամանակ. «Ինչպես սրանից առաջ եմ ասել (մեկ այլ ոչ պաշտոնական,

ոչ արձանագրային քննարկման ժամանակ, Ա.Խ.Մ), կասկած չկա, որ սխալներ եղել են անցյալում, չարաշահումներ են տեղի ունեցել, բայց «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամն արդեն սովորել է իր սխալներից, համապատասխան աշխատողների հանել է գործից, ներդրել է նոր վերահսկողական մեխանիզմներ և կատարողականության արձանագրություններ և հիմա վերջին երեք տարիների ընթացքում, փառք Աստծո, ճիշտ ուղղությամբ է գնում»:

Եթե սխալների մասին կասկած չկա, ապա ինչո՞ւ այս «ավելի նոր» ու «ավելի լավ» ղեկավարությունը դա հրապարակավ չի ընդունում և ոչ էլ օրինական քայլեր է ձեռնարկում ընդդեմ «ավելի վատ» նախկինների: Ի՞նչ ուղերձ է պատասխանատվության բացակայությունն ու անպատժելիությունը հղում հիմնադրամի ներկա և ապագա ղեկավարություններին: Որ, վատթարագույն դեպքում, կատարված չարաշահումների համար նրանց սպառնում է պարզապես աշխատանքից հեռացում: Ի՞նչ ուղերձ է սա հղում ՆՎԻՐԱՏՈՒՆԵՐԻՆ: Գողացված գումարները դատական կարգով վերադարձնելու փոխարեն «ավելի նոր» ու «ավելի լավ» հիմնադրամը հանդուրժում է պետական ծառայողներին և բյուջետային այլ աշխատողներին ստիպողաբար ՆՎԻՐԱՏՈՎՈՒԹՅՈՒՆ անել տալու ապօրինի ընթացակարգը՝ նրանց աշխատավարձից կանխորոշված պահումներ անելու միջոցով: Ընդունելով Մանուշակ Պետրոսյանի չարաշահումների փաստը՝ հիմնադրամի հեռուստամարաթոնի երաժշտական պրոդյուսեր Ստեփան Փարթամյանը քննարկման ժամանակ գրում է. «ԱՐԱ դա բոլորը գիտեն»: Բոլորը, բացի, թերևս, ՀՀ-ի Կանադայի ներկայացուցիչ Արա Բոյաջյանի և Թերզյանի նմաններից, թեև կարծում եմ, որ այս անձանց «ոչ պաշտոնական տարբերակները» այլընտրանքային կարծիքի են ոչ միայն Մանուշակի, այլև, ընդհանրապես, հիմնադրամի ղեկավարության անցյալի և ներկայի մասին: Եվ, ի վերջո, որքա՞ն են վստահելի այն մարդու հակափաստարկները, ով ձոներ է ՆՎԻՐՈՒՄ հիմնադրամի պատմության մեջ ամենակոռումպացված ղեկավարին, մինչ իր աշխատակիցներն արդեն համակերպվել են այդ փաստի հետ:

Ես հույս ունեմ, որ պ-ն Պետրոս Թերզյանը, ինչպես նաև խորհրդի այլ անդամները, ուղեցույցի չորս մասերում փաստագրված՝ ՀՀ-ի իրական պատկերին ծանոթանալով, կդրսևորեն ազնվություն և անկեղծություն, այլ ոչ թե գործի կղնեն իրենց պաշտպանական մեխանիզմները: Ես հավատում եմ, որ, չնայած հիմնադրամի նկատմամբ կառավարության ամուր վերահսկողության, ՀՀ-ի խորհրդում ներկայացված՝ աշխարհով մեկ սփռված հայկական համայնքների պատվիրակները ի վիճակի են բեկում մտցնել: Իրենց համագործակցությամբ ու ընկալմամբ, ուղեցույցում արված խորհուրդները կարող են ի կատար ածվել, և ՀՀ-ը կարող է զգալիորեն բարեփոխվել:

Հավելված №7

Ինչպես հիմնանորոգել արդեն հիմնանորոգված տուն-ինտերնատը

Արա Խ. Մանուկյան

Հոկտեմբերի 8, 2011

www.thetruthmustbetold.com/hy/2011/10/08/nursing-home/

Ստեփանակերտի տուն-ինտերնատը

«Հայաստան» համահայկական հիմնադրամը 2011 թ. ամառը հայտարարություն էր տարածել նոր ծրագիր սկսելու մասին, ինչն ինձ հակասական թվաց: Թիրախը Ստեփանակերտի միայնակ ծերերի և հաշմանդամների տուն ինտերնատն էր, որը նախատեսվում էր հիմնանորոգել, ինչպես նշվում է հիմնադրամի բլոգում (www.zlmedia.wordpress.com/2011/06/30/dignity-for-artsakh-seniors/), մոսկվաբնակ գործարար Արմեն Շահազիզյանի 400 հազար դոլարի շնայլ նվիրատվության

շնորհիվ: Սրան գումարած արցախյան կառավարության համաֆինանսավորումը՝ առաջարկված լայնածավալ նորոգման ընդհանուր արժեքը հավանաբար կես միլիոնից էլ ավել է:

Հիմնադրամի տարածած մամուլի հաղորդագրության

(www.zlmedia.wordpress.com/2011/06/20/haaf-nursing-home-pr-arm/) մեջ մի պնդում հարցականի տակ դրեց հիմնադրամի վստահելիությունն ու ծրագրի նպատակահարմարությունը. «Տուն-ինտերնատի երկու մասնաշենքերը վերջին անգամ նորոգվել են 1988 թվականին»: Սա բոլորովին սուտ հայտարարություն է: Վերջին անգամ տուն-ինտերնատը լայնածավալ հիմնանորոգման ենթարկվել է 1999 թ. ՀՀԸՄ կողմից:

ՀՀԸՄ պաշտոնական կայքում (www.agbu.am/index.php?p=agbuarm) կա միության իրականացրած բոլոր ծրագրերի ցուցակը. դրանց մեջ կա նաև հետևյալը. «Renovation of the Stepanakert house for elderly people, with 55 permanent residents and 150 aged people under custody» (*Ստեփանակերտի ծերանոցի հիմնանորոգում, որտեղ հանգրվանում է 55 մշտական սան և 150 տարեց անձ – Ա.Խ.Մ.*): Ծերանոցը վերանորոգումն իրականացվել էր Ալեք Մանուկյանի փողոցի շինարարության համար հատկացված ընդհանուր միջոցներից մնացած գումարով: Ես ունեմ տեղեկություն անձամբ Լուիզ Մանուկյան Սիմոնից, որ փողոցի շինարարությանը հատկացված գումարից մոտ \$400 հազար դոլար ուղղվել է տուն-ինտերնատի հիմնանորոգման համար՝ շնորհիվ Արցախի կառավարության առաջարկության:

Այս բացթողման վրա ես անմիջապես հրավիրեցի ՀՀԸ ծրագրերի և արտաքին կապերի բաժնի պետ Վարդան Փարթամյանի, Լուիզ Մանուկյան Սիմոնի և ՀՀԸՄ ուշադրությունը:

Իմ հարցմունքից հետո ընթացիկ ծրագրի բաժնում տեղադրված՝ նախաձեռնության բնութագիրը (www.zlmedia.wordpress.com/2011/06/20/nursing-home-background-arm/) ենթարկվեց փոփոխության, որով հարգվում է Լուիզ Մանուկյան Սիմոնի արած գործը կայքի միայն անգլերեն տարբերակում. «The building, where the Stepanakert nursing home is located now was built in 1970s. **The nursing home moved here in 1999 after the reconstruction of the building with the support of Louis Simon Manukyan**» (sic) (*թավ հատվածը՝ «Տուն-ինտերնատն այստեղ է տեղափոխվել 1999 թ., Լուիզ Մանուկյան Սիմոնի աջակցությամբ իրականացված հիմնանորոգումից հետո» – Ա.Խ.Մ.*): Իսկ հայերեն տարբերակում հիմնադրամի աշխատակիցները մոռացել են համապատասխան փոփոխություն մտցնել. «Շենքը, որտեղ այսօր տեղակայված է Ստեփանակերտի տուն ինտերնատը կառուցվել է 70-ական թվականներին», ինչին անմիջապես հետևում է անգլերեն տարբերակի երրորդ նախադասությունը: Տիկին Մանուկյանի լուման արհամարհված է նաև մամուլի

հաղորդագրության (www.zlmedia.wordpress.com/2011/06/20/haaf-nursing-home-pr-arm/) և բլոգի (www.zlmedia.wordpress.com/2011/06/30/dignity-for-artsakh-seniors/) համար օգտագործված՝ ծրագրի բնութագրի այլընտրանքային տարբերակում:

The screenshot shows the website of the Hayastan All-Armenian Fund. The header includes the logo, the name 'Հայաստանի համահայկական հիմնադրամ' (Hayastan All-Armenian Fund), and a 'DONATE ONLINE' button. The navigation menu has links for 'ABOUT US', 'NEWS', 'PROJECTS', 'EVENTS', and 'THE FUND WORLDWIDE'. A search bar is located below the menu. The main content area displays the 'Stepanakert Elderly House Reconstruction, Artsakh' project. The project details include: start date: 2011 July, end date: 2011 December, status: On-Going, cost: 131 913 000 ՀՀ դրամ, and donor(s)/sponsor(s): Hayastan All Armenian Fund - Russia. The background section describes the project, mentioning that the building was built in 1970 and moved here in 1999 after reconstruction with the support of Louis Simon Manukyan. The text is highlighted in red in the original image.

«ՀՀՀ»-ի այն տեքստը, որտեղ Լուիզ Մանուկյան Սիմոնի անունը նշված է (անգլերեն տարբերակի Էկրանապատկեր)

ՀԲԸՄ աշխատողները հաստատեցին 20-րդ դարի վերջում իրականացված հիմնանորոգման փաստը: Սակայն Լուիզ Մանուկյանը, ով դուրս է եկել ՀԲԸՄ-ից 2009 թ., միանգամայն անտարբերությամբ ընդունեց հաղորդածս լուրը: Այն, ինչ ես հայտնաբերեցի ավելի ուշ առցանց հաստատեց իմ տպավորությունը, որ ՀԲԸՄ-ում թմբիրի մթնոլորտ է տիրում: Ես շատ զարմացա, երբ ՀՀՀ-ի վերոնշյալ մամուլի հաղորդագրությունը (www.zlmedia.wordpress.com/2011/06/20/haaf-nursing-home-pr-arm/) գտա ՀԲԸՄ հայկական նորությունների ամփոփագրում (www.agbu.org/newsbulletin/2011-06-0621.pdf) առանց որևէ փոփոխության կամ ճշմարտության ակնառու աղավաղման վերաբերյալ որևէ մեկնաբանության:

www.himnadram.org

հայաստան համահայկական հիմնադրամ
Hayastan All-Armenian Fund

DONATE ONLINE

Մեր Մասին | Նորոգումներ | **Ծրագրեր** | Մեթոդաբանություն | Աշխարհամաս

Որոնում:

★ Ավելի քան 215.8 մլն. դոլլարի ծնագրեր Հայաստանում և Արցախում

enq | hay |

Հայաստանի ծրագրեր
Արցախի ծրագրեր
Ընթացիկ ծրագրեր

Մտեփանակերտ քաղաքի միայնակ ծերերի և հաշմանդամների տուն ինտերնատի հիմնադրում

Սկիզբ 2011 Յուլիս	Արժեք
Ավարտ 2011 Դեկտեմբեր	Հովանավոր(ներ) Հայաստան համահայկական հիմնադրամ - Ռուսաստան
Ստատուս Ընթացիկ	

Ծրագրի մասին

Ծենքը, որտեղ այսօր տեղակայված է Մտեփանակերտի տուն ինտերնատը կառուցվել է 70-ական թվականներին: Տուն ինտերնատն իրենից ներկայացնում է մի համալիր, որն ընդգրկում է 2 երկհարկանի բնակելի մասնաշենք, որն ունի 40 բնակելի սենյակ, առանձին հանդիսությունների դահլիճ, լվացքատուն, ճաշարանային մասնաշենքեր: Տուն ինտերնատը չունի առանձին խոհանոց: Խոհանոցը զբաղեցնում է ճաշարանի մի անկյունը: Ինտերնատում այսօր բնակվում են 78 մարդ, որոնք ոչ միայն միայնակ ծերեր են այլ նաև հաշմանդամներ:

«ՀՀ»-ի այն տեքստը, որտեղ *Լուիզ Մանուկյան Սիմոնի անունը* նշված ՉԷ (հայերեն տարբերակի *Էկրանապատկեր*)

Ինչո՞ւ ՀՀ-ն չի նշել ավելի ուշ կատարված և 400 հազար դոլար արժեքած լայնածավալ նորոգման փաստը: Ինչքա՞ն վատ է 10 տարի առաջ գործն արվել, որ այսօր ոչ այլ ինչ, քան Էլ ավելի թանկարժեք *հիմնա*նորոգում է պահանջվում այսօր: Արդյո՞ք շենքը ռմբակոծվել է հետպատերազմական Ստեփանակերտում:

Եթե, իրոք, շինարարական ընկերությունն է թերի աշխատանք կատարել 1999 թ.՝ հետևաբար վատնելով տիկին Մանուկյանի 400 հազար դոլարը, ապա ես ակնկալում եմ, որ Արցախի կառավարությունը պատասխանատվության կկանչի կապալառուին և ծրագրի վերահսկիչներին, այսինքն՝ շինարարական ընկերությանն ու ինքն իրեն՝ Արցածի կառավարությանը: Բայց ոչինչ չի արվել: Եվ այս պարագայում պիտի հարցնեմ, թե արդյոք կա հիմնաևնորոգման կարիք ընդհանրապես:

Որպեսզի հասկանալի դառնա, թե ինչպես է ծախսելու 400 հազար դոլարը տուն-ինտերնատի հիմնանորոգման վրա, ստորև ներկայացնում եմ շինության ընդհանուր ֆիզիկական պատկերը՝ ըստ ՀՀՀ-ի (www.zlmedia.wordpress.com/2011/06/20/nursing-home-background-arm/)։

Տուն ինտերնատն իրենից ներկայացնում է մի համալիր, որն ընդգրկում է 2 երկհարկանի բնակելի մասնաշենք, որն ունի 40 բնակելի սենյակ, առանձին հանդիսությունների դահլիճ, լվացքատուն, ճաշարանային մասնաշենքեր։ Տուն ինտերնատը չունի առանձին խոհանոց։ Խոհանոցը զբաղեցնում է ճաշարանի մի անկյունը։ Ինտերնատում այսօր բնակվում են 78 մարդ, որոնք ոչ միայն միայնակ ծերեր են այլ նաև հաշմանդամներ։

Ըստ ծրագրի ընդհանուր բնութագրի (www.zlmedia.wordpress.com/2011/06/20/nursing-home-background-arm/)՝ 400 հազար դոլարը նախատեսված է հետևյալ կարիքների համար.

1. Դռների և պատուհանների փոխարինում;
2. Ինժեներական հաղորդակցության միջոցների փոխարինում;
3. Հանդիսությունների սրահի փոխակերպումը ճաշարանի;
4. Ճաշարանին կից նոր խոհանոցային բլոկի կառուցում;
5. Բոլոր 40 սենյակներում սանհանգույցի կառուցում;
6. Տանիքի փոխում;
7. Արտաքին և ներքին հարդարում;
8. Ջեռուցման համակարգի ներդրում;

Մուտքերից մեկը

Տուն ինտերնատն ունի 40 սենյակ, ինչը նշանակում է առնվազն 40 պատուհան և դուռ: Այդ պատուհաններից քանի՞սն են վատ վիճակում: Վերանորոգման կարիքն ավելի լավ ընկալելու նպատակով ընկերոջս ուղարկեցի տուն-ինտերնատ, որ լուսանկարի շենքն այնպիսին, ինչպիսին կար մինչև հիմնանորոգումը: Դատելով լուսանկարներից ոչ բոլորն են վատ վիճակում: Ինչևէ, կուզեի հատկապես կենտրոնական վերջին երեք կետերի վրա՝ տանիքներ, ներքին և արտաքին հարդարանք և ջեռուցման համակարգ:

Ինչո՞ւ էր նախապատվությունը տրվել փոխարինմանը մասնավորապես տանիքի պարագայում: Շատ քիչ է հավանական, որ թիթեղյա տանիքի վիճակն այդ կարճ ժամանակահատվածում այնքան վատթարանար, որ միանգամայն թանկարժեք փոխարինումն այլընտրանք չունենար: Լուսանկարներում տանիքն այնքան տխուր վիճակում չէ, որ պահանջվի փոխարինում: Որոշ հատվածներ կարող էին անհատապես վերանորոգվել, ինչպես լուսանկարում տանիքի ծախ անկյունում գտնվող ջրահեռացնող խողովակի բերանը:

Ի՞նչ են ենթադրում ներքին և արտաքին հարդարանքի աշխատանքները: Մինչև լուսանկարիչը կհասներ տուն-ինտերնատ, շինարարներն արդեն սկսել էին դրսի պատերի վրայից ցեմենտի շերտի հեռացումը: Ի դեպ, սվաղն այնքան պինդ էր ու պատին ամուր կպած, որ շատ դժվար էր քանդել-պոկելը: Շինարարները հրաժարվեցին մեկնաբանություններ տալ դրսի պատերը մերկացնելու որոշման վերաբերյալ: Ինչևէ, բնակիչներից մեկը լուսանկարչին ասել է. «Ատամ-ատամ են, է, պոկում էսքան սվաղը: Թե խի են պոկում չգիտեմ: Երեմի Փող են աշխատում»: Ինչո՞ւ էր պետք այդքան փող վատնել պատը նորից սվաղելու վրա, եթե ճաքերն ու վնասվածքները կարելի էր նորոգել, ու պատերը թարմացնել ներկի նոր շերտով: Տեղայնացված նորոգումներն ու ներկումը բավարար կլինեին նաև շենքի ներքին հարդարանքի համար: Կրկնակի ցեմենտապատման վրա ծախսված այդ ողջ գումարը կարող էր ծախսվել ծերանոցի տարրական կահավորման համար:

Տուն-ինտերնատի թիթեղյա կտուրը

Դռնա ցեմենտապատ պատը

Սանհանգուցային բարեկարգումն այս ծրագրի մեկ այլ թանկարժեք կետերից է: Յուրաքանչյուր հարկում մեկական զուգարանը թերևս բավական չէ, սակայն յուրաքանչյուր 40 սենյակում մեկական զուգարանը մեկ այլ ծայրահեղություն է: Անգամ ԱՄՆ-ում գործող ծերանոցների գերակշիռ մեծամասնությունում յուրաքանչյուր սենյակին առանձին զուգարան չի հասնում: Թերևս առավել խելամիտ լուծում կարկող էր լինել զուգարանների տեղադրումը 3-4 սենյակներում հատուկ ֆիզիկապես ամենախոցելի վիճակում գտնվողների համար:

«Գոյություն չունեցող» ջեռուցման համակարգը

ՀՀ-ը պնդում է, որ շենքը չունի ջեռուցման համակարգ: Նախ և առաջ, դժվար է հավատալ, որ ջեռուցման նկատմամբ ամենազգայուն մարկանց համար նախատեսված ապաստանը կարող էր չունենալ ջեռուցման համակարգ: Երկրորդ, ես ունեմ մի լուսանկար, որտեղ տուն-ինտերնատի նապաստահներից մեկում պարզ երևում է ջեռուցման մի ռադիատոր: Այս նույն տեսակի ռադիատորներով ջեռուցման համակարգ էր ներդրվել պատերազմի վետերանների, այրիների և

Ստեփանակերտի շախմատի դպրոցի համար նախատեսված 11-հարկանի շենքում: ՀՀԸՄ ֆինանսավորմամբ (650.000 դոլար) և արցախյան կառավարության համաֆինանսավորմամբ (350.000 դոլար) իրականացվող այս շենքի կառուցումն ավարտվեց գրեթե նույն ժամանակ, ինչ տուն-ինտերնատի հիմնանորոգման աշխատանքները, որտեղ նույնատեսակ ջեռուցման համակարգ էր տեղադրվել: Երրորդ, լուսանկարում կարելի է տեսնել անաղարտ պատերով այս նախասրահում կամ միայնակ ճեղք հենց ռադիատորի հետևում: Ճիշտ այդպիսի ճեղք կա Մարտունիում գտնվող իմ տան ռադիատորներից մեկի հետևում: Այս տեսակի ճեղքվածքները սովորաբար ներսում ռադիատորի բարձր ջերմությունից, իսկ դրսում սաստիկ ցրտի պատճառով տեղի ունեցող միաժամանակյա ընդլայնման և սեղմման հետևանք են:

Անգամ եթե միջոցները խնայողաբար ծախսելու այս դիտողությունները անտեսվեին, հատկացված գումարը, մինևնույն է, հիմնանորոգման իրական արժեքի գերազնահատման տպավորություն է թողնում: Պարզապես հիմնանորոգման համար հատկացված գումարն այնքան մեծ է, որ ՀՀՀ-ը կարծես իր ստեղծագործականությունն է կիրառել՝ ֆինանսավորման շռայլությունը արդարացնելու նպատակով: Ինձ մնում է կռահել, թե ինչու են արժեքն ու կարիքները չափազանցվել հատկացված գումարին հապատասխանելու համար, սակայն ոչ հակառակը: Պարզ է, որ սա արդեն իսկ իրականացված ծրագրի ծրագիր է, որը շատ-շատ պահանջեր թեթևակի տեղային վերանորոգումներ ու ներկարարություն ընթացող հիմնանորոգման համար նախատեսված գումարի փոքր մասով:

Մոտ մեկ տասնամյակ առաջ Արցախի կառավարությունը որոշում էր ընդունել քանդելու Ստեփանակերտի խարխուլ, առնետի բուն դարձած բնակարաններն ու դրանք փոխարինել ժամանակակից բնակելի շինություններով նույն բնակիչների համար: Մոտ երեք տարի առաջ այս ծրագիրը դադարեցվեց ֆինանսավորման բացակայության պատճառաբանությամբ: Այս համատեքստում անտեղի հիմնանորոգման մի ծրագիր համաֆինանսավորելու արցախյան կառավարության պատրաստակամությունը անտանելի է:

Հավելված N98

Այն, ինչ «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամը չի ուզում, որ իմանաք

Արա Խ. Մանուկյան

Նոյեմբերի 18, 2011

www.thetruthmustbetold.com/hy/2011/11/18/haaf-summary/

Մեկ տարի է անցել այն օրվանից, երբ «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի (ՀՀՀ) ԱՄՆ արևմտյան շրջանի գործադիր տնօրեն Սարգիս Քոթանջյանը հեռուստահարցազրույց (www.youtube.com/watch?v=WIqkniBuWBk) տվեց, որի ընթացքում այնքան անճշտություններ հայտարարեց հիմնադրամի մասին, որ այլևս չէի կարող անտեսել այդ ստերը: Սկսեցի աշխատել հիմնադրամի իրական դեմքը մանրագնին ներկայացնող մի աշխատության վրա՝ հիմնված թե՛ իմ անձնական փորձառության, թե՛ ականատեսների պատմությունների և թե՛ մամուլի հրապարակումների վրա: Ուղեցույցը վերնագրվեց «Անել նվիրատվություն, թե՞ չանել», որի նպատակն է եղել լուսաբանել ՀՀՀ-ին և Հայաստանի իշխանություններին վերաբերող խնդիրների լայն շրջանակ:

Այդ հարցազրույցից շատ չանցած հանդիպում ունեցա Սարգիս Քոթանջյանի հետ, որ հասկանամ, թե ինչու էր ՀՀՀ-ն այդքան սխալական պատկերում հեռուստատեսությամբ: Պարզ դարձավ, որ հազարավոր դիտողների նա ապակողմնորոշում էր գիտակցաբար:

Ուղեցույցի գլխավոր նպատակն է հայ նվիրատուների շրջանում խաբուսիկ քարոզչության քողի հետևում թաքցված իրականության մասին իրազեկման տարածումն ու հիմնադրամը պարուրած արատների վերացման համար աշխատող լուծումների առաջարկումը: Ուսումնասիրությամբ նաև փորձ է արվել տարբեր միջազգային հետազոտությունների հիման վրա իրազեկել Հայաստանի և Արցախի ընդհանուր զարգացման վրա այս տեսակ բարեգործական գործունեության թողած ազդեցության վերաբերյալ:

Ուղեցույցի առաջին մասը հրատարակվել է TheTruthMustBeTold կայքում Քոթանջյանի տխրահռչակ հարցազրույցից (www.youtube.com/watch?v=WIqkniBuWBk) մեկ ամիս անց՝ 2010 դեկտեմբերի 17-ին: Առաջին հայաստանյան լրատվամիջոցը, որը հրապարակեց

ուսումնասիրությունը, Երևանում գործող «Հրապարակ» օրաթերթն էր ուղեցույցի երկրորդ մասի՝ 2011 թ. հունվարի 5-ին տեղի ունեցած թողարկումից հետո: «Հրապարակ» օրաթերթը երկու մասն էլ վերահրատարակեց նույն օրը՝ 2011 թ. հունվարի 6-ին: Եվ այս վերահրատարակումը նշանավորեց Հայաստանով, Արցախով և սփյուռքով ՀՀ-ի մասին ուղեցույցի երկար ճանապարհորդության սկիզբը:

Երբ մի ակտիվ երիտասարդ կամավոր թարգմանեց հրապարակումները ֆրանսերեն և մաս առ մաս մատուցեց Nouvelles d'Arménie-ի ֆորումում (www.zlmedia.wordpress.com/2011/02/14/deleted-forum/), թեման իսկույն դարձավ ֆորումի ամենաթեմ քննարկումը: Ֆորումի օգտատերերը քննարկում էին հրապարակումների բոլոր կետերը: Նրանք ի վերջո պահանջեցին, որ «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի ֆրանսիական մասնաճյուղի նապագահ Պետրոս Թերզյանը անդրադառնա ուղեցույցում տեղ գտած բոլոր փաստարկներին կետ առ կետ: Փոխարենը Թերզյանը կարգադրեց հայ-ֆրանսիական թերթի խմբագրությանը ջնջել ֆորումը թեման ամբողջությամբ: Դժբախտաբար Նրա համար ես հասցրել էի պահպանել այն ու վերահրապարակեցի իմ լրատվական բլոգում (www.zlmedia.wordpress.com/2011/02/14/deleted-forum/): Թերզյանն այնուհետև մի հոդված հրատարակեց՝ «Pour le Fonds Arménien, par Bédros Terzian» (zlmedia.wordpress.com/2011/02/22/pour-le-fonds-armenien/), որտեղ ժխտում է ուղեցույցում ներկայացված բոլոր փաստերն ու պնդումները հայրենասիրական հայտարարություններով:

Մինչ «Nouvelles d'Arménie»-ն տեղի տվեց ՀՀ-ի գործադիր ղեկավարության ճնշումներին և խոչընդոտեց հիմնադրամի գործունեության վերաբերյալ ակտիվ քննարկումները, ֆրանսիայում գործող մեկ այլ հայկական թերթ՝ «Նոր Յառաջ»-ը, անցավ օբյեկտիվ լրագրության կողմը: Այս հայալեզու թերթն ուղեցույցը 2011 թ. մարտին լուսաբանեց չորս հերթական համարներում: Պետրոս Թերզյանը հարձակվեց այս թերթի վրա ուղեցույցի բովանդակությունը տարածելու համար՝ հրատարակելով «Ճշդում՝ Հայաստան համահայկական հիմնադրամի մասին» հոդվածը (www.thetruthmustbetold.com/hy/2011/11/18/2011/10/05/terzian-corrections-arm/): «Նոր Յառաջ»-ը Նրա անվանարկող հարձակմանը պատասխանեց «Հայ լրագրութիւնը՝ թիրախ. պատասխան «Ճշդում»ին» հոդվածով (www.thetruthmustbetold.com/hy/2011/11/18/2011/10/06/nor-haratch-response-arm/): Ես էլ պատասխանեցի «Պետրոս Թերզյանը տեսավ փղին» հոդվածով (www.thetruthmustbetold.com/hy/2011/11/18/2011/10/07/terzian-elephant-arm/):

Շուտով ՀՀ-ի շուրջ աճող աղմուկը գործադիր ղեկավարության համար դարձավ չափազանց բարձր չարունակ լուրջություն պահպանելու համար: Ուղեցույցի երրորդ մասն էր, որ կոտրեց ՀՀ-ի գործադիր տնօրեն Արա Վարդանյանի լուրջությունը: Նա մեկնաբանություն թողեց երրորդ մասի տակ՝ ժխտելով ամբողջ ուսումնասիրության մեջ տեղ գտած բոլոր կետերը: Երրորդ մասի

հայկական և անգլիական մասերը՝ միասին վերցրած, թեժ քննարկումների առիթ տվեցին մոտ 90 մեկնաբանությունների ձևաչափով:

«Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի ծածկադմիոցը մերկացված է» վերնագրով, որտեղ մերկացվում է Սարգիս Քոթանջյանը, իր ու հիմնադրամի պատիվը փրկելու և իմը կեղտոտելու անազնիվ ռազմավարությունը:

«Այսպիսով, կեղծ ինքնություն ընդունելով, Սարգիս Քոթանջյանը սուտ վկայությամբ գովաբանում ու գովազդում է հիմնադրամը: Պնդելով, թե ինքը հոգատար նվիրատու է, ով ստուգել է և արդ լիովին բավարարված է նրանով, թե ինչպես է գումարը վերածվում ծրագրերի, Սարգիս Քոթանջյանը ապակողմորոշում է մարդկանց՝ նվիրատվություն և վստահություն կորզելու մի կազմակերպության համար, որտեղ ինքն է աշխատում»:

2011 թ. մարտի 2-ին Արա Վարդանյանը արեց հետևյալ հայտարարությունը ՀՀ-ի մասին ուղեցույցի երրորդ մասի տակ թողնվաչ մեկնաբանության տեսքով. «Ե՛վ ես, և՛ Սարգիս Քոթանջյանը պատրաստ ենք ցանկացած ժամանակ նստել Ձեզ հետ հայկական հեռուստաընկերություններից մեկի եթերում և քննարկել բոլոր այս խնդիրները ուղիղ եթերով: Տեսնենք, թե որն է ճիշտ, որը՝ սխալ»: Ես ընդունեցի մարտահրավերն ու մամուլի հաղորդագրություն ուղարկեցի հայաստանյան բոլոր խոշոր լրատվամիջոցներին՝ հայտարարելով գալիք կենդանի հեռուստաբանավեճի մասին՝ «Շուտով «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի գործադիր տնօրեն Արա Վարդանյանի հեռուստաբանավեճն ուղիղ հեռուստաեթերում» (www.thetruthmustbetold.com/hy/2011/11/18/2011/03/07/ara-vardanyan-debate-fund-activities-live-on-tv-arm/):

Եվ Արա Վարդանյանին և Սարգիս Քոթանջյանին մասնավոր ԷԼ-նամակ ուղարկեցի 2011 թ. հուլիսի 15-ին՝ առաջարկելով որոշել ուղիղ հեռարձակմամբ հեռուստաբանավեճի օրը 2011 թ. օգոստոսից հոկտեմբեր ընկած ժամանակահատվածում: սակայն նրանցից ոչ մի պատասխան չստացա: Այն բանից հետո, երբ հիմնադրամի ղեկավարները դավաճանեցին իրենց խոստումը ես ստիպված էի հողված հրապարակել նրանց անպատասխանատվության մասին՝ «Բանավիճե՞լ, թե չբանավիճե՞լ «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի շուրջ»

(www.thetruthmustbetold.com/hy/2011/11/18/2011/08/02/open-letter-haaf-arm/):

Այս հողվածի հրապարակումից մի երկու շաբաթ անց ԷԼ-նամակ ուղարկեցի ՀՀ-ի ԱՄՆ արևմտյան շրջանի մասնաճյուղի հոգաբարձուների խորհրդի նախագահ Արա Աղիշյանին՝ խնդրելով հանդիպում ունենալ նրա հետ: Նրա քարտուղարուհուց պատասխան ստացա մոտ երկու ամիս անց՝ 2011 թ. հոկտեմբերի 11-ին, որով ինձ տեղեկացվեց, որ ԷԼ-նամակը տեղ է հասել և որ Աղիշյանն ինձ հետ կկապվի: Նա մինչ օրս ինձ հետ չի կապվել:

Այնուամենայնիվ Արա Աղիշյանի հետ հանդիպելու իմ փորձից առաջ և հետո ինձ հաջողվել է հանդիպել ՀՀ արևմտյան շրջանի մասնաճյուղի հոգաբարձուների խորհրդի որոշ անդամների հետ: Սակայն պարզվեց, որ Նրանք այնքան ակտիվորեն ընդգրկված չեն հիմնադրամի կյանքում, որքան կարելի է սպասել խորհրդի անդամից: Նրանք տեղյակ չէին ուղեցույցում բարձրացված խնդիրների մասին, որոնք ներկայացրի Նրանց:

Հիմնադրամը ոչ միայն հրաժարվել է հաշվի նստել քննադատության հետ, այլև շարունակել է անպատասխանատու քայլեր ձեռնարկել: Նրանց վերջին սխալմունքը մի նոր ծրագիր է, որի սկիզբն ազդարարվել է 2011 թ. ամռանը՝ Ստեփանակերտի տուն-ինտերնատի հիմնանորոգումը: Ես ուսումնասիրություն կատարեցի ծրագրի առնչությամբ և իմ հավաքած վկայությունները մատնանշում էին նախաձեռնության անարդյունավետությունը: Ամենաակնհայտ խաբեությունը հիմնադրամի հայտարարությունն էր առ այն, որ շենքը վերջին անգամ հիմնանորոգվել է 1988 թ., մինչդեռ ես փաստեր եմ ներկայացրել, որ տուն-ինտերնատը վերջին անգամ հիմնանորոգվել է 1999 թ. Լուիզ Մանուկյան Սիմոնի հովանավորությամբ: Այս և այլ անկհայտ անճշտություններ են ներկայացված «Ինչպես հիմնանորոգել արդեն հիմնանորոգված տուն-ինտերնատը» հոդվածում (www.thetruthmustbetold.com/hy/2011/11/18/2011/10/11/retirement-home-arm/), որն ավարտել եմ 2011 թ. հոկտեմբերին: **ԹԱՐՄԱՑՈՒՄ**՝ այս պատմության վերաբերյալ նոր մանրամասների համար կարդացեք «Ինչպես հիմնանորոգել արդեն հիմնանորոգված տուն-ինտերնատը (ՆՈՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆԵՐ)» (www.thetruthmustbetold.com/hy/2011/11/22/retirment-home-update/)»:

Այժմ ակնհայտ է, որ Արա Վարդանյանը կենդանի հեռուստաբանավեճի մարտահրավերը քաջաբար նետել էր ինձ վախեցնելու ակնկալիքով: Բայց նա սխալ էր հաշվարկել: Մարտահրավերն ընդունելու իմ որոշումը ստիպեց հիմնադրամին նահանջել և վերակենդանացնել ելակետային ռազմավարությունը՝ քննադատությունը լռեցնել արհամարհելու միջոցով: Այստեղ բացատրությունը, թե ինչու հիմնադրամի գործադիր ղեկավարությունը չարձագանքեց 2011 թ. հունիսի 21-ին ուղեցույցի վերջին մասի հրապարակմանը՝ չնայած այնպիսի լուրջ մեղադրանքների առկայությանը, ինչպիսին են այն փաստարկները, որ հիմնադրամը չարաշահել է հարկումից ազատված լիներու իր կարգավիճակը ի շահ օլիգարխների, ում ձեռքում է հայաստանյան տնտեսությանը:

Ամբողջ տարվա ընթացքում փորձել եմ բարձրացնել հիմնադրամի գործունեության և Հայաստանի զարգացման մեջ իր դերի վերաբերյալ իրազեկումը: Փորձել եմ հանրային քննարկումներ կազմակերպել Հայաստանի համար բարեգործության կողմ և դեմ փաստարկների առնչությամբ: Ինձ խորապես մտահոգում է մարդասիրական օգնությունը, որը Հայաստանի բնակչության շրջանում կախվածություն է առաջացնում բարեգործական ողորմության նկատմամբ, իսկ կառավարության մոտ՝ իր սեփական գործառույթները պատշաճ կատարելու ալարկություն: Թեև

ՀՀ-ի մասին ուղեցույցը կարողացավ պատկառելի լսարան ձևավորել հայկական սփյուռքում և քննարկումներ հրահրեց ԱՄՆ-ում և Ատլանտյան օվկիանոսից անդին, տխուր է, որ հիմնադրամը նախընտրել է երկխոսության նկատմամբ ժխտողականության քաղաքականությունը:

Այսօր՝ սփյուռքի տարբեր համայնքներում տեղի ունեցող հերթական հեռախոսա- և հեռուստամարաթոնների շեմին, կարևոր է, որ հայ նվիրատուն երկու անգամ մտածի նվիրատվություն անելու որոշում կայացնելուց առաջ: Հիշեք, որ ամեն պսպղացող բան ոսկի չէ: Կարևոր է կարճատես բարեգործությունն ու երկարատև ինքնաբավարար զարգացումն իրարից զատելը: Մենք պետք է մի քանի քայլ առաջ տեսնենք և հասկանանք օրակարգի փոփոխության անհրաժեշտությունը: ՀՀ-ի ղեկավարությունում վխտում են ՀՀ իշխանությունները, ովքեր այնպես են տապալել հայ ժողովրդի բարօրությունը, որ նրան անհրաժեշտ միակ աջակցությունը այդ իշխանությունների լծից ազատվելու գործում օգնության տրամադրումն է: Սփյուռքը պետք է ձևավորի կազմակերպությունների մի նոր սերունդ, որոնք կառավարությունից հաշվետվություն կպահանջեն, ոչ թե կգբաղվեն կառավարության կոռումպացվածության անթիվ հետևանքներից մի քանիսը դգել-փչելով կամ ծածկադմիոց անելով:

Հավելված N99

Ինչպես հիմնանորոգել արդեն հիմնանորոգված տուն-ինտերնատը (ՆՈՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆԵՐ)

Արա Խ. Մանուկյան

Նոյեմբերի 22, 2011

www.thetruthmustbetold.com/hy/2011/11/22/nursing-home-update/

Մի քանի օր առաջ «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի (ՀՀՀ) «Ստեփանակերտ քաղաքի միայնակ ծերերի և հաշմանդամների տուն ինտերնատի հիմնանորոգում» ընթացիկ ծրագրի ֆինանսավորումն աճեց 265 տոկոսով: 131 միլիոնից (2011 թ. հոկտեմբերի դրությամբ) մինչև 350 միլիոն (2011 թ. նոյեմբերի դրությամբ) հսկայական ցատկը ուղեկցվել է Նախագծին Արցախի կառավարության՝ իբրև համահովանավորի ավելացմամբ: Այսպիսով, ֆինանսապես խոցելի արցախյան կառավարությունը պարտավորվել է ներդնել մոտ 600.000 դոլար արդեն իսկ գերազանցատված ծրագրի իրագործման համար:

Ավելի քան մեկ ամիս առաջ ես հրապարակեցի այդ ծրագրի որոշ կետերի ավելորդության ու արժեքի չափազանցման մասին պատմող «Ինչպես հիմնանորոգել արդեն հիմնանորոգված տուն-ինտերնատը» հոդվածը (www.thetruthmustbetold.com/hy/2011/11/22/2011/10/11/retirement-home-arm/): Ես նաև մատնանշել էի ՀՀՀ-ի անպարկեշտությունը տուն-ինտերնատի պատմության մասին սխալ տեղեկություններ տարածելու առնչությամբ: Նրանք պնդում էին, թե վերոնշյալ շինությունը վերջին անգամ մեծածավալ վերանորոգման չէր ենթարկվել 1988-ից, մինչդեռ փաստ է, որ Լուիզ Սիմոն Մանուկյանը 1999-ին 400 հազար դոլարի չափ գումար է տրամադրել հիմնանորոգման համար:

Տխուր փաստն այն է, որ «Ինչպես հիմնանորոգել արդեն հիմնանորոգված տուն-ինտերնատը» (www.thetruthmustbetold.com/hy/2011/11/22/2011/10/11/retirement-home-arm/) ներկայացված բոլոր թերություններից ՀՀՀ-ի ղեկավարությունն ուշադրություն է դարձրել միայն 1999-ին Լուիզ Սիմոն Մանուկյանի հովանավորած հիմնանորոգման փաստը չարձանագրելը: Չափազանցված ծախսերի վերաբերյալ քննադատությունը արհամարհվել է բոլորովին:

www.himnadram.org/index.php?id=23775&lang=2

 հայաստան հաճախական հիմնադրամ
Hayastan All-Armenian Fund

DONATE ONLINE

ՆԵՐ ՄԱՍԻՆ | ՆՈՐՈԹՅՈՒՆՆԵՐ | ԾՐԱԳՐԵՐ | ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ | ԱՇԽԱՐՀԱՍՓՅՈՒՆ

Որոնում Ավելի քան **215.8** մլն. դոլլարի **ծրագրեր** Հայաստանում և Արցախում [enq](#) [հայ](#)

[Հայաստանի ծրագրեր](#)
[Արցախի ծրագրեր](#)
[Ընթացիկ ծրագրեր](#)

 ԱՐԱԳ ՈՐՈՆՈՒՄ

Ըստ տարածաշրջանի

Ըստ կարգավիճակի

Ըստ հովանավորի

ԾՐԱԳՐԵՐ • ԱՐՁԱՆԻ ԾՐԱԳՐԵՐ • ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ • ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏ ԶԱՂԱՔԻ ՄԻԱՅՆԱԿ ԾԵՐԵՐԻ ԵՒ ՀԱՇՎՄԱՆՂԱՄՆԵՐԻ ՏՈՒՆ ԽՆՏԵՐՆԱՏԻ ՀԻՄՆԱՆՈՐՈԳՈՒՄ

Ստեփանակերտ քաղաքի միայնակ ծերերի և հաշմանդամների տուն ինտերնատի հիմնադրություն

Սկիզբ 2011 Հուլիս	Արժեք
Ավարտ 2011 Դեկտեմբեր	Հովանավոր(ներ) Հայաստան համահայկական հիմնադրամ - Ռուսաստան
Ստատուս Ընթացիկ	

Ծրագրի մասին

Ծենքը, որտեղ այսօր տեղակայված է Ստեփանակերտի տուն ինտերնատը կառուցվել է 70-ական թվականներին: Տուն ինտերնատն իրենից ներկայացնում է մի համալիր, որն ընդգրկում է 2 երկհարկանի բնակելի մասնաշենք, որն ունի 40 բնակելի սենյակ, առանձին հանդիսությունների դահլիճ, լվացքատուն, ճաշարանային մասնաշենքեր: Տուն ինտերնատը չունի առանձին խոհանոց: Խոհանոցը զբաղեցնում է ճաշարանի մի անկյունը: Ինտերնատում այսօր բնակվում են 78 մարդ, որոնք ոչ միայն միայնակ ծերեր են այլ նաև հաշմանդամներ:

ՀՀ ծրագրի հայերեն նկարագրության Էկրանապատկերը, որտեղ Լուիզ Մանուկյան Սիմոնը չի հիշատակված:

← → ↻ www.himnadram.org/index.php?id=23775&lang=1 ☆

 www.himnadram.org

Հայաստանի համահայկական հիմնադրամ
Hayastan All-Armenian Fund

DONATE ONLINE

ABOUT US NEWS **PROJECTS** EVENTS THE FUND WORLDWIDE contact us

Search Search Over 215.8 million dollars worth projects in Armenia and Artsakh! eng hy rus

[Armenia Projects](#)
[Artsakh Projects](#)
[Ongoing Projects](#)

By Region
--- ▾

By Status
--- ▾

By Sponsor
--- ▾

PROJECTS • **ARTSAKH PROJECTS** • SOCIAL • STEPANAKERT ELDERLY HOUSE RECONSTRUCTION, ARTSAKH

Stepanakert Elderly House Reconstruction, Artsakh

start date: 2011 July cost: 131 913 000 ՀՀ դրամ
end date: 2011 December donor(s)/sponsor(s): Hayastan All Armenian Fund - Russia
status: On-Going

Background:

The building, where the Stepanakert nursing home is located now was built in 1970 s. The nursing home moved here in 1999 after the reconstruction of the building with the support of Louis Simon Manukyan. The nursing home is a complex, which includes two 2 storey residential buildings with 40 rooms, the events hall block, laundry and canteen blocks. There is no separate kitchen. The kitchen occupies some part of the canteen area. There are 78 residents in the nursing home, who are not only aged people, but there are also handicapped people living in this institution.

Today the nursing home is in a bad technical condition. The whole complex needs to be reconstructed, the doors and windows need to be changed, the engineering communications are in poor condition and there is no heating system in

ՀՀ ծրագրի անգլերեն նկարագրության Էկրանապատկերը, որտեղ Լուիզ Մանուկյան Միմոնը հիշատակված է:

www.himnadram.org

հայաստանի համահայկական հիմնադրամ
Hayastan All-Armenian Fund

DONATE ONLINE

ABOUT US | NEWS | PROJECTS | EVENTS | THE FUND WORLDWIDE | contact us

Search [] Search

Over 215.8 million dollars worth projects in Armenia and Artsakh!

eng | hy | rus

Armenia Projects
Artsakh Projects
Ongoing Projects

QUICK SEARCH

By Region: []
By Status: []
By Sponsor: []

Search Advanced »

Projects Today

PRESIDENT'S PRIZE 2011

PROJECTS | ARTSAKH PROJECTS | SOCIAL | STEPANAKERT ELDERLY HOUSE RECONSTRUCTION, ARTSAKH

Stepanakert Elderly House Reconstruction, Artsakh

start date: 2011 July
end date: 2011 December
status: On-Going

cost: 350,313,739 AMD
donor(s)/sponsor(s): Government of NKR, Hayastan All Armenian Fund - Russia

November +265%

Background:

The building, where the Stepanakert nursing home is located now was built in 1970 s. The nursing home moved here in 1999 after the reconstruction of the building with the support of Louis Simon Manukyan. The nursing home is a complex, which includes two 2 storey residential buildings with 40 rooms, the events hall block, laundry and canteen blocks. There is no separate kitchen. The kitchen occupies some part of the canteen area. There are 78 residents in the nursing home, who are not only aged people, but there are also handicapped people living in this institution.

Today the nursing home is in a bad technical condition. The whole complex needs to be reconstructed, the doors and windows need to be changed, the engineering communications are in poor condition and there is no heating system in the building. There is only one sanitary unit on each floor of the two residential buildings, which is very inconvenient for old and handicapped people. Another problem is that the canteen block is far from the residential blocks, which is very uncomfortable and dangerous in bad weather conditions. The roofs of all the blocks are in poor condition as well.

Hayastan All Armenian Fund new initiative will see the full rehabilitation of the Stepanakert elderly house. The events hall block will be transformed into the canteen block and a new kitchen block will be built right next to it. The residential buildings will be re-planned: every room will have a sanitary unit, the engineering communications will be replaced, new doors and windows will be installed, inner and outer refurbishing will be carried out and the area will be partially reconstructed. The roofs of the complex will be replaced as well.

Donor: Armen Shahazizyan, Russian Federation

Photos

Արժեքի աճն ու Արցախի կառավարության՝ որպես համաֆինանսավորողի ավելացումը:

ՀՀ-ը և կառավարությունը նաև անտեսել են «Ինչպես հիմնանորոգել արդեն հիմնանորոգված տուն-ինտերնատը» հոդվածում (www.thetruthmustbetold.com/hy/2011/11/22/2011/10/11/retirement-home-arm/) ներկայացված որոշ պարտավորությունների հիշեցումը, որոնցից կառավարությունը ժամանակին հրաժարվել էր փողի բացակայության պատճառաբանությամբ: Այդպիսի մի ծրագիր էր Արցախի կառավարության որոշումը քանդելու Ստեփանակերտի խարիսուկ, առնետի բուն դարձած բնակարաններն ու դրանք փոխարինել ժամանակակից բնակելի շինություններով նույն բնակիչների համար:

Պետական միջոցներն իմաստուն կերպով վերաբաշխելու փոխարեն Արցախի իշխանությունները նախընտրել են բարձրացնել տուն-ինտերնատի հիմնանորոգման կասկածելի ծրագրի արժեքը 600.000 դոլարով: Մինչդեռ այս նույն կառավարությունը չափազանց ժխտ է Քաջաթաղի շրջանը բավականաչափ օձի հակաթուևային շիճուկով ապահովելու համար: Այս կենսական մեծ

Նշանակություն ունեցող դեղամիջոցի մեկ շիշն արժե 72 հազար դրամ (մոտ 200 դոլար): Ըստ տեղեկությունների՝ այս ամբողջ շրջանին հատկացված է գեթ մեկ շիշ օձի հակաթունային շիճուկ, այն էլ՝ շրջկենտրոն Բերձորում: Մինևույն ժամանակ Քաշաթաղի ռազմավարական կարևորության 29 տարածքներում անհրաժեշտ է առնվազն մեկ շիշ շիճուկ: Ներկա պայմաններում օձի խայթոցի դեպքում մարդու կյանքը փրկելու միակ եղանակը նրան անշարժ վիճակում Բերձորի բուժկետ հասցնելն է, ինչը գրեթե անհնար է ջրափոսերով պատված քանդուքարափ ճանապարհներով երկու ժամի չափ երթևեկելով:

Հավելված №10

«Հայաստան» համահայկական հիմնադրամը և գրաքննությունը

Արա Խ. Մանուկյան

Նոյեմբերի 16, 2012

www.thetruthmustbetold.com/hy/fb-haaf-censorship/

Մինչ Գարեգին Բ Ամենայն հայոց կաթողիկոսը քաջալերում է իր հոտին նվիրատվություն անել «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամին՝ լինելով վերջինիս հոգաբարձուների խորհրդի նախագահության անդամ, Ֆեյսբուքում հարցականի տակ է դրվում տվյալ հիմնադրամի արդյունավետությունը:

Նոր ավարտվեց Ֆեյսբուքում իմ արտահայտվելու վրա 24-ժամյա արգելանքը: Սա այն գինն էր, որը վճարեցի Սիրիահայ օգնության հիմնադրամի ֆեյսբուքյան խմբում (Syrian-Armenian Relief Fund – SARF) տեղադրված՝ «Քալիֆորնիա Քուրիեր» թերթի գլխավոր խմբագիր Հարութ Սասունյանի «Հալեպը Կ'այրի, Մինչ Մենք Ձուքակ Կը Նուագենք. Սթափութեան Կոչ Համայն Հայութեան» հոդվածի հղման տակ (www.yerakouyn.com/?p=7472) «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի վերաբերյալ քննադատական մեկնաբանություն թողնելու համար:

Այլ խնդիրների հետ մեկտեղ իր հոդվածում Սասունյանը նաև անդրադարձել է սիրիահայերի նկատմամբ «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի տխրալի անզգայնությանը, որն «իր արտայայտությունը գտաւ 'գոհաբանութեան' հեռուստամարաթոնի այս տարուայ հասոյթի ընդամենը 10 տոկոսը անոնց յատկացնելու աններելի որոշման մէջ»:

«Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի ԱՄՆ արևմտյան շրջանի գործադիր տնօրեն Սարգիս Քոթանջյանը դեմ արտահայտվեց այդ քննադատությանը՝ ասելով, որ յուրաքանչյուր նվիրատու ազատ է հատուկ նշել, թե ինչ բարեգործական նախաձեռնության է ցանկանում ուղղել իր գումարը, և որ այդ մակնշված գումարները կավելացվեն ընդհանուր հասույթի 10 տոկոսին, որը նախատեսված է սիրիահայերի օգնության համար: Ապա քննարկում ծավալվեց Քոթանջյանի և Սասունյանի միջև, ով ասաց, որ հակառակը պետք է լիներ. նվիրատվությունների 100 տոկոսը սիրիահայերի օգնությանը, բացառությամբ այն գումարների, որոնք նվիրատուները հատուկ

Կուղղորդեն այլ բարեգործական նախաձեռնությունների իրականացմանը: Այնուամենայնիվ, Սարգիսը պնդում էր իրեն: Ինչ–որ մի պահի ես էլ միացա քննարկմանը տեսանյութի հղումով, որտեղ երևում է, թե ինչպես է Սարգիսը սովորաբար արձգանքում իր ներկայացրած կազմակերպության վերաբերյալ ցանկացած քննադատություններին. բացարձակ ժխտողականություն: Ահա իմ մեկնաբանությունը.

I get what you are saying loud and clear, Harut. The problem is that Sarkis and the people in Armenia who control the Hayastan All-Armenian Fund don't want to get it. A clear example of what you have just faced in Sarkis' comments can be found at: <http://www.youtube.com/watch?v=F3baibznwBg&feature=share&list=UUbXRxcqV6FEPNDKf3HUtBsw>

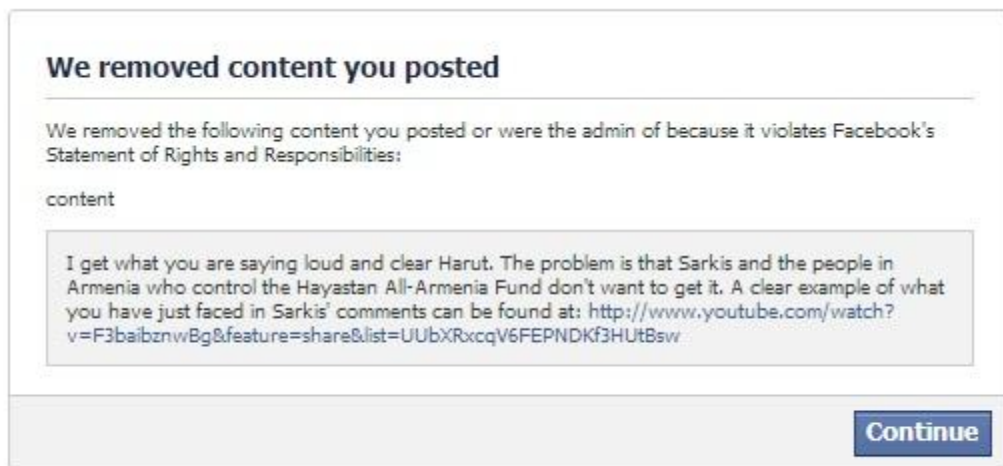
(Ինձ համար շատ պարզ ու հասկանալի է, թե ինչ ես ուզում ասել, Հարութ: Խնդիրն այն է, որ Սարգիսն ու այն մարդիկ, ովքեր վերահսկում են «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամը չեն ուզում դա հասկանալ: Այն, ինչ դու տեսար Սարգիսի մանկաբանություններում, դրա պարզ օրինակը կարելի է տեսնել այստեղ՝ <http://www.youtube.com/watch?v=F3baibznwBg&feature=share&list=UUbXRxcqV6FEPNDKf3HUtBsw>)

Մեկնաբանությունում ներառված տեսանյութը 2011 թ. գոհաբանության օրը տեղի ունեցած հեռուստամարաթոնից երեք օր առաջ Լոս Անջելեսի AABC հեռուստաալիքով հանգուցյալ Արմեն Դիլանյան «Հերթափոխ» հեռուստահաղորդման ուղիղ եթերով թողարկված հեռուստահարցազրույցն է, որի հյուրերն էին «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի գործադիր տնօրեն Արա Վարդանյան և Սարգիս Քոթանջյան: Այս տեսագրությունում հիմնադրամի այս երկու գործադիր ղեկավարները փորձում են հայտնել պատճառներ, թե ինչու իրենցից մեկը՝ Արա Վարդանյանը ետ կանգնեց հիմնադրամի կարևոր խնդիրների մասին իմ հետ բանավիճելու իր իսկ նետած մարտահրավերից (տես՝ «Բանավիճե՞լ, թե չբանավիճել «Հայաստան» (www.thetruthmustbetold.com/hy/2011/08/02/open-letter-haaf-eng/) համահայկական հիմնադրամի շուրջ»): Այդ խնդիրները մանրամասն վերլուծված են «Անել Նվիրատվություն, թե՞ չանել» «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի մասին ծավալուն ուղեցույցում: Պատճառաբանելիս՝ նրանք վիրավորական արտահայտություններ թույլ տվեցին իմ հասցեին և աբսուրդ հայտարարություն արեցին, որ «բացարձակապես ոչ մի ճշմարտություն» չկա այդ ուսումնասիրության մեջ:

Այնուամենայնիվ, իմ այդ մեկնաբանությունը շուտով ջնջվեց, և քիչ անց կրկին ջնջվեց, երբ այն կրկին մուտքագրեցի: Ինչքան վերամուտքագրում էի այդ մեկնաբանությունը, այդքան ինչ–որ մեկը ջնջում էր: Կապվեցի SARF խմբի կայքավարների (ադմինների)՝ Միքո Խանգադյանի և Sarf Hantsnakhump-ի հետ (ով հրաժարվեց ներկայանալ), սակայն նրանք ասացին, որ

մեկնաբանությունս չեն ջնջել և չգիտեն, թե ով կարող է ջնջած լինել: Ուրիշ ո՞վ ունի ֆեյսբուքյան խմբում մեկնաբանություն ջնջելու իրավասություն, եթե ոչ կայքավարները կամ այլք՝ իրենց թույլտվությամբ: Ամեն դեպքում, այդ մրցավազքը ի վերջո ավարտվեց ֆեյսբուքի ղեկավարության կողմից իմ գործունեության վրա արգելանք դնելով:

Ես ստիպված էի մի շարք ֆեյսբուքյան անվտանգության ստուգումներ անցնել պարզապես իմ հաշիվը մուտք գործելու համար: Եվ երբ դա ինձ հաջողվեց ստացա հետևյալ ծանուցումը. «Մենք հեռացրել ենք Ձեր մուտքագրած բովանդակությունը: Հետևյալ բովանդակությունը, որը դուք մուտքագրել եք կամ որի կայքավարն եք հանդիսանում, մենք հեռացրել ենք այն պատճառով, որ խախտում է ֆեյսբուքի «Իրավունքներ և պատասխանատվություններ» հայտարարության դրույթները: Տվյալ բովանդակությունը վերոնշյալ մեկնաբանությունս է.

Պարզ չէ արդյոք իմ գործունեության արգելանքը կրկնակի փոստեր արգելափակելու համար ծրագրված ֆեյսբուքյան որոշակի ալգորիթմի, թե՞ SARF խմբի կայքավարների բողոքի հետևանք է: Ու թեև անհերքելի չէ, որ տվյալ բովանդակությունում նշված մադիկ, մասնավորապես՝ Սարգիս Քոթանջյանն ու «այն մարդիկ, ովքեր վերահսկում են «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամը» բողոքել են ֆեյսբուքի ղեկավարությանը, սակայն ակնհայտ է, որ նրանց ձեռք է տալիս իմ ֆեյսբուքյան գործունեության ժամանակավոր արգելանքը: Եվ եթե արգելանքն իրոք բազմակի փոստեր մուտքագրելու հետևանք է, ապա պետք է հստակեցնեմ, որ արածս ոչ թե սփամինգ էր (spamming), այլ խոսքիս ազատությունը պաշտպանելու շարունակական ջանքեր էին՝ ուղղված Սիրիահայերի օգնության ֆոնդի ֆեյսբուքյան խմբում գրաքննության բազմակի կիրառման դեմ:

Հավելված №11

Հարկերի կրճատում, թե՞ հարկերից խուսափում

Արա Խ. Մանուկյան

Նոյեմբերի 23, 2013

www.thetruthmustbetold.com/hy/haaf-tax-deduction-evasion

«Հայաստան» համահայկական հիմնադրամում նախկինում բարձր պաշտոն զբաղեցրած մի անձ 2011 թ. ինձ նկարագրեց, թե ինչպես են կատարվում որոշ խոշոր նվիրատվություններ. «Մեկը 700.000 դոլարի նվիրատվություն է խոստանում, իրականում ուղարկում է 350.000: Դրանից հետո ստիպում է, որ հիմնադրամն իրեն վերադարձնի այդ ամբողջ գումարը»: Չնայած նվիրատվության խոստման այսպիսի վախճանին՝ նվիրատուի անունն, այնուամենայնիվ, իր պատվավոր տեղն է զբաղեցնում այսպես կոչված Ոսկե մատյանում, որը զետեղվում է տվյալ տարվա հաշվետվության գրքույկի վերջում: Նվիրատուն այդ պատվին արժանանում է մեծ վստահություն խորհրդանշող մեծ նվիրատվություններ ստանալու հիմնադրամի կերտած միջոցն ամրապնդելու համար:

Ես անձամբ ճանաչում եմ մարդկանց, ովքեր ինձ մանրամասներ են հաղորդել նման ստվերային գործարքի մեջ իրենց ներգրավվածության վերաբերյալ: Նրանք Կալիֆորնիաբնակ մի խումբ ամերիկահայ ներդրողներ են, ովքեր ԱՄՆ կառավարության առաջ իրենց հարկային պարտավորությունները նվազեցնելու նպատակով որոշակի պայմանավորվածություն էին ձեռք բերել «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի հետ: Ներդրողները ծրագրում էին հյուրանոց կառուցել Արցախում: Հաշվի առնելով Արցախի տնտեսության խարխուլությունը՝ դա ռիսկային նախաձեռնություն էր: Պայմանավորվածությունը նրանք իրականացրեցին հետևյալ կերպ. ներդրողները խոշոր նվիրատվություն արեցին հիմնադրամին ԱՄՆ-ում և գումարը ետ ստացան Արցախում, իսկ հիմնադրամին թողեցին գումարի չնչին տոկոսը, որը շատ ավելի պակաս էր այն գումարից, որը նրանք ստիպված պիտի լինեին վճարել ԱՄՆ կառավարությանը որպես եկամտահարկ:

Այսպիսի ծածուկ գործարքները բացահայտում են «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի անճոռնի կողմը՝ սխալ հանելով հիմնադրամի շատ հավաստիացումներ.

- «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամն իր հայտարարածից շատ ավելի քիչ գումար է հավաքում:
- Սուտ է, որ նվիրատված ողջ գումարը ծախսվում է գովազդված ծրագրերի վրա:
- Խոշոր նվիրատուների Ոսկե մատյանը խոշոր խմբագրման կարիք ունի: